

ชื่อหนังสือ เส้นทางสู่วิชาการรับใช้สังคม

เจ้าของ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ 978-974-337-241-4

ที่ปรึกษาากิตติมศักดิ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ คชสิทธิ์

อาจารย์ ดร. สุพจน์ ทรายแก้ว

รองศาสตราจารย์ศศิรินทร์ เศรษฐวัฒนบดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยโทหญิงวิภาวี เกียรติศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวิทย์ ฉุยฉาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจษฎา ความคั่นเคย

รองศาสตราจารย์ ดร.กรินทร์ กาญจนานนท์

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุษา คงทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรธนิษฐ์ ศิริไวยหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนงค์ อนันตริยเวช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปณณรภัส กลภักดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เบญจลักษณ์ เมืองมีศรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงพลธนฤทธิ์ มฤครัฐอินแปลง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประพันธ์พงษ์ ชินพงษ์

อาจารย์ ดร. เรืองเดช เร่งเพียร

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร. ศศมล ผาสุก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ละอียด ขจรภัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยนุภาพษ์ นาคภิบาล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรรณิกา อัมพข

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เทิดศักดิ์ อินทโชติ

อาจารย์ ดร. อังคณา กรันยาธิกุล

อาจารย์ ดร. วรวิรัตน์ สัมพัทธ์พงษ์

อาจารย์ปรัชญพัชร วันอุทา

อาจารย์ฤทัย สำเนียงเสนาะ

สำนักงาน

สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ ชั้น 1

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

เลขที่ 1 หมู่ที่ 20 ถนนพหลโยธิน กม. 48 ต. คลองหนึ่ง อ. คลองหลวง

จ. ปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 02 909 3026, 02 529 0674-7

โทรสาร 02 909 3026

สถานที่พิมพ์

โรงพิมพ์เทียนวัฒนาพรินต์ติ้ง

16/7 ถ.เคหาวัธ ต.หอรัตนไชย อ.พระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา

13000

คำนำ

หนังสือ “เส้นทางสู่วิชาการรับใช้สังคม” ฉบับปฐมฤกษ์นี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การปรับกระบวนการทำงานบริการวิชาการรูปแบบเดิม ให้มีความชัดเจนตามแนวทางของงานพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม โดยยึดหลัก 1) ร่วมคิดร่วมทำแบบหุ้นส่วน (Partnership) 2) เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Mutual benefit) 3) มีการใช้ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Scholarship) และ 4) เกิดผลกระทบต่อสังคมที่ประเมินได้ (Social impact)

เส้นทางใน “เส้นทางสู่วิชาการรับใช้สังคม” ฉบับนี้เริ่มจากการบอกเล่าเรื่องราวดี ๆ จากผลงานบริการวิชาการที่คณะต่าง ๆ ในนามมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ร่วมทำให้แก่ชุมชนท้องถิ่น หากแต่ยังมีสิ่งให้บริการวิชาการควรต้องได้รับการเติมเต็มเพื่อไปสู่การทำงานร่วมกับชุมชนอย่างยั่งยืน ตามแนวทางของงานพันธกิจสัมพันธ์ ในเส้นทางยังพาท่านผู้อ่านไปรับทราบหนทางการศึกษาเรียนรู้เพื่อให้งานพันธกิจสัมพันธ์เป็นไปอย่างเหมาะสมตามหลักวิชาการพร้อมขนานไปกับวิถีการดำรงอยู่ของพี่น้องชาวชุมชน และส่วนสุดท้ายในเส้นทางนี้ ขอนำท่านผู้อ่านไปพบกับการทำงานร่วมกับชุมชนในแบบ “วิชาการเพื่อสังคม” ที่กระตุ้นให้ชุมชนต้องรู้จักตนเองเพื่อดำเนินการด้วยตนเอง และมีมหาวิทยาลัย ฯ เป็นพันธมิตรคอยให้คำปรึกษา

ทั้งหมดนี้ เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างยั่งยืนระหว่างมหาวิทยาลัย
ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานีและ
ชุมชนภายนอกมหาวิทยาลัย อาทิ หมู่บ้าน วัด และโรงเรียน รวมไปถึง
ถึงกลุ่มงานที่ทำงานประสานกับพื้นที่โดยตรงต่าง ๆ ทั้งนี้นักศึกษา
และอาจารย์ผู้ซึ่งยังเป็นมือใหม่ในวงการก็ได้มีการเรียนรู้ร่วมกันไป
กับชุมชนถึงกระบวนการที่เหมาะสม เพื่อผลปลายทางอันเป็น
การพัฒนาตนเองของพี่น้องชาวชุมชนโดยยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตเดิมต่อไป
ได้ในอนาคต อีกทั้งลูกหลานอันเป็นนักศึกษาจากรั้วมหาวิทยาลัยจะ
ได้ตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนโดยรอบ ในฐานะที่เป็นญาติมิตร
ที่คอยให้การช่วยเหลืออบรบวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ในฐานะที่เป็น
ครูผู้ถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นแหล่งเรียนรู้
ศึกษาและพัฒนาศาสตร์พร้อมองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คำนิยม

หนังสือ “เส้นทางสู่วิชาการรับใช้สังคม” เป็นงานเขียนที่แสดงให้เห็นถึงการทำงานภายใต้แนวคิดพันธกิจสัมพันธ์ของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งจากหลาย ๆ คณะ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งถือเป็นเส้นทางแรกของความเป็นวิชาการรับใช้สังคม

เนื้อหาของการทำงานแสดงให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นและความมุ่งมั่นตั้งใจจริง สู่เส้นทางการทำงานวิชาการรับใช้สังคม ซึ่งไม่ใช่เรื่องยากหรือไกลตัวจากความเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ลักษณะการดำเนินงานยังเป็นไปตามพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยในประเด็น “มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ทั้งยังมีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดีกับหลักการพื้นฐานทั้งสี่ประการของแนวคิดพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าการเผยแพร่หนังสือเล่มนี้ จะสามารถสร้างแรงบันดาลใจและผลักดันให้ชาววไลยอลงกรณ์ได้เริ่มต้นทำงานเพื่อสังคมอย่างเป็นรูปธรรมตามชื่อหนังสือ อันจะนำประโยชน์มาซึ่งชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ คชสิทธิ์

อธิการบดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

สารบัญ

โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทแก่นักศึกษา บุคลากรและประชาชนทั่วไป: โครงการอบรมเศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนาศูนย์เรียนรู้สมุนไพรในชุมชน / <i>วิทยาลัยการจัดการนวัตกรรม</i>	1
โครงการค่ายพัฒนาศักยภาพคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนในโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษ / <i>คณะครุศาสตร์</i>	6
โครงการตามแนวพระราชดำริ: โครงการอบรมและเพาะขยายพันธุ์หญ้าแฝก / <i>คณะเทคโนโลยีการเกษตร</i>	13
โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ชมรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยน้อยประจำโรงเรียน” / <i>คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี</i>	16
โครงการน้อมนำแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง / <i>สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ</i>	21
โครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน: เทคนิคการเขียนคำอธิบายลักษณะงาน/ <i>คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม</i>	27
โครงการ Road to U เตรียมความพร้อมอบรมภาษาอังกฤษให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6/ <i>คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์</i>	33

โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ : ชี้อคโกแลตชิฟฟ์ฟีน และแบตเตอรี่เค้กจากแป้งข้าวไรซ์เบอร์รี่เพื่อสุขภาพ/ คณะเทคโนโลยีการเกษตร	39
โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากทรัพยากรในท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” / คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	42
โครงการแสดงกิจกรรมท่องเที่ยววิถีชุมชน ตำบลคลอง พระอุดม/ สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ	47
โครงการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจสินค้าชุมชน / คณะวิทยาการจัดการ	54
บริการวิชาการสู่พันธกิจเพื่อสังคม/ ทีมพันธกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์	59
ต้นทางของงานพันธกิจเพื่อสังคม / ทีมพันธกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์	68
ในรอบปี.....มีอะไร (Engagement Thailand)/ พิชญณี เชิงศิริ ไชยยะ และทีมพันธกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์	82
จากการทำงาน Node (โหนด) สู่งานพันธกิจเพื่อสังคม/ ดร. หทัยรัตน์ อ่วมน้อย	102

การขับเคลื่อนพันธกิจสัมพันธ์เพื่อสังคม ใน “โครงการรณรงค์
ขับเคลื่อนการสร้างพลเมืองเพื่อประเทศไทยที่น่าอยู่ร่วมกับ
เครือข่ายขยายผลโครงการปิดทองหลังพระรุ่นที่ 2 และ
รุ่นที่ 3” / นักศึกษาหลักสูตรสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท
แก่นักศึกษา บุคลากร และประชาชนทั่วไป: โครงการ
อบรมเศรษฐกิจพอเพียงและพัฒนาศูนย์เรียนรู้สมุนไพร
ในชุมชนบ้านดงบัง ต. ดงขี้เหล็ก อ. เมือง
จ. ปราจีนบุรี

อาจารย์จิรภัทร์ อัฐศิริศิลป์เวช
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่
พสกนิกรชาวไทยมาตลอดระยะเวลายาวนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อน
เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่
และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับชั้นตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับ
ชุมชน จนถึงระดับรัฐเพื่อการพัฒนาและบริหารประเทศให้อยู่ในทาง
สายกลางแต่ยังคงก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ อีกทั้งการปรับประยุกต์

แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ยังส่งเสริมให้การดำเนินชีวิต และการประกอบภารกิจเพื่อตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เป็นไปอย่างยั่งยืนและเข้มแข็ง

ด้วยแนวคิดดังกล่าวถือเป็นหนึ่งในแนวคิดหลักที่มหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ส่งเสริมและสนับสนุน ให้แก่นักศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการกับหลัก การพัฒนาชุมชน และผลักดันให้นักศึกษาเกิดความภาคภูมิใจใน ตนเอง ที่สามารถสร้างประโยชน์ให้ชุมชน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็น ที่มาของโครงการบริการวิชาการภายใต้ชื่อ “การอบรมเศรษฐกิจ พอเพียงและพัฒนาศูนย์เรียนรู้สมุนไพรในชุมชนบ้านดงบัง ตำบล ดงชีเหล็ก อำเภอมะนัง จังหวัดปราจีนบุรี” ประชาชนทั่วไป ดำเนินงานโดยวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการภายใต้การสนับสนุน ของมหาวิทยาลัย

จากการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชน พบว่าชุมชนบ้านดงบังเป็นชุมชนเก่าแก่อายุกว่า 80 ปี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ สวนไม้ดอกไม้ประดับ สวนผลไม้ สวนสมุนไพร และทำนา รวมถึงการรวมกลุ่มเพื่อปลูกพืชสมุนไพรส่งขายให้กับโรงพยาบาลและบริษัทฯ ด้วยเหตุนี้ ชุมชนบ้านดงบังจึงมีสวนสมุนไพรที่หลากหลายมากถึง 200 ชนิด ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งวัตถุดิบชั้นดีแก่อุตสาหกรรมยา อีกทั้งยังมีการเพาะพันธุ์พืชสมุนไพรเพื่อจำหน่ายเป็นต้นพันธุ์ และด้วยความหลากหลายของ ต้นพันธุ์สมุนไพรนี้ ส่งผลให้มีประชาชน นักเรียน นักศึกษามาขอศึกษาดูงานเป็นประจำทุกเดือน เฉลี่ยปีละประมาณ 6,000 คน

นอกจากข้อมูลพื้นฐานแล้ว ผลสำรวจด้านความต้องการของชุมชนแสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความต้องการพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ทั้งยังต้องการพัฒนาฐานการเรียนรู้สถานที่เรียนรู้ ตลอดจนสื่อ การเรียนรู้

ด้วยข้อมูลดังกล่าวนี้ หลักสูตรสิ่งแวดล้อม วิทยาลัยนวัตกรรมจึงจัดโครงการดังกล่าวขึ้น ณ ชุมชนบ้านดงบัง เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2558 โดยการดำเนินการนี้ มีความคาดหวังให้ประชาชน และนักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และมีทักษะความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์สมุนไพร รวมถึงตระหนักในคุณค่าภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรไทยในการรักษาโรค อีกทั้งยังหวังให้มีศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรในชุมชนบ้านดงบัง โดยต้องการพัฒนา

ศูนย์การเรียนรู้ จากฐานการเรียนรู้จำนวน 9 ฐาน พร้อมทั้งบูรณาการงานบริการวิชาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

โครงการอบรมดังกล่าวกินเวลาหนึ่งวัน แต่เป็นหนึ่งวันที่อัดแน่นไปด้วยความรู้สำหรับชุมชน สมาชิกที่เข้ารับการอบรมจะได้รับความรู้เรื่องคุณค่าภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรไทยในการรักษาโรค จากนั้นเป็นการแนะนำการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ ผู้เข้าอบรมยังได้ชมการสาธิตและฝึกปฏิบัติการ

ทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนจากวิทยากร และปิดท้ายวันด้วยการพัฒนาบริเวณศูนย์การเรียนรู้สมุนไพร พร้อมทั้งการติดตั้งป้ายบอกรายละเอียดในแต่ละฐานการเรียนรู้ โดยได้รับความร่วมมือร่วมใจจากชาวชุมชนผู้เข้าร่วมการอบรมในครั้งนี้

แม้การอบรมดังกล่าว จะเป็นการอบรมระยะสั้นด้วยเวลาเพียงหนึ่งวัน แต่จากการพูดคุยกับผู้รับการอบรม ได้สะท้อนให้คณะทำงานทราบว่าผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความตั้งใจในการนำความรู้ที่เกี่ยวกับทั้งเศรษฐกิจพอเพียง สมุนไพรไทย และภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรไทยในการรักษาโรคไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง:

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.). (2557). ร้อยเรื่องเล่า:

เกร็ดการทรงงาน. กรุงเทพฯ: สุขุมวิทมีเดีย มาร์เก็ตติ้ง.

โครงการ**ค่ายพัฒนาศักยภาพคณิตศาสตร์** สำหรับนักเรียนในโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษ

คณะครุศาสตร์

ขึ้นชื่อว่าครูแล้ว สิ่งที่จะขาดไม่ได้สำหรับอาชีพนี้คือการสอน และยิ่งในศตวรรษที่ 21 ด้วยแล้ว ได้เน้นหนักถึงการผลิตบัณฑิตอัน พึงประสงค์ ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ของมหาวิทยาลัยในหลาย ๆ ด้าน และหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สอดคล้อง กับการผลิตและพัฒนาว่าที่บัณฑิตวิชาชีพครูให้รองรับกับความต้องการ ในยุคนี้คือ การมุ่งพัฒนาทักษะสมรรถนะการเรียนรู้สู่ประชาคม อาเซียน

ด้วยเหตุนี้ สาขาคณิตศาสตร์ หลักสูตรภาษาอังกฤษ คณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการผลิตบัณฑิตวิชาชีพ ครูให้ตรงกับความต้องการของลูกศิษย์ยุคศตวรรษที่ 21 จึงออก บริการวิชาการด้วยการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็น สื่อกลาง สาขาฯ มองว่านักศึกษาจะมีทักษะความเป็นครูคณิตศาสตร์ โดยใช้ภาษาอังกฤษสอนได้ นอกจากต้องเข้าใจหลักสูตรวิชา คณิตศาสตร์ เข้าใจการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อเป็นสื่อกลางในการสอน แล้ว ยังต้องมีการออกฝึกประสบการณ์ โดยการจัดกิจกรรมทั้งด้าน

นันทนาการและเชิงวิชาการที่เกี่ยวกับสาระวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อ
 นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์จะมีโอกาสเรียนรู้การแก้ปัญหาจาก
 สถานการณ์จริง รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากครูผู้สอนใน
 โรงเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง ณ โรงเรียนเป้าหมาย คือ
 โรงเรียนวไลย อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ 30-31
 พฤษภาคม 2558 ที่ผ่านมา ในการบริการวิชาการนี้ มิได้หวังผล
 เพียงไปให้ความรู้แก่รุ่นน้องนักเรียนเท่านั้น แต่เป็นการเปิดโอกาสให้
 ลูกเจ้าฟ้าสาขาการสอนคณิตศาสตร์ (หลักสูตรภาษาอังกฤษ) ได้ฝึกฝน
 การสอนในสนามจริง ทั้งยังได้เรียนรู้ถึงการทำงานอันเนื่องมาจาก
 แนวพระราชดำริอีกด้วย

การบริการวิชาการในโครงการนี้ ดำเนินงานภายใต้
 วัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสฝึกประสบการณ์ในการบริการ
 ทางวิชาการสาขาคณิตศาสตร์แก่ท้องถิ่นโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็น
 ภาษาในการสื่อสารและฝึกฝนให้นักศึกษามีจิตอาสาในการให้บริการ
 แก่ท้องถิ่น สอดคล้องกับอัตลักษณ์บัณฑิตจิตอาสาพัฒนาท้องถิ่น

รวมทั้งให้นักเรียนในโครงการมีโอกาสได้พัฒนาศักยภาพด้าน
คณิตศาสตร์จากการเข้าร่วมค่ายคณิตศาสตร์ภาษาอังกฤษ

กิจกรรมภายใต้งานบริการวิชาการนี้เป็นลักษณะของค่าย
คณิตศาสตร์ โดยมีการแบ่งกิจกรรมออกเป็นฐาน เพื่อให้ทั้งนักศึกษา
และน้องๆนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ และฝึกฝนประสบการณ์ รวมทั้ง
แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ากันอย่างทั่วถึงและหลากหลาย กิจกรรม
ที่นำไปจัดให้น้อง ๆ อาทิ

ฐานปริศนาหาคนผิด

ฐานพับกระดาษ

ฐานคณิตศาสตร์

ฐานกิจกรรม “What am I?”

ด้วยเพราะเป็นการพัฒนาอาชีพโดยตรงของเหล่าลูกเจ้าฟ้า ทั้ง 11 ชีวิต จึงไม่ต้องสงสัยว่าทุกคนต่างมุ่งมั่นทำหน้าที่กันอย่างเต็ม ประสิทธิภาพ จนบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้น แต่นอกเหนือจาก การฝึกอาชีพผ่านงานบริการวิชาการครั้งนี้แล้ว เสียงสะท้อนจาก น้อง ๆ ในโรงเรียนเป้าหมายต่างเห็นพ้องต้องกันว่า การร่วมกิจกรรม ครั้งนี้ช่วยเกิดความเข้าใจในแนวคิดวิชาคณิตศาสตร์อย่างเห็นได้ชัด โดยให้เหตุผลสนับสนุนไปในทิศทางเดียวกันว่ากิจกรรมไม่ยากเกินไป เข้าใจง่าย ไม่สลับซับซ้อน เกมที่นำมาใช้ยังช่วยสนับสนุนกระบวนการ คิดตลอดเวลา นอกจากนี้ เด็ก ๆ ยังแสดงความพึงพอใจแว่วมาให้ ทีมงานได้ชื่นใจอีกด้วย ในเรื่องของความสนุก ตื่นเต้น น่าสนใจ น่า ดึงดูดใจให้เข้าร่วม กิจกรรมก็เข้าใจง่าย ในขณะที่แก้ปัญหาต่าง ๆ ตามฐานกิจกรรมก็หามีความย่อท้อหรือท้อแท้กับการแก้ปัญหาโจทย์

คณิตศาสตร์ใด ๆ ไม่ ทั้งยังทำให้เด็ก ๆ รู้สึกรักที่จะเรียนวิชาคณิตศาสตร์มากขึ้นด้วย จึงช่วยปรับมุมมองให้เด็ก ๆ รู้สึกได้ว่าวิชาคณิตศาสตร์ไม่ยากอย่างที่คิด ที่สำคัญว่าที่คุณครูลูกเจ้าฟ้าทั้ง 11 ชีวิตนี้ ได้สร้างความประทับใจให้กับน้อง ๆ โรงเรียนวไลยได้เป็นอย่างดี

และแน่นอนว่าการบริการวิชาการครั้งนี้มีการใช้ภาษาอังกฤษดำเนินกิจกรรม จึงทำให้เด็กๆ ได้ตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญของการใช้ภาษาอังกฤษในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น และแม้จะเรียนวิชาคณิตศาสตร์ แต่วิชานี้ก็มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษซึ่งพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เด็ก ๆ ต้องการฝึกฝนการใช้ภาษาอังกฤษคู่ขนานไปกับการฝึกทักษะคณิตศาสตร์ และด้วยเหตุที่น้อง ๆ นักเรียนเห็นความสำคัญของทั้งสองวิชานี้จึงอยากมีการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ขึ้นอีกและยังต้องการเพิ่มเวลาสำหรับกิจกรรมนี้อีกด้วย

จากแนวโน้มที่สะท้อนได้ดังกล่าวนี้พาให้ทีมงานมีความหวังที่สดใสมากขึ้น เพราะอย่างน้อยการปลูกฝังทัศนคติด้านดีให้เกิดกับสิ่งใด ย่อมนำมาซึ่งผลลัพธ์ด้านดีจากสิ่งนั้น ดังเช่นเด็ก ๆ จากโรงเรียนวไลยแห่งนี้ แม้นเมื่อเริ่มต้นมีความรู้สึกในทางบวกกับวิชาที่ผู้เรียนส่วนใหญ่มักเป็นไม้เบื่อไม้เมามาแต่ไหนแต่ไร ก็คือวิชาวิชาคณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ก็พอวางความหวังได้บ้างว่าเยาวชนกลุ่มนี้จะพัฒนาความชอบให้เป็นความรักและสามารถต่อยอดให้ก้าวไกลต่อไปในอนาคตได้

แม้กิจกรรมค่ายคณิตศาสตร์นี้อาจเทียบได้เพียงเปลวเทียน
วงน้อยของภาพรวมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจากภาพใหญ่ แต่
อย่างน้อยผลจากโครงการบริการวิชาการโดยหลักสูตรคณิตศาสตร์
นี้ ก็พยายามทำหน้าที่สนองต่อกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยฯ อัน
เป็นแนวทางที่จะผลิตบัณฑิตว่าที่ครูลูกเจ้าฟ้า ให้เท่าทันกระแสของ
การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมั่นใจและพร้อมด้วย
คุณภาพอย่างแท้จริง

โครงการตามแนวพระราชดำริ: โครงการอบรม และ เพาะขยายพันธุ์หญ้าแฝก

อาจารย์ ดร. คมกฤษณ์ แสงเงิน
คณะเทคโนโลยีการเกษตร

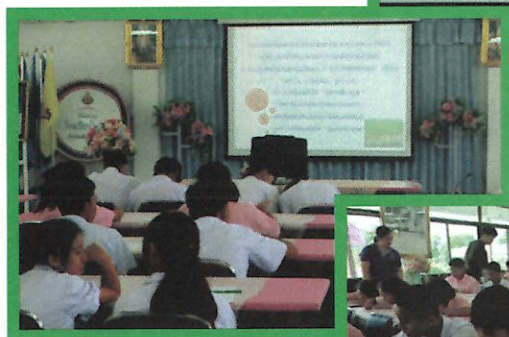
“...ให้ใช้หญ้าแฝกในการพัฒนา ปรับปรุงบำรุงดิน
ฟื้นฟูดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ และแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรม...”

ใจความตอนหนึ่งพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เกี่ยวกับเรื่องหญ้าแฝก ให้ไว้ ณ ศาลาเริง วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2546

โครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมี
มากมายหลายพันโครงการ ไม่ว่าจะเป็นโครงการที่เกี่ยวกับดิน น้ำ ป่า
หรือพลังงานทดแทน เป็นต้น หญ้าแฝกก็เป็นหนึ่งในโครงการที่
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำริให้หน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะ
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ให้เพาะขยายพันธุ์
แจกจ่ายให้ประชาชนทั่วไป อันจะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนนำไป
ปลูกเพื่อรักษา ฟื้นฟู และป้องกันการพังทลายของหน้าดิน ในพื้นที่
การเกษตรของตนเองให้อุดมสมบูรณ์ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อวิถีการทำ
เกษตรของเกษตรกร

เพื่อเป็นการสนองแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว และมหาวิทยาลัยเองก็มีพันธกิจเกี่ยวกับโครงการ

อันเนื่องมาจากพระราชดำริว่า “ศึกษา วิจัย ส่งเสริม และสืบสาน
โครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริ ในการปฏิบัติการกิจ
ของมหาวิทยาลัย เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” หลักสูตรเกษตรศาสตร์
คณะเทคโนโลยีการเกษตร จึงได้จัดโครงการตามแนวพระราชดำริ:
โครงการอบรมและเพาะขยายพันธุ์หญ้าแฝก เมื่อวันที่ 3 กันยายน
2558 ให้กับนักเรียน นักศึกษา อาจารย์ และประชาชนทั่วไป ณ
โรงเรียนผักไห่ “สุทธาประมุข” อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โดยมีรองศาสตราจารย์ ประสาน ยิ้มอ่อน และดร. คมกฤษณ์ แสงเงิน
เป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องหญ้าแฝกแก่ผู้เข้าร่วม
โครงการ

การดำเนินโครงการนอกจากการบรรยายให้ความรู้โดยวิทยากรแล้ว ยังให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้ ทำกิจกรรมปลูกหญ้าแฝกร่วมกันในพื้นที่ลาดเอียง และมีปัญหาดินหลายในฤดูน้ำหลาก ซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้เข้าร่วมอบรม เป็นอย่างดี ถือเป็นการสร้างกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างกัน อีกทั้งยังเป็นการ เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมได้ปลูกหญ้าแฝกเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ก่อนจะนำ ความรู้ที่ได้จากการอบรมไปใช้ปลูกเพาะขยายพันธุ์ที่บ้านได้ สำหรับครู/ อาจารย์ก็สามารถนำความรู้ที่ได้ไปจัดทำเป็นสื่อการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ตลอดจนนำไปใช้ในฝึกอบรมให้ความรู้ แก่ผู้อื่นก็ได้ เป็นการเผยแพร่แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วย

โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ชมรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยน้อยประจำโรงเรียน”

หลักสูตรอาชีวอนามัยและความปลอดภัย
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ความปลอดภัยเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก เพราะความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา การเพิ่มความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัยให้แก่เด็กนักเรียน สามารถป้องกันการเกิดสถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับตัวนักเรียน ได้ ดังนั้น หลักสูตรอาชีวอนามัยและความปลอดภัยได้ตระหนักถึง ความสำคัญในเรื่องนี้ และเพื่อสนองนโยบายและยุทธศาสตร์ของ มหาวิทยาลัยในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และการมีบทบาทในการบริการวิชาการแก่ชุมชนและท้องถิ่น ดังนั้น หลักสูตร อาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงได้จัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ชมรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยน้อยประจำโรงเรียน” ให้แก่โรงเรียน คลองห้า จังหวัดปทุมธานี เพื่อถ่ายทอดความรู้ และเพิ่มศักยภาพ ของนักเรียนที่เข้าฝึกอบรมเรื่องอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ภายใต้การดำเนินงานกิจกรรมของชมรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยน้อย ประจำโรงเรียน ให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ประจำวัน และเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงความปลอดภัยในโรงเรียน และเพื่อเป็นการบูรณาการงานบริการวิชาการกับการเรียนการสอน และการวิจัย โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียน และบุคลากรโรงเรียน คลองห้า จำนวน 150 คน

นักศึกษาหลักสูตร อาชีวอนามัยและความปลอดภัย ชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 117 คน อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรอาชีวอนามัยและความปลอดภัย จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบก่อนและหลังการเข้ารับการอบรม เรื่องความปลอดภัยในโรงเรียนและแบบประเมิน ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ชมรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยน้อยประจำโรงเรียน”

การดำเนินงานโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ชมรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยน้อยประจำโรงเรียน” ได้จัดอบรมให้ความรู้เรื่องอาชีวอนามัยและความปลอดภัยให้แก่เด็กนักเรียน ซึ่งนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนจากโรงเรียนคลองห้า จังหวัดปทุมธานี โดยกิจกรรมจะแบ่งเป็นการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยในโรงเรียน ซึ่งหัวข้อที่บรรยาย ได้แก่ เรื่องความปลอดภัยทางการจราจร 10 จุดเสี่ยงในโรงเรียน การจัดการขยะ และอันตรายจากไฟฟ้าและอัคคีภัย โดยคณาจารย์จากหลักสูตรอาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งก่อนบรรยายให้ความรู้คณะทำงานได้แจกแบบทดสอบก่อนการอบรมให้ผู้เข้ารับการอบรมทำเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องที่จะอบรมกิจกรรมต่อมาก็คือ ได้แบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อเข้าสู่ฐานการปฏิบัติ โดยแบ่งออกเป็น 5 ฐาน ได้แก่

ฐานที่ 1 สัญญาณจราจรมหาสนุก

ฐานที่ 2 10 จุดเสียง
ในโรงเรียน

ฐานที่ 3 เรื่องมาแยกขะ
กันเถอะ

ฐานที่ 4 อันตรายจากไฟฟ้าและ
อัคคีภัย

และฐานที่ 5 เกมความปลอดภัยมหาสนุก

หลังจากทำกิจกรรม คณะทำงานให้นักเรียนทำแบบทดสอบ หลังการอบรมเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจหลังเข้ารับการอบรม พร้อมทั้งแจกแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโครงการ อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ชมรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยน้อย ประจำโรงเรียน” เพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์ถึงผลสำเร็จของโครงการ ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลสำหรับการดำเนินโครงการครั้งต่อไป

ผลที่ได้จากการดำเนินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ชมรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยน้อยประจำโรงเรียน” คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัยในโรงเรียนมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการประเมินความรู้ความเข้าใจของนักเรียนจากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเข้ารับการอบรม อีกทั้งนักเรียนยังสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปเผยแพร่ให้ผู้อื่น และยังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย นอกจากนี้ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโครงการยังพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอย่างมาก และอยากให้มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทุกปี

โครงการน้อมนำแนวทางการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ

สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ หรือ สสร. หนึ่งในหน่วยงานหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ส่งเสริมการผลิตงานบริการวิชาการไปยังชุมชนภายนอกให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการวิจัย บริการวิชาการ อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนาศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ได้นำเสนอโครงการบริการวิชาการโครงการใหม่ภายใต้ชื่อ “ไทยเท...ชวนวัยรุ่นมาเท่อย่างไทย” อันเป็นโครงการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ชาวชุมชนคลองห้า เมื่อเดือนพฤศจิกายนจนถึงเดือนธันวาคม 2558 ที่ผ่านมา

ด้วยเห็นถึงวิกฤตที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งคุกคามสังคมไทยทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิติของสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และในท่ามกลางวิกฤตการณ์ต่าง ๆ นั้น หากเมื่อตั้งหลักด้วยสติและใช้ปัญญานำทาง ชาวไทยนับว่าไม่อับจนหนทางแก้วิกฤตนี้เสียทีเดียวนัก ด้วยพระมหากรุณาธิคุณแห่งองค์พ่อหลวงรัชกาลที่ 9 ผู้ทรงพระราชทานแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ชาวไทยมาเป็นระยะเวลากว่า 30 ปี แนวปรัญชาี้จึงเป็นรหัสนำทาง

ให้ประชาชนชาวไทยในทุกระดับชั้นน้อมนำไปปฏิบัติเพื่อให้หลุดพ้นจากวิกฤตการณ์ดังกล่าว ทั้งยังเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็ง ให้ดำรงชีวิตอยู่ในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมั่นคง

จากแนวพระราชดำรินี้ นำไปสู่การเกิดนโยบายภาครัฐ ซึ่งผลักดันให้ประชาชนและชุมชนนำแนวพระราชดำริไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยหนึ่งของภาครัฐที่ตระหนักถึงความสำคัญของแนวพระราชดำริแห่งพ่อหลวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นความจำเป็นที่ต้องปลูกฝังให้อยู่ในสำนึกของนักศึกษา ผู้เป็นอนาคตชาติ จึงได้ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษา ให้เข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยหวังผลให้นักศึกษากลุ่มนี้ นำไปร่วมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และบูรณาการในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างมั่นใจ

และด้วยเหตุที่นักศึกษาต้องลงไปทำงานร่วมกับชุมชน ซึ่งการทำงานในลักษณะนี้ หากได้มีค่าตอบแทนเป็นตัวเงินไม่ หากแต่เป็นการทำงานในรูปแบบของ จิตอาสา ในลักษณะการร่วมแสดงความเอาใจใส่ชุมชน แบ่งปันข้อมูลความรู้ ลดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำในชุมชน ซึ่งแนวปฏิบัติจิตอาสาทั้งหมดนี้เป็นหนทางหนึ่งอันก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน โดยมีความสุขและความภาคภูมิใจเป็นรางวัลที่ล้ำค่ากว่าค่าตอบแทนใด

แนวพระราชดำริที่บรรดาลูกเจ้าฟ้าต้องทำความเข้าใจก่อนนำข้อมูลไปรวมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมไปถึงเป็นผู้ร่วมปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมกับเจ้าของพื้นที่ ได้แก่ การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การออมทรัพย์ การเรียนรู้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเอื้ออาทร

เมื่อมีแนวคิดที่เป็นรูปธรรม ประกอบกับพลังจิตอาสาจากเหล่านักศึกษาและพื้นที่เป้าหมาย ณ ชุมชนตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ระยะเวลาดำเนินการระหว่างเดือนพฤศจิกายนจนถึงเดือนธันวาคม 2558 ภายใต้วัตถุประสงค์ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจของอาจารย์ นักศึกษา และประชาชนเกี่ยวกับหลักการและแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งยังเป็นการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ กระบวนการทำงานเพื่อชุมชนของอาจารย์ นักศึกษา และประชาชน ตลอดจนได้กระตุ้นให้อาจารย์ นักศึกษา และประชาชนเกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิดของตนมีส่วนร่วมในการบริหาร หรือจัดการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน นำไปสู่กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมไปถึงเพื่อสนับสนุนให้อาจารย์ นักศึกษา และประชาชนได้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย โดยการบริการวิชาการครั้งนี้จะมีการนำหัวข้อความรู้ นำไปเผยแพร่แก่ชุมชน ได้แก่ (1) การยืดหลักความพออยู่ พอกิน พอใช้ (2) การปลูกผักปลอดสารพิษ (3) การประหยัดออม (4) การทำสมุดบัญชีครัวเรือน (5) การนำวัสดุเหลือใช้มาใช้ประโยชน์และ (6) การใช้ชีวิตด้วยวิถีพอเพียง ให้ความรู้ประกอบด้วย 2 ลักษณะ โดยที่ลักษณะแรกเป็นการอบรมทำความเข้าใจกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษา และลักษณะที่สองเป็นให้แนวคิดและพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการขอความร่วมมือไปยังมหาวิทยาลัยกรุงเทพเพื่อขอเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาให้ความรู้ในการอบรมด้วย

แม้โครงการดังกล่าวนี้ จะเป็นโครงการใหม่ หากแต่ได้มีการติดตามผลเพื่อประเมินถึงการนำความรู้ทั้ง 6 ด้าน ไปใช้ประโยชน์ต่อด้วยตนเอง พบว่า ผู้ที่เคยเข้าร่วมอบรมปรับการใช้ชีวิต โดยยึดหลักความพออยู่ พอกิน พอใช้ให้เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน รวมทั้งยังประหยัดอดออมกันมากขึ้น แต่หัวข้อความรู้ที่เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษยังไม่ถูกนำไปปฏิบัติมากเท่าที่ควร

แม้จะต้องเผชิญกับวิกฤตในมิติต่าง ๆ สักเพียงใด หากคนไทยในทุกภาคส่วนมีภูมิคุ้มกันทางสังคมที่แข็งแรง รู้จักวิธีดำรงตนตามสภาพและปัจจัยที่ตนเองมีอยู่ เชื่อแน่ว่าอย่างไรเสียวิกฤตนั้นก็จะเพียงลมกรรโชกมา แล้วจะผ่านไปไ้ที่สุด ภูมิคุ้มกันที่ว่านี้มีอยู่รอบตัวชาวไทยทุกคน ด้วยพระบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้เมื่อหลายสิบปีก่อน หากแต่อยู่ที่ชาวไทยว่าจะใส่ใจรับภูมิคุ้มกันนั้นไว้กับตัวหรือไม่ พวกเราในฐานะเป็น “คนของพระราชฯ ข้าของแผ่นดิน” ขอเป็นคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่จะพัดพาให้ภูมิคุ้มกันนี้แพร่กระจาย

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน: เทคนิคการเขียนคำอธิบายลักษณะงาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประภาวรรณ พงศ์ศรี
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

งานบริการวิชาการเป็นช่องทางหนึ่งในการส่งต่อความรู้ทางวิชาการออกสู่ชุมชนเพื่อให้ชุมชนนำความรู้ไปปรับประยุกต์ใช้สำหรับการยกระดับคุณภาพชีวิตและการทำงานให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับบริบทในท้องถิ่นนั้น ๆ และหากการบริการวิชาการนั้นตรงกับความต้องการของชุมชน หรือชุมชนเป็นผู้เสนอความต้องการให้เกิดการพัฒนาในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งแล้ว ยิ่งเป็นการย้ำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างงานวิชาการและชุมชนเจ้าของพื้นที่ว่าหาได้มีสิ่งใดสามารถดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยว โดยปราศจากการปรับประยุกต์จากอีกสิ่งหนึ่งได้

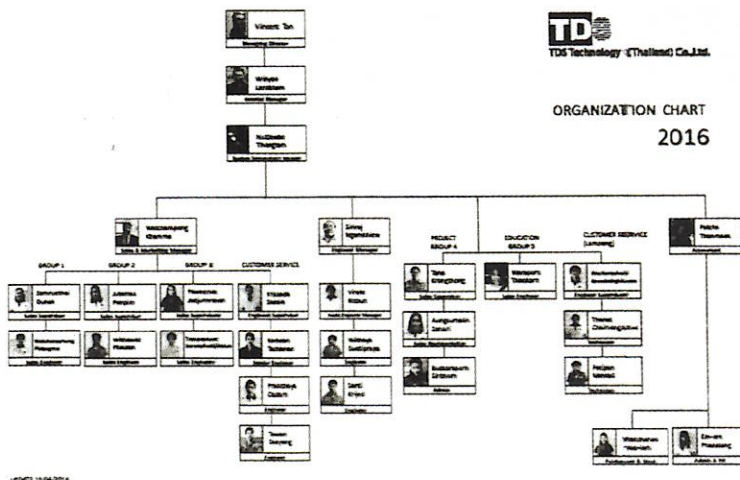
ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ เห็นได้จากการที่บริษัท ทีดีเอส เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด ในพื้นที่อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เขียนเสนอความต้องการมายังคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อให้ช่วยจัดการอบรมพนักงานให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการระบุลักษณะงาน รวมถึงหน้าที่ความรับผิดชอบตามตำแหน่งงานของพนักงานบริษัท คณะฯ จึงร่วมกันพิจารณาถึงความเหมาะสมในการให้ความรู้ดังกล่าว

เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการมากที่สุด และในขณะเดียวกัน เพื่อให้งานนี้สามารถตอบโจทย์ของแผนการดำเนินงานหลักของมหาวิทยาลัยด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความต้องการของผู้รับบริการดังกล่าว คณะฯ เล็งเห็นความสำคัญของการระบุคำบรรยายลักษณะงาน (Job Description) ที่ถูกต้อง เพราะคำบรรยายลักษณะงานเป็นรายละเอียดต่าง ๆ ที่ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องทราบเพื่อการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่นั้นๆ หากมีการระบุคำบรรยายลักษณะงานที่ชัดเจนเพียงพอผู้ปฏิบัติงานจะสามารถทราบถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ สิ่งที่ต้องปฏิบัติ รวมทั้งข้อห้ามต่าง ๆ อันจะส่งผลให้พนักงานทุกคนในองค์กรปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและจะส่งผลดีไปยังองค์กรอีกด้วย การให้ความรู้ครั้งนี้ มีสิ่งที่ผู้เข้าอบรมต้องทำความเข้าใจให้ตรงกัน คือ สาเหตุและความสำคัญของการกำหนดคำบรรยายลักษณะงาน (Job Description) และหลักการวิเคราะห์งาน (Job Analysis) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้ลองนำแนวคิดนี้ไปฝึกร่างคำบรรยายลักษณะงานที่สอดคล้องกับเนื้องานที่ได้ปฏิบัติอยู่จริง โดยมีวิทยากรเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือและตอบข้อซักถาม ตลอดระยะเวลาของการอบรมและฝึกปฏิบัติด้วยความสำคัญที่ชัดเจนนี้ คณะฯ จึงได้พิจารณาดำเนินโครงการเมื่อวันที่ 25 - 26 มกราคม 2559 ที่ผ่านมา ณ ห้องประชุมคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยอิงกับวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อให้เป็น

โครงการบริการวิชาการตามพันธกิจของคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม รวมทั้งเพื่อให้เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย กับภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ใกล้เคียงสถานศึกษาอีกด้วย จาก จุดประสงค์หลักที่กล่าวมา คณะฯ ยังมีความคาดหวังไว้อีกว่า พนักงาน ที่เข้ารับการอบรมแล้ว จะสามารถวิเคราะห์หน้าที่ของตนเองในองค์กร ได้จนนำไปสู่ความสามารถในการเขียนคำอธิบายลักษณะงานของ ตนเอง รวมทั้งการสร้างองค์ความรู้และเครือข่ายการบริการวิชาการ จากผู้รับบริการโดยตรง ตลอดจนสามารถเผยแพร่ไปยังผู้สนใจ ภายนอกอื่น ๆ ด้วย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการให้ความรู้ในหัวข้อนี้เป็น ความต้องการของผู้รับบริการจากภายนอกโดยตรง จึงไม่แปลกใจว่า ผลการประเมินผู้ร่วมโครงการนั้น อยู่ในช่วงคะแนนค่อนข้างสูงมาก แต่ความน่าสนใจมิได้อยู่เพียงผลการประเมิน หากอยู่ที่เสียงสะท้อน ถึงสิ่งที่ผู้รับบริการได้รับในแง่ของการนำไปปฏิบัติ นั่นคือ พนักงาน ของบริษัทส่วนใหญ่มีความเข้าใจและสามารถเขียนคำอธิบายลักษณะ งานของตน และยังสามารถแนะนำวิธีการเขียนคำอธิบายลักษณะ งานให้แก่เพื่อนร่วมงานในหน่วยงานเดียวกันได้ด้วย ความน่าสนใจ อีกประการหนึ่ง ซึ่งเป็นประเด็นข้อเสนอแนะจากผู้รับบริการ คือ ต้องการให้จัดการอบรมแบบนี้อีก โดยอาจเพิ่มหลักสูตรอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการทำงาน และต้องการให้จัดโครงการลักษณะนี้อย่าง ต่อเนื่อง

แผนภูมิองค์การใหม่หลังได้รับการอบรม

ทางบริษัทได้กล่าวไว้ด้วยว่า “หลักสูตรนี้ทำให้พนักงานบริษัทได้ ตระหนักถึงหน้าที่ของตนเป็นอย่างมาก มีการทำงานอย่างเป็นระบบและขั้นตอน ลดความเสี่ยงในการสูญเสียทรัพยากรต่าง ๆ”

TDS Technology (Thailand) Co., Ltd.

50/962-963 Moo2 Bengyeetos Thanyaburi
Pratumthanee 12130 Thailand
Tel : +66 (0) 2569 5511 (Auto) Fax : +66 (0) 2569 5480
URL: www.tdstech.com
Email: Sales_th@tdstech.com

สิ่งที่ได้จากการอบรมโครงการการอบรมการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

เนื่องด้วยบริษัท ทีดีเอส เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด มีความต้องการอบรมพนักงานในด้านคำบรรยาย ลักษณะงาน (Job Description) ทุกๆตำแหน่งในบริษัทฯ เพื่อพัฒนาพนักงานให้มีความเข้าใจในลักษณะงานของ พนักงานแต่ละตำแหน่ง ซึ่งครอบคลุมความรู้ทาง มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัด โครงการเพื่อตอบสนองในความต้องการของบริษัทฯ โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดอบรมหลักสูตรชื่อโครงการการอบรมการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ในวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๙ ถึง วันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๙ ใช้เวลาในการอบรมหลักสูตรดังกล่าวเป็นระยะเวลา ๒ วัน บริษัทฯ ได้ประโยชน์จากการอบรมอย่างมากและเห็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตำแหน่งในองค์กร สอดคล้องกับหลักสูตรที่ส่งผลให้ บริษัทฯ ได้เปลี่ยนแปลงแผนภูมิองค์กร ให้มีความเหมาะสมและลงตัวอย่างเห็นได้ชัด หลักสูตรนี้ทำให้พนักงาน บริษัทฯ ได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างมาก มีการทำงานอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน ลดความเสี่ยงในการสูญเสียทรัพยากรต่างๆ

บริษัท ทีดีเอส เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ วิทยากรผู้ให้การอบรม คณะคณาจารย์ทุกท่าน และคณาจารย์ทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ แก่บริษัทฯ บริษัทฯมีการพัฒนาองค์กรไปในทางที่ดีอย่างเห็นได้ชัด

TDS Technology (Thailand) Co., Ltd.

ด้วยความเคารพอย่างสูง

(นายวิบูลย์ เลิศคำ)

ผู้จัดการทั่วไป

บริษัท ทีดีเอส เทคโนโลยี (ประเทศไทย) จำกัด

สิ่งนี้เป็นการยืนยันได้อย่างชัดเจนว่างานวิชาการที่มีอยู่ มากมายในสถาบันการศึกษา หากถูกส่งต่อเพื่อให้ชุมชนเป้าหมาย นำไปปรับใช้ตามความต้องการและบริบทของตนเอง งานวิชาการนั้น ก็จะไม่เป็นเพียงบทเรียนเขียนอ่านบนหน้าหนังสือ หรือในตำราเพื่อ อ่านและท่องจำไปสอบเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป

โครงการ **Road to U** เติริมความพร้อมรอบรณภษอังกฤษ ให้แก่พักรเรียนชั้นมัธยมศึกษานีที่ 3 และ 6

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คุณค่าของงานบริการวิชาการซึ่งถือเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัังหวดัปทุมธานีนั้น สามารถเกิดได้ในทุกพื้นที่ แต่คุณค่านั้นจะยังมีคความหมายหากความรู้และประโยชน์จากงานบริการวิชาการดังกล่าวสามารถช่วยชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัย และความรู้นั้นสามารถช่วยเสริมศักยภาพให้กับผู้รับบริการอย่างแท้จริงได้

คุณค่าดังกล่าวเกิดขึ้นกับโรงเรียนชัยสิทธิवास “พัฒน์สายบารุง” ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กใน ตำบลกระแซง อำเภอสามโคก จัังหวดัปทุมธานี เมื่อสำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ (สสร.) ได้ส่งแบบสำรวจให้กับสถานศึกษาในเขตพื้นที่ใกล้เคียงมหาวิทยาลัย ทั้งเขตอำเภอคลองหลวงและอำเภอสามโคก เพื่อจัดบริการวิชาการด้านการพัฒนาและปรับปรุงโครงการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา สำหรับพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้โรงเรียนชัยสิทธิवास “พัฒน์สายบารุง” จึงยื่นความประสงค์ขอรับบริการด้านการอบรมเสริมความรู้วิชาภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ด้วยในขณะนั้นทางโรงเรียนประสบปัญหา

ขาดแคลนครุภาษาอังกฤษ รวมทั้งนักเรียนมัธยมมีผลคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน หรือ O-NET ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 โดยเฉพาะในสาขาวิชาภาษาอังกฤษอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาโดยตลอด การบริการวิชาการอย่างตรงความต้องการของผู้รับบริการในพื้นที่รอบมหาวิทยาลัย จึงเกิดขึ้นอีกหนึ่ง ณ โรงเรียนแห่งนี้

งานบริการวิชาการชิ้นนี้ถูกมอบหมายมายังหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนานาชาติ (หลักสูตรนานาชาติ) ตั้งแต่ พ.ศ. 2557 จึงถือเป็นโอกาสดีที่หลักสูตรใหม่หลักสูตรเล็ก ๆ นี้ จะได้ออกพื้นที่เพื่อพานักศึกษาของหลักสูตรไปบริการความรู้ในวิชาภาษาอังกฤษแก่ชุมชน

หลังจากที่โครงการบริการวิชาการโครงการใหม่ภายใต้ชื่อ “โครงการ Road to U เตรียมความพร้อมอบรมภาษาอังกฤษให้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6” ช่วยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีผลคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานผ่านเกณฑ์

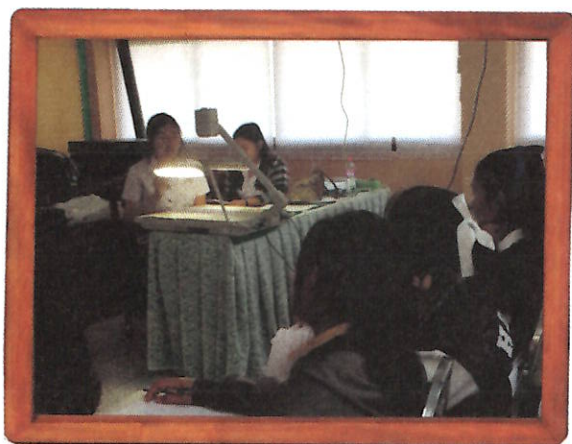
ได้ จึงส่งผลให้โครงการใหม่นี้กลายเป็นโครงการต่อเนื่องมาจนถึงปี พ.ศ. 2559 ด้วยจุดประสงค์หลักของโครงการ 2 ประเด็นคือ เพื่อเป็นการบริการวิชาการที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น และเพื่อให้ความรู้ภาษาอังกฤษแก่ผู้เข้าร่วมโครงการในการเตรียมสอบภาษาอังกฤษสำหรับการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน หรือ O-NET

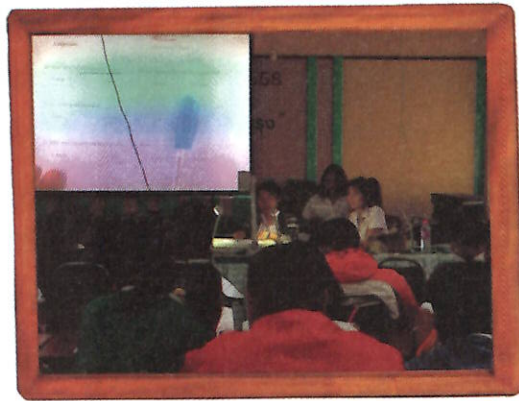

โครงการดังกล่าวนี้ มิได้ช่วยเพียงแต่น้อง ๆ นักเรียนจากโรงเรียนชัยสิทธิवासฯ ให้มีความเข้าใจในเนื้อหาวิชาภาษาอังกฤษ และให้ทำคะแนนสอบวิชาภาษาอังกฤษได้ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังมีผลดีไปยิ่งฝั่งพี่ ๆ นักศึกษาอีกด้วย พี่ ๆ เองก็มีความกระตือรือร้นปนอาการ “สั่นสู้” ทุกครั้งเมื่อโครงการ “Road to U” เวียนมาถึงในทุกต้นปี ประมาณเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงก่อนสอบ O-NET ของน้อง ๆ ระดับเตรียมอุดมศึกษา

ด้วยเหตุที่นักศึกษาของหลักสูตร คำนึงกับการติวกันเอง ภายในกลุ่มเพียงไม่กี่คน แต่เมื่อทราบว่าจะต้องไปช่วยอาจารย์ติวน้อง ๆ นักเรียนกลุ่มใหญ่ในเนื้อหาไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ เหล่าพี ๆ ก็นัดแนะกันปิดฝุ่น ซักซ้อม เตรียมความพร้อมทั้งวิธีการนำเสนอ และเนื้อหาเพื่อให้น้อง ๆ เข้าใจได้ง่ายที่สุด

ผลที่ได้รับจากโครงการนี้ หากใช้ระดับคะแนนภาษาอังกฤษที่ดีขึ้นอย่างเดียวไม่ แต่เด็ก ๆ ยังสะท้อนความรู้สึกและความต้องการผ่านผลสำรวจให้ได้ทราบว่าพวกเขาสามารถนำความรู้จากการอบรมนี้ไปประยุกต์ใช้กับทั้งการเรียนในห้องเรียนและในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ หากจะมีการสอบภาษาอังกฤษใด ๆ ในโรงเรียน เด็ก ๆ ก็พอเข้าใจแนวทางที่จะช่วยติวกันเองได้ ทั้งยังต้องการให้โครงการนี้จัดขึ้นอีกและจัดต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องยอมรับคือ ผลการทดสอบหลังการอบรม แสดงให้เห็นว่าทั้งนักเรียนชั้นมัธยมต้นและมัธยมปลายยังมีความเข้าใจที่น้อย ไม่ผ่านเกณฑ์อยู่จำนวนหนึ่ง ประเด็นที่อยากให้ความเข้าใจก็คือ ภาษาอังกฤษเป็นวิชาทักษะ หมายความว่า เป็นวิชาที่ต้องการการฝึกฝนใช้งานทักษะทั้ง 5 อันประกอบด้วย การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการคิด อยู่เป็นประจำเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งระยะสั้นและระยะยาว และอีกส่วนหนึ่งซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของการเรียนภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาใด ๆ ก็ตาม คือ “แรงจูงใจในการเรียนภาษา” สิ่งนี้นักศึกษาและอาจารย์ในหลักสูตรได้อบรมให้ นั่น เป็นเพียงอีกโอกาสและช่องทางหนึ่งที่เอื้อให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้ฝึกฝนไปสร้างแรงจูงใจให้เด็ก ๆ ได้เห็นและเข้าใจถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษ ว่ามิได้ยากเย็นเกินความพยายามของมนุษย์เรา พร้อมกับทักษะและได้เรียนรู้เทคนิควิธีการที่ต่างออกไป

แต่สิ่งหนึ่งที่พวกเราสนใจคือ เราได้ลงไปสร้างแรงจูงใจให้เด็ก ๆ ได้เห็นและเข้าใจถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษว่ามีได้ยากเย็นเกินความพยายามของมนุษย์เรา พร้อมกับย้ำว่าภาษาอังกฤษมิได้มีความสำคัญแต่เฉพาะกับการสอบเท่านั้น หากเมื่อมีความเข้าใจเพียงพอก็จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเมื่อนั้นเด็ก ๆ ก็จะมีความสามารถทัดเทียมกับผู้คนจากทั่วทุกมุมโลก เพราะภาษาเป็นเครื่องมือชิ้นหนึ่งที่สามารถนำพาให้เราเรียนรู้สิ่งใหม่จากบริบทที่แตกต่างออกไปได้

โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ: ซ็อกโกแลตชิพมัมฟฟิน และแบตเตอรี่เค้กจากแป้งข้าวไรซ์เบอร์รี่เพื่อสุขภาพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัฒน์ บุญวิทยา
คณะเทคโนโลยีการเกษตร

ปัจจุบันข้าวไรซ์เบอร์รี่กำลังเป็นที่นิยมอย่างมากในหมู่ของคนรักสุขภาพ เพราะในข้าวไรซ์เบอร์รี่ประกอบไปด้วยสารอาหารที่มีประโยชน์มากมายหลายชนิด เช่น โปรตีน ธาตุเหล็ก สังกะสี โอมะก้า-3 วิตามินอี โฟเลต เบต้าแคโรทีน โพลีฟีนอล แทนนิน แกมมา - โอไรซานอล ซึ่งมีคุณสมบัติเด่นในการต้านอนุมูลอิสระที่มีประสิทธิภาพสูง จึงมีส่วนช่วยบำบัดโรคต่าง ๆ มีฤทธิ์ช่วยต้านมะเร็ง ช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือดในผู้ป่วยเบาหวาน และลดกรดไขมันชนิดไม่ดีได้ เป็นต้น

อีกทั้งการนำข้าวไรซ์เบอร์รี่มาแปรรูปเพื่อการบริโภคยังไม่มีให้เห็นมากนัก มีเพียงการนำสารสกัดจากรำข้าวไรซ์เบอร์รี่ไปใช้เป็นสารประกอบในผลิตภัณฑ์อาหารเสริม น้ำมันรำข้าวไรซ์เบอร์รี่ และนำมาเพาะงอกเพื่อทำเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพเท่านั้น ผศ. วัฒน์ บุญวิทยา จึงเห็นว่าการจัดอบรมเรื่องการนำแป้งข้าวไรซ์เบอร์รี่มาแปรรูปเป็นซ็อกโกแลตชิพมัมฟฟินและแบตเตอรี่เค้ก เพื่อการบริโภคในหมู่คนรักสุขภาพ ให้กับประชาชนที่สนใจ น่าจะเป็นโอกาสอันดีที่ผู้เข้ารับการอบรมจะได้นำความรู้จากการเข้าอบรมไปสร้างงาน สร้างอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง หรือสามารถนำไปต่อยอด

ในธุรกิจสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าของตนเองก็ได้ หลักสูตรวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร คณะเทคโนโลยีการเกษตร จึงจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “ซ็อกโกแลตชิพพ์ฟินและบัตเตอร์เค้ก จากแป้งข้าวไรซ์เบอร์รี่เพื่อสุขภาพ” ให้กับประชาชนทั่วไป เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2559 มีผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 20 คน ในการอบรมครั้งนี้ แม้จะเป็นเพียงหลักสูตรระยะสั้น แต่ถ้าสามารถทำให้เข้าอบรมนำความรู้ไปประกอบอาชีพหรือต่อยอดธุรกิจเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ นับว่าเป็นความสำเร็จที่บรรลุตามเป้าหมาย

โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากร ในท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

รองศาสตราจารย์ ดร. ศศมล ฝาสุข และคณะ
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ในสภาวะสภาพเศรษฐกิจที่ค่าครองชีพชีพพุ่งสูง ประชาชนมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ทำให้ต้องไปกู้หนี้ยืมสินเพื่อมาใช้ในชีวิตประจำวัน นำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ มากมายในชีวิต วิธีเดียวที่จะช่วยให้ประชาชนเอาตัวรอดจากสภาวะการณดังกล่าว คือ การส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง น่าจะช่วยให้ปัญหาดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ดังนั้น หลักสูตรวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์

ดร. ศศมล ผาสุข และอาจารย์ในหลักสูตร ได้ร่วมกันจัดโครงการ
อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากร
ในท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” ให้กับชาวบ้านตำบลชีน้ำ
ราย อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ในวันที่ 26 มีนาคม 2559 ซึ่ง
ได้รับความร่วมมือจากทางองค์การบริหารส่วนตำบลชีน้ำรายในการ
อำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่และการประสานงานในครั้งนี้ด้วย

การจัดอบรมครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อผลักดันให้คนในชุมชน
สร้างผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นตนเอง เพราะหากคน
ในท้องถิ่นสามารถจัดทำผลิตภัณฑ์ไว้อุปโภคบริโภคเองได้ในครัวเรือน
ก็จะช่วยลดภาระเรื่องค่าใช้จ่าย ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน
ทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามศักยภาพของตนอย่าง
ต่อเนื่อง และยั่งยืน

โดยรูปแบบของกิจกรรมจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก
เป็นการบรรยายให้ความรู้ในเชิงทฤษฎี ในหัวข้อ “การเพิ่มมูลค่า
ทรัพยากรในท้องถิ่น” โดยผศ. ดร. ศศมล ผาสุข และเรื่อง “การ
พัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรในท้องถิ่น” ผศ. ดร. ศศมล ผาสุข
ผศ. ดร. สุธาสนี นิลแสง และคณะ”

ส่วนช่วงที่ 2 เป็นกิจกรรมการฝึกปฏิบัติจริง โดยกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่จัดให้ฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การทำไส้อ้วปลาสมุนไพรเพื่อสุขภาพ การทำไส้อ้วเห็ดสามอย่างเพื่อสุขภาพ การทำข้าวพอง ข้าวไรซ์เบอร์รี่เพื่อสุขภาพ และการทำอัญชันหยี เป็นต้น ซึ่งได้รับความสนใจอย่างมากจากชาวบ้านในชุมชนนี้

กลุ่มที่ 1
การทำไส้
ปลาสมุนไพรม
เพื่อสุขภาพ

กลุ่มที่ 2
การทำไส้
เห็ดสามอย่าง
เพื่อสุขภาพ

กลุ่มที่ 3
การทำข้าวพอง
ข้าวไรซ์เบอร์
รี่

กลุ่มที่ 4
การทำอัญ
หิ

โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนฝึกปฏิบัติจนครบทุกกลุ่ม หลังทำกิจกรรมคณะทำงานได้ให้เข้ารับการอบรมทำแบบวัดความรู้หลังเข้ารับอบรม เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรมเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ พร้อมทั้งแจกแบบประเมินผลความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อโครงการเพื่อที่คณะทำงานจะได้นำมาวิเคราะห์ถึงผลสำเร็จของโครงการว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ เพื่อจะได้นำมาผลมาใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานครั้งต่อไป

ผลที่ได้จากการดำเนินงานโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรในท้องถิ่นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ชาวบ้านในท้องถิ่นมีความรู้เกี่ยวกับการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมไปสร้างเป็นอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายในครอบครัว จะเห็นได้จากการประเมินผลจากแบบทดสอบหลังเข้ารับการอบรม และการที่ให้ผู้รับการอบรมได้ทดลองฝึกปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจอย่างมาก และต้องการให้จัดโครงการแบบนี้ต่อเนื่องทุกปี

จากการติดตามชุมชนว่ามีการนำผลการอบรมไปใช้ประโยชน์หรือไม่ อย่างไร พบว่า ชุมชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นมากขึ้น เช่น มีการนำอัญชันที่ขึ้นอยู่ทั่วไปมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้แก่ ทำอัญชันหยี น้ำดอกอัญชัน มีการนำปลามาทำเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ และมีการนำข้าวไรซ์เบอร์รี่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ

โครงการแสดงกิจกรรมท่องเที่ยววิถีชุมชน: ตำบลคลองพระอุดม

สำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ

การท่องเที่ยวถือเป็นกิจกรรมที่สร้างความผ่อนคลายกายใจให้กับบุคคลทั่วไปหลังจากโหมงานหนักมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง นอกจากนี้ยังเอื้อประโยชน์ในแง่รายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม

อย่างไรก็ตาม ชุมชนที่ขาดต้นทุนดังกล่าว ก็หาได้ด้อยกว่าเสียทีเดียวนัก พิสูจน์ได้จากโครงการบริการวิชาการ โครงการนี้ ซึ่งสำนักส่งเสริมการเรียนรู้และบริการวิชาการ (สสร.) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ลงไปสำรวจข้อมูลในพื้นที่ชุมชนตำบลคลองพระอุดม อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี นอกจากความต้องการของชาวชุมชนแล้ว การเก็บข้อมูลครั้งนี้ ทำให้ สสร. ได้ทราบถึงศักยภาพที่สามารถเป็นต้นทุน และสามารถพัฒนาต่อยอดให้เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบวิถีชุมชนได้ อาทิ ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชาวชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

จากระยะเวลาการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม จนถึง 31 พฤษภาคม 2559 ที่ผ่านมา ทำให้คณะทำงานทราบถึงต้นทุนภายในชุมชนซึ่งเป็นความภาคภูมิใจของชาวชุมชน

ด้วยเพราะสามารถสืบทอดให้คงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ได้ ประกอบไปด้วย วัดทองสะอาดอันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชน แหล่งเรียนรู้ต่อมาคือ การทำสวนเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสานอย่าง ประณีต ณ จุดนี้ ประชาชนชาวบ้านพร้อมบอกเล่าเรื่องราวการทำงานแบบประณีต ปราศจากสารเคมี จุดต่อมาคือ จุดจัดแสดงการเลี้ยงไก่ชนแบบธรรมชาติให้มีความสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีบ้านวิถีสวนชุมชน ซึ่งผู้เยี่ยมชมจะได้รับทราบเรื่องราวการดำเนินชีวิตตามแบบวิถีดั้งเดิม มีบริเวณจัดแสดงเครื่องมือการทำเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม มีการสาธิตการทำอาชีพเสริมด้านหัตถกรรม โดยคุณยายเจ้าของบ้าน ณ จุดนี้

เจ้าของบ้าน
ซึ่งเป็นที่รู้จัก
โดยทั่วไปว่า
“ครูหนู”
เป็นผู้แสดง
ความจำนง
อย่างชัดเจน

ว่าต้องการสืบสานวิถีชีวิตชาวเกษตรกรและชุมชนแบบดั้งเดิมไว้ เพื่อให้ลูกหลานรุ่นหลังได้รู้ได้ศึกษา ซึ่งภายหลังจากที่ได้รับความรู้จากการอบรมเรื่องการท่องเที่ยวจาก สสร. และการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานีแล้ว จึงได้จัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกโดยอิงกับวิถีชาวบ้านเพื่อเปิดรองรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ จุดถัดมาคือ

ศูนย์รวมการเรียนรู้ชีวิภาพทางการเกษตร ผู้เยี่ยมชมจะได้รู้จักกับสารอินทรีย์ที่ใช้สำหรับปลูกผักผลไม้ในพื้นที่ และบ้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งดำเนินกิจกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้วยศักยภาพดังกล่าวประกอบกับความกระตือรือร้นในการสืบสานต่อยอดภูมิปัญญาให้คงไว้ในรูปของการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนของชาวบ้านนี้ สสร. ได้เล็งเห็นช่องทางการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม ซึ่งเป็นพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย โดยลงไปทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาศักยภาพที่มีเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนอันเป็นการสนองต่อ ทั้งนโยบายภาครัฐเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายใต้โครงการ 1 ตำบล 1 แหล่งท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย โดยความร่วมมือจากคณะวิทยาการจัดการและคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในชุมชน

ด้วยข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ คณะทำงานเห็นควรให้มีการเผยแพร่ไปยังชุมชนใกล้เคียงและสื่อสารสู่สังคมภายนอกให้ได้รับรู้ถึงต้นทุนที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไปได้ จึงเป็นที่มาของโครงการแสดงกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีชุมชนขึ้นในลักษณะของงานแถลงข่าว เตรียมความพร้อมแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชน การแถลงข่าวนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2559 ที่ผ่านมา ภายใต้จุดประสงค์ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยววิถีชุมชน ตำบลคลองพระอุดม อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในการฟื้นฟูและสืบสานการดำเนินชีวิตตามวิถีชุมชน ภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน ตำบลคลองพระอุดม อีกทั้งเพื่อสร้างการรับรู้และกระตุ้นให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวแบบวิถีชุมชนให้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว กลุ่ม

สถานศึกษา สื่อมวลชนและผู้สนใจทั่วไป นอกจากนี้เพื่อปรับโครงสร้างเศรษฐกิจพื้นฐานการยกระดับรายได้ให้ชุมชนด้วยการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานท่องเที่ยว รวมไปถึงเพื่อสนองนโยบายภาครัฐเกี่ยวกับแนวคิดให้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายใต้โครงการ 1 ตำบล 1 แหล่งท่องเที่ยว

ภายในงานแถลงข่าวนอกเหนือจากการพูดคุยอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับข้อมูลการท่องเที่ยวภายในชุมชนจังหวัดปทุมธานี โดยรองผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี และอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์แล้ว ผู้ร่วมงานยังได้รับชมการแสดงของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์และชาวบ้านในชุมชนที่สะท้อน ถึงวิถีความเป็นอยู่ตลาดนัดอาหารและสินค้าหัตถกรรมโดยฝีมือของชาวชุมชนและเยี่ยมชมนิทรรศการทั้งห้าจุดซึ่งเป็นต้นทุนทางการท่องเที่ยววิถีชุมชนในพื้นที่ดังกล่าวการไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชน ในพื้นที่จริงของชุมชนจำนวน 2 จุดด้วย

งานแถลงข่าวการท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดปทุมธานี
โดยรองผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี และอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏ
วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ด้วยเหตุที่งานบริการวิชาการชั้นนี้ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายเป็นกลไกในการขับเคลื่อนและเฟื่องขึ้นน้อยที่ขาดมิได้อีกชั้นหนึ่ง คือ นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการจากมหาวิทยาลัย ที่ลงไปช่วยเก็บข้อมูลจัดนิทรรศการผลิตภัณฑ์ประชาสัมพันธ์ และให้คำแนะนำวิธีการจัดวางอุปกรณ์ เครื่องมือให้เหมาะสมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต สิ่งที่ได้จึงมากกว่าเพียงความรู้ที่ชาวบ้านได้รับความภาคภูมิใจที่ชาวบ้านจะเป็นผู้คงไว้ซึ่งภูมิปัญญาและการเผยแพร่ รวมทั้งคำตอบแทนที่อาจมีขึ้นในอนาคตจากการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชน หากแต่ยังเกิดเป็นความผูกพันฉันท์ลูกหลานระหว่างชาวชุมชนและนักศึกษาที่ลงไปทำงาน ช่วยเหลือตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นอกจากนี้การพูดคุยกับผู้อาวุโสผู้เข้าร่วมโครงการยังสะท้อนให้เห็นถึงความภาคภูมิใจและ

ตลาดนัดอาหารและสินค้าหัตถกรรม
โดยฝีมือของชาวชุมชน

ความรู้สึกลึกซึ้งมีคุณค่าในตัวเองที่ยังมีคนเห็นความสำคัญและเชิญมาถ่ายทอดภูมิความรู้สู่ลูกหลานจากผู้สูงอายุอยู่บ้านเหงา ๆ แต่วันนี้มีลูกหลานไปมาหาสู่เข้ามาเยี่ยมเยียนเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

นอกจากความอึดทนใจจากการทำงานในพื้นที่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแล้ว ในส่วนของงานแถลงข่าวถือได้ว่าเป็นเชื้อเพลิงให้ชาวชุมชนยังมีแรงผลักดันในการดำเนินกิจกรรมนี้ให้เป็นรูปธรรมต่อได้ด้วยตัวเองในระยะยาว และต่อจากนี้ สสร. พร้อมทั้งทีมงานจะเป็นผู้คอยสนับสนุนและให้คำแนะนำปรึกษาด้านองค์ความรู้อันเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีเงื่อนไขว่าชุมชนต้องเป็นผู้ดำเนินการด้วยตัวเองเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกิจกรรมในชุมชนอย่างแท้จริง

โครงการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจสินค้าชุมชน

อาจารย์อุบล ไม้พุ่ม*

หลักสูตรบริหารธุรกิจ แขนงวิชาการเงินและการธนาคาร

คณะวิทยาการจัดการ

“ศักยภาพทางธุรกิจ” เมื่อเขียนวลีนี้ แนวคิดที่เกี่ยวข้อง ประเด็นแรก ๆ คงหนีไม่พ้นประเด็นเกี่ยวกับการขยายตลาด การลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน การประกอบการอย่างรอบคอบ การแข่งขันด้านต้นทุน ราคา เทคโนโลยี รวมทั้งการปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ให้เป็นสากล ซึ่งแนวคิดดังกล่าว มิได้มีความสำคัญเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป หากแต่ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับธุรกิจทุกขนาดที่กำลังเจริญเติบโตอีกด้วย เห็นได้จากแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2555 - 2559) ซึ่งเน้นให้มีการส่งเสริมศักยภาพทางธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งจะครอบคลุมมิติเชิงพื้นที่ในระดับภาพรวมประเทศ กลุ่มจังหวัด และรายจังหวัด เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการกระจายความเจริญจากส่วนกลางสู่ภูมิภาค

ดังนั้นแล้ว การถ่ายทอดความรู้ด้านธุรกิจไปยังชุมชน ก็หาใช่เรื่องไกลตัว หากพิจารณาจากนโยบายภาครัฐที่เอื้อต่อการส่งเสริมศักยภาพทางธุรกิจทั้งขนาดกลางและย่อม อีกทั้งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานซึ่งรองรับการเข้าถึงของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ตัวต่อทั้งสองชิ้นนี้สามารถผลักดันให้เกิดการพัฒนาด้านธุรกิจชุมชนได้

อย่างไรก็ตาม ยังขาดตัวต่อเล็ก ๆ อีกหนึ่งชิ้นที่จะช่วยเสริมแรงให้ชุมชนมีความพร้อมด้านการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจภาคครัวเรือนที่สมบูรณ์ นั่นคือ นักวิชาการจากสถาบันการศึกษาด้วยภาระหน้าที่ของสถาบันการศึกษาแห่งนี้ ในนามมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นหนึ่งในมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น มีหน้าที่โดยตรงตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ซึ่งถูกกำหนดไว้ชัดเจนว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่ต้องส่งเสริมวิชาการ ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น และจากภาระดังกล่าว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงเล็งเห็นโอกาสที่จะทำหน้าที่เป็นตัวต่อชิ้นเล็กให้สมบูรณ์ในโอกาสนี้ เพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลจากมหาวิทยาลัย

ด้วยโครงการดังกล่าวหลักสูตรบริหารธุรกิจ แขนงวิชาการเงินและการธนาคาร คณะวิทยาการจัดการ จึงได้จัดทำความร่วมมือกับชาวชุมชนคลองห้า ตำบลคลองห้า อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยมีโครงการบริการวิชาการเป็นเครื่องมือเชื่อมต่อองค์ความรู้ระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชนท้องถิ่น โครงการบริการวิชาการนี้ดำเนินงานภายใต้ชื่อ “โครงการพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจสินค้าชุมชน” ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559 ณ หอประชุม

ตำบลคลองห้า โดยมีเป้าหมายที่จะเข้าไปช่วยพัฒนาศักยภาพทางธุรกิจให้กับสินค้าชุมชน ทั้งยังต้องการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำธุรกิจ ด้วยวิธีการแสดงตัวอย่างและให้ทดลองปฏิบัติจริง รวมถึงการเสริมความรู้ด้านการแปรรูปสินค้าเพื่อการเพิ่มมูลค่าด้านการตลาด โดยมีเป้าหมายปลายทางก็เพื่อให้ประชาชนในชุมชนคลองห้าสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสินค้าของตนเอง จากความร่วมมือร่วมใจกันภายในชุมชน เพื่อผลิตสินค้าออกสู่ตลาด และจากความร่วมมือร่วมใจภายในชุมชนนี้เองที่อาจนำมาซึ่งความเข้มแข็งและอำนาจต่อรองทางการตลาดได้

ในการอบรมครั้งนี้ มีหัวข้อความรู้ที่เตรียมไว้สำหรับชุมชน ประกอบด้วย **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทำธุรกิจและการผลิต** ต่อด้วยหัวข้ออาชีพเสริมเรื่อง **การเพาะเลี้ยงไรนางฟ้า การเพิ่มผลผลิตและการทำตลาด** และหัวข้อที่ขาดไม่ได้คือการฝึกปฏิบัติประกอบอุปกรณ์เพื่อเพาะเลี้ยงไรนางฟ้า ในการให้ความรู้แก่ชาวชุมชนคลองห้าครั้งนี้ มีได้มีเพียงนักวิชาการและนักศึกษาจากหลักสูตรเท่านั้น หากยังได้รับความร่วมมืออันดีจากวิทยากรพิเศษ คุณ นุจรี โลหะกุล ผู้มาให้ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงไรนางฟ้า

แม้จะเป็นการบริการวิชาการด้วยระยะเวลาเพียงหนึ่งวัน แต่ผลตอบรับจากชาวชุมชนคลองห้าที่สะท้อนออกมา ก็ทำให้ทีมงานปลื้มใจไม่น้อย ด้วยว่าชาวชุมชนมีความพอใจต่อโครงการ ซึ่งประเด็นที่ชาวชุมชนพึงพอใจมากที่สุด คือ การอบรมนี้ตอบสนองต่อความต้องการของชาวชุมชนดีมาก ลำดับต่อมาชาวชุมชนยังรู้สึกคุ้มค่าที่

เข้าอบรม เพราะทุกคนต่างได้รับประโยชน์และความรู้กลับไป อีกทั้งเจ้าหน้าที่ยังให้บริการ และให้คำแนะนำต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ความชื่นชอบ พอใจต่อการอบรมครั้งนี้ ผลักดันให้เกิดข้อเสนอแนะถึงความต้องการให้มีการจัดโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง โดยชาวชุมชนให้เหตุผลว่ายังมีเพื่อนบ้าน หรือพี่น้องในชุมชนอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ได้เข้าร่วมอบรม หากจัดอีกบุคคลเหล่านี้ก็จะมีโอกาสได้รู้ถึงแนวทางการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง

นอกจากความพึงพอใจที่ชาวชุมชนสะท้อนให้ทีมงานรับทราบแล้ว ส่วนใหญ่ยังมีแนวโน้มที่จะถ่ายทอดและนำความรู้เรื่องการทดลองเพาะเลี้ยงไรนางฟ้าให้กับสมาชิกในชุมชนคนอื่น ๆ อีกทั้งยังมีความสนใจที่จะจำหน่ายไรนางฟ้าจากการทดลองเลี้ยงนี้ ไปยังผู้เลี้ยงปลาสวยงามอีกด้วย

นอกจากบุคลากรและนักวิชาการที่มาช่วยดำเนินโครงการแล้ว นักศึกษาเองก็มีส่วนสำคัญสำหรับการดำเนินโครงการบริการวิชาการครั้งนี้ด้วยเช่นกัน ซึ่งการอบรมครั้งนี้ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จากหลักสูตรบริหารธุรกิจ แขนงวิชาการเงินและการธนาคาร มาช่วยอำนวยความสะดวก ช่วยถ่ายทอดความรู้และทักษะทางวิชาการในส่วนที่ตนเองพอมิ ในขณะที่ทำหน้าที่พี่เลี้ยง ฝึกปฏิบัติให้แก่ผู้เข้าอบรม รวมถึงศึกษาการทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่น

และเมื่อสอบถามถึงความพึงพอใจและข้อเสนอแนะ นักศึกษาได้แสดงถึงความพอใจที่ตนได้มีโอกาสร่วมงานกับชาวชุมชน

และยังอยากให้จัดโครงการในลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง เพราะนักศึกษาได้มีส่วนร่วมในงานที่ต้องลงมือปฏิบัติหรือช่วยเหลือพี่น้องในชุมชน การได้ปฏิบัติงานลักษณะนี้ถือเป็นประสบการณ์ที่ดีและนักศึกษาเองยังได้มีโอกาสเก็บเกร็ดเล็กเกร็ดน้อย เพื่อนำไปเผยแพร่ยังชุมชนบ้านเกิดของตนเอง เพื่อเพิ่มโอกาสสร้างรายได้ให้ครอบครัวของตนเองอีกทางหนึ่ง

แม้งานบริการวิชาการจะจบลง แต่หน้าที่ของตัวต่อขึ้นเล็ก ขึ้นนี้ก็ได้เสร็จสิ้นไปตามงานบริการวิชาการไม่ ตัวต่อขึ้นนี้ในฐานะที่เป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยเพื่อชุมชนและท้องถิ่น พร้อมเป็นหนึ่งในฐานะผู้สนับสนุนและเผยแพร่องค์ความรู้ การจัดระบบการดำเนินงาน รวมทั้งการประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เข้ากับวิถีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง:

สำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2554).

แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.

สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2556). รวมกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ. ปทุมธานี: ศูนย์หนังสือ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

บริการวิชาการสู่ พันธกิจเพื่อสังคม

ทีมงานพันธกิจสัมพันธ์*
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

จากคำกล่าวของ ดร. สีลาภรณ์ บัวสาย รองผู้อำนวยการ ด้านนวัตกรรมสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ว่า สังคมทั่วโลกเริ่มมีการเรียกร้องให้มหาวิทยาลัยเพิ่มบทบาทของตนเอง ให้เด่นชัดยิ่งขึ้นในด้านการแก้ปัญหาวิกฤตต่าง ๆ ภายในประเทศ โดยเฉพาะในช่วงเวลา 5 ปี หลังมานี้ จากการเรียกร้องดังกล่าว ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในลักษณะของงานวิชาการรับใช้สังคมใน มิติต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งในการทำงานลักษณะนี้จำต้องอาศัยบุคลากร ผู้มีความสนใจทั้งงานวิชาการ หรือนวัตกรรมทางการศึกษา ใน ขณะเดียวกันต้องสามารถแนะแนวทางการประยุกต์ใช้วิชาการ หรือนวัตกรรมนั้น ๆ ให้กับชุมชน ทั้งยังต้องกระตุ้นให้ชุมชนคงไว้ซึ่ง นวัตกรรมที่ได้รับไปพร้อม ๆ กับภูมิปัญญาดั้งเดิมในระยะยาวอย่าง มีประสิทธิภาพ

ในประเด็นนี้ ศาสตราจารย์ ดร. ปิยะวัติ บุญ-หลง อดีต เลขาธิการ Engagement Thailand ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัย และชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสามารถ

สานต่อและกระชับความแน่นแฟ้นซึ่งกันและกัน โดยผ่านภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยที่มีอยู่แล้ว อาทิ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม รวมไปถึงการถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งทั้งหมดนี้นักวิชาการไม่ต้องสร้างองค์ประกอบใดขึ้นมาใหม่แม้แต่น้อย หากแต่การดำเนินงานดังกล่าวนี้ต้องเชื่อมโยงอยู่กับหลักพื้นฐาน 4 ประการ อันได้แก่ 1) ร่วมคิดร่วมทำแบบหุ้นส่วน (Partnership) 2) เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (Mutual benefit) 3) มีการใช้ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Scholarship) และ 4) เกิดผลกระทบต่อสังคมที่ประเมินได้ (Social impact)

หากพิจารณาจากคำกล่าวของ ดร. สีลาภรณ์ บัวสาย ข้อเท็จจริงนี้ทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ต้องหันกลับมาทบทวนบทบาทของตนอีกครั้งในฐานะผู้ให้บริการวิชาการแก่ชุมชน ในประเด็นของมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น อีกทั้งมหาวิทยาลัยยังมีภารกิจหลักตามที่ ศาสตราจารย์ ดร. ปิยะวัติ บุญ-หลง ได้กล่าวมาแล้วอย่างครบถ้วน แต่หากเรื่องราวการบริการวิชาการที่ได้นำเสนอในตอนต้นนั้นยังอยู่ในระดับการถ่ายทอดความรู้ทางเดียว เป็นการแก้ปัญหาชุมชนระยะสั้น การประยุกต์องค์ความรู้ให้เข้ากับภูมิปัญญาหรือความรู้เดิมของชุมชนยังไม่สามารถบูรณาการเข้าสู่วงการวิชาการเพื่อหวังผลให้ผู้อื่นนำไปต่อยอดได้ นอกจากนี้การจัดบริการวิชาการยังมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน อาทิ โครงการบริการวิชาการเน้นความต้องการของผู้รับบริการและชุมชนโดยรอบ

มหาวิทยาลัย ซึ่งการให้ความรู้มักเกิดขึ้นในช่วงวันธรรมดาในรูปแบบของการจัดอบรม และส่วนใหญ่เป็นโครงการใหม่ที่แต่ละหลักสูตรจัดขึ้น โดยมีระยะเวลาที่ลงไปบริการชุมชนประมาณ 1 - 2 วัน นอกจากนี้ทางมหาวิทยาลัยยังเป็นผู้อำนวยความสะดวกของการชุมชนในเบื้องต้นและสำรวจความต้องการโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือแนวคิด และการลงมือปฏิบัติด้วยรูปแบบดังกล่าวนี้ หาใช้สิ่งเสียหายและหลาย ๆ โอกาสยังเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนเป็นอย่างดี

หากแต่เมื่อลองเทียบเคียงกับหลักพื้นฐานภายใต้แนวคิด

“พันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม” โดยหวังผลที่การพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนเอง การทำงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยยังมีช่องว่างในแต่ละประเด็นดังนี้

การร่วมคิดร่วมทำแบบหุ้นส่วน – ด้วยลักษณะการบริการวิชาการแก่ชุมชนที่ดำเนินการมา เป็นการจัดอบรมระยะสั้น และหัวข้อการพัฒนาศักยภาพภายในชุมชนได้รับการเสนอไปจากมหาวิทยาลัยเป็นเบื้องต้น ช่องว่างนี้แสดงให้เห็นว่ายังขาดการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน มหาวิทยาลัยรวมถึงเครือข่ายภายนอกมหาวิทยาลัย ดังนั้น ความต้องการ การพัฒนาศักยภาพ หรือหัวข้อความรู้ในเรื่องต่าง ๆ จึงมาจากบุคคลภายนอกชุมชน หาใช่เจ้าของบ้านที่เป็นผู้บอกความต้องการด้วยตัวเอง แต่ด้วยการทำงานในลักษณะของพันธกิจสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยต้องการนักวิชาการที่สามารถลงไปคลุกคลีใกล้ชิดกับชาวชุมชนเพื่อกระตุ้นการจับประเด็นปัญหา หรือความต้องการในการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยปราศจากการชี้นำจาก

นักวิชาการ ที่สำคัญประเด็นนั้นต้องได้รับการตักตวง ร่วมคิดร่วมวิเคราะห์จากชาวชุมชนและเป็นที่ยอมรับจากสมาชิกชุมชนแล้วว่า ต้องการได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริง

เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย – การทำงานในลักษณะพันธกิจสัมพันธ์ มีจุดประสงค์ประการหนึ่งคือ ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากการถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ในระยะยาว โดยสามารถปรับใช้กับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาภายในชุมชนนั้นได้อย่างเหมาะสม และที่สำคัญชุมชนต้องไม่ล้มหายตายจากหลังจากที่ได้รับองค์ความรู้เหมือนโครงการประชารัฐทั่ว ๆ ไปที่เน้นการแจกจ่ายแต่ไม่ปลูกฝัง หากแต่สิ่งที่ปรากฏ คือ กลุ่มสมาชิกชุมชนบางกลุ่มเท่านั้นที่ได้ร่วมรับฟัง และสามารถปรับใช้ประโยชน์จากการบริการวิชาการ นอกจากนี้ ในหลาย ๆ พื้นที่ได้มีการประยุกต์ใช้องค์ความรู้นั้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยว่าเป็นเพียงการอบรมระยะสั้นมุ่งให้ความรู้ด้านอาชีพเสริม ซึ่งเป็นที่นิยม ณ ขณะนั้น ดังที่กล่าวมาต้องยอมรับว่าประโยชน์เกิดขึ้นกับมหาวิทยาลัยในแง่ของความสำเร็จในการดำเนินโครงการ แต่ในมุมของชาวชุมชนประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นเพียงช่วงเวลานั้น ๆ กับเพียงบางกลุ่มเท่านั้น

เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปสู่ผลงานทางวิชาการ – จากแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร. ปิยะวัติ บุญ-หลง ได้ชี้แจงถึงคำจำกัดความของ “ความเป็นวิชาการ” ไว้ว่า นอกจากจะรวมงานวิจัย งานบริการวิชาการ และการเรียนการสอนแล้ว อาจหมายรวมถึงการนำเสนอความรู้ในรูปแบบอื่น ๆ อาทิ การฝึกอบรม หรือ

งานอื่น ๆ ที่ไม่ต้องยึดติดกับระเบียบแบบแผนเดิม ๆ แต่ชุมชนต้องได้รับประโยชน์ ซึ่งจากแนวคิดนี้มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่มาวิทยาลัยจำเป็นต้องตระหนักและปรับวิธีคิด และลงมือปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมให้ได้ คือ ต้องใช้วิชาการเข้าไปทำความเข้าใจกับสถานการณ์ หรือบริบทชุมชน หรือเสนอวิธีการแก้ปัญหา ปรับปรุงสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ให้กลับมามีสภาพเดิมก่อนเกิดปัญหา โครงการบริการวิชาการที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันยังเน้นการให้ความรู้ โดยมีไม่กี่หลักสูตรที่ใช้วิชาการเข้าไปทำความเข้าใจกับสถานการณ์ หรือบริบทของชุมชนก่อน และส่วนใหญ่ยังไม่มีการรวบรวมองค์ความรู้ หรือการสร้างสรรค์งานวิจัยอันเกิดจากการบริการวิชาการจากชุมชน ซึ่งรูปแบบการดำเนินงานดังกล่าวทำให้มหาวิทยาลัยต้องกลับมาพิจารณาบทบาทของตนอีกครั้งว่าได้ดำเนินการให้เป็นไปตามพันธกิจที่ได้กำหนดไว้ว่า **“เป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ผลิตครู และส่งเสริมวิทยฐานะครู”** แล้วหรือไม่ เพียงไร

เกิดผลกระทบต่องสังคมที่ประเมินได้ – ด้วยเหตุที่การทำงานในลักษณะพันธกิจสัมพันธ์นั้นจำเป็นต้องอาศัยการประยุกต์ความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ต่าง ๆ ประกอบกับนักวิชาการ หรือนักวิจัยเองต้องมีความอดสาหะอย่างสูง มหาวิทยาลัยจึงได้ศึกษาแนวทางและสาระสำคัญเพื่อประเมินผลกระทบในทางบวกต่องสังคมอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีเป้าหมายที่จะปฏิบัติตามเพื่อเป็นการผสานช่องว่างระหว่างงานบริการวิชาการรูปแบบเดิมกับงานพันธกิจสัมพันธ์ ประเด็นแรก คือ ต้องใช้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาอย่างน้อยหนึ่งสาขาซึ่งในประเด็นนี้ ทางมหาวิทยาลัยฯดำเนินการอยู่อย่างดีโดยหลักสูตรที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์นั้น ๆ ถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านที่ตนเองมีอย่างเต็มประสิทธิภาพ ประเด็นที่สอง ต้องเกิดประโยชน์อย่างชัดเจนต่อชุมชน หรือท้องถิ่นในลักษณะที่สามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงหรือแก้ปัญหาภายในชุมชนในทางที่ดีขึ้น อาทิ ด้านชุมชน วิถีชีวิต อาชีพ ฯลฯ โดยที่การแก้ปัญหาดังกล่าวใช่องค์ความรู้ใหม่อันเกิดจากการช่วยกันวิเคราะห์และสังเคราะห์ของชุมชนเอง หากพิจารณาประเด็นนี้ โครงการบริการวิชาการหลาย ๆ โครงการโดยมหาวิทยาลัยสามารถช่วยเหลือให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพในทางที่ดีขึ้นได้ หากแต่การเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ยังมิได้เกิดจากการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นของชุมชนเอง แต่เป็นการประยุกต์ใช้ความรู้จากมหาวิทยาลัยเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หรือเพื่อสนองความต้องการระยะสั้นในขณะนั้น ประเด็นที่สาม การเปลี่ยนแปลงประเมินได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งขอเชื่อมโยงเพียงประเด็นย่อยบางประเด็นเท่านั้นที่ยัง

ต้องการการพัฒนาให้ไปสู่การทำงานในลักษณะพันธกิจสัมพันธ์ นั่นคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนเป้าหมาย และแนวทางการติดตามและจํารงรักษาพัฒนาการที่เกิดขึ้นให้คงอยู่ต่อไป จากงานบริการวิชาการที่ผ่านมาของมหาวิทยาลัย มีสมาชิกชุมชนเพียงบางส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น ประกอบกับผลของการให้บริการวิชาการบางโครงการมิได้รับการจํารงรักษาพัฒนาให้ปฏิบัติต่อในระยะยาว ด้วยเหตุที่ประเด็นปัญหาที่ชาวบ้านต้องการนั้นยังมีใช้ประเด็นเพื่อการส่งเสริมวิถีชีวิตในชุมชนอย่างแท้จริง

เมื่อได้ตระหนักถึงแนวทาง แม้จะเป็นแนวทางหนึ่งจากหลาย ๆ แนวทางที่อาจช่วยแก้ปัญหาสังคมชุมชนได้ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์มีความยินดีที่จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาศักยภาพของชุมชนแม้ส่วนหนึ่งจะเกิดจากหน้าที่ แต่อีกส่วนใหญ่เกิดจากสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม และยังได้พิจารณาคำกล่าวของ ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้าน ประธานคณะกรรมการอำนวยการ Engagement Thailand ซึ่งกล่าวไว้ว่า สังคมโลกมองว่ามหาวิทยาลัยเป็นองค์กรทางวิชาการ และยังเป็นแหล่งของการพัฒนาคนในวิชาการระดับสูง ดังนั้น การพัฒนาในมิติต่าง ๆ ทางสังคม อาทิ การพัฒนาคน การพัฒนาวิชาการ การสร้างนวัตกรรม ล้วนต้องใช้หลักวิชาการทั้งสิ้น ดังนั้น สังคมจึงจำเป็นต้องอาศัยผลงานจากมหาวิทยาลัยเพื่อช่วยนำไปสู่การพัฒนา หากแต่การพัฒนาที่ดีนั้นก็จำเป็นต้องตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสังคมด้วย ดังนั้น จึงถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาที่มีต่อชุมชนและสังคมอีกด้วย

จากข้อตระหนักรู้ดังกล่าว มหาวิทยาลัยจึงสนับสนุนการดำเนินงานด้านพันธกิจสัมพันธ์อย่างเต็มรูปแบบและเป็นทางการด้วยการกำหนดนโยบายสภามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช 2560 - 2562 ภายใต้ประเด็นพันธกิจสัมพันธ์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น หรือ VRU. Local Engagement ขึ้น และด้วยการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยในครั้งนี้นี้ มหาวิทยาลัยจึงเริ่มการจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายเพื่อศึกษาปัญหาและสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาของชุมชนทั้งบริเวณโดยรอบมหาวิทยาลัย รวมทั้งชุมชนเป้าหมายในพื้นที่ต่าง ๆ สำหรับช่วงการดำเนินงานอย่างเป็นทางการในปีที่แรกนี้ จะเน้นที่การสร้างความตื่นตัวให้แก่อาจารย์และบุคลากรผู้มีความสนใจในงานด้านนี้เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ได้มาร่วมทีมพันธกิจสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย อีกทั้งยังเป็นที่มาของหนังสือรวบรวมผลงานพันธกิจเพื่อสังคมฉบับนี้ซึ่งเป็นฉบับปฐมฤกษ์ ซึ่งในส่วนต่อจากนี้ไปท่านผู้อ่านจะได้รับทราบถึงขั้นตอนการปรับเปลี่ยนกระบวนคิด การปูพื้นฐานการทำงานด้านพันธกิจสัมพันธ์ โดยใช้หลักวิชาการอย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถปรับใช้กับบริบทของชุมชนเป้าหมายที่ต้องการร่วมงานในอนาคต

เอกสารอ้างอิง:

- กันทิมา ศิริจีระชัย. (2559, กรกฎาคม). “Engagement Thailand”. EnT Digest. (3): 1.
- ปิยะวัติ บุญ-หลง. (2558, สิงหาคม). “Engagement Thailand”. EnT Digest. (2): 1.
- ปิยะวัติ บุญ-หลง, กาญจนา แก้วเทพ และบวร ปกัสรাত্র. (2559). งานวิชาการเพื่อสังคม: หลักการและวิธีการ. กรุงเทพฯ: สถาบันคลังสมองของชาติ.
- พันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม Engagement Thailand. (2559). ประมวลบทความวิชาการเพื่อสังคม Socially-engaged Scholarship. กรุงเทพฯ: มปท.

ต้นทางของ งานพันธกิจ เพื่อสังคม

หากกล่าวถึงงานวิชาการเพื่อสังคม หลายท่านอาจยังไม่คุ้นหู เทียบเท่ากับคำว่า “งานบริการวิชาการ” อย่างไรก็ตาม งานบริการวิชาการที่เรา ๆ ท่าน ๆ คุ้นเคย และทำอย่างต่อเนื่องอยู่นี้ ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของงานวิชาการเพื่อสังคมซึ่งถือเป็นหนึ่งในพันธกิจของมหาวิทยาลัย โดยถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ตามมาตรา 7 และมาตรา 8 กล่าวคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการ และการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการ

นอกจากความสำคัญตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏแล้ว คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยยังได้มีการวิเคราะห์การดำเนินงานตามนโยบายของสภามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ในรอบ 3 ปี (พ.ศ. 2556 – 2558) นั้น คณะกรรมการฯ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนด

นโยบายการพัฒนามหาวิทยาลัย ให้มีขอบเขตการปฏิบัติที่ไม่กว้างจนเกินไป เพื่อให้สามารถกำกับ ติดตามการดำเนินงานอย่างจริงจัง และสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังเห็นควรให้กำหนดจุดเด่นของมหาวิทยาลัย จากข้อเสนอดังกล่าวนี้ คณะกรรมการสภาฯ จึงมีมติเห็นชอบ (ร่าง) นโยบายสภามหาวิทยาลัยฯ พ.ศ. 2559 - 2561 ให้มีการปรับและเพิ่มเติมประเด็นสำคัญบางประเด็น และหนึ่งในประเด็นหลัก ซึ่งถือว่ากำลังเป็นกระแสตื่นตัวในขณะนี้ ได้แก่ ประเด็นพันธกิจสัมพันธ์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น หรือ VRU. Local Engagement

นโยบายด้านพันธกิจสัมพันธ์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น (VRU. Local Engagement) เป็นการทำงานภายใต้แนวคิดของพันธกิจมหาวิทยาลัยเพื่อสังคม หรือ University Engagement ซึ่งดำเนินงานโดยสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนโดยเน้นการทำงานที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม

แนวคิดดังกล่าว นอกจากจะเป็นตัวจุดประกายให้เกิดนโยบายของมหาวิทยาลัยแล้ว ยังเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญต่อการทำงานกับสังคมของมหาวิทยาลัย ด้วยว่าจากเดิมมหาวิทยาลัยดำเนินการอยู่แล้วในรูปแบบของงานบริการวิชาการ และงานอาสาสมัคร หากแต่นโยบายดังกล่าวนี้ นำไปสู่การทำงานร่วมกับชุมชนอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เสมือนว่ามหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน นอกจากนี้ นโยบายด้านพันธกิจสัมพันธ์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นยังได้รับการคาดหวังว่าให้เป็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างภารกิจหลักทุกภารกิจของ

มหาวิทยาลัย อาทิ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเข้าด้วยกันอย่างมียุทธศาสตร์ และเป็นระบบ ทั้งยังเชื่อว่าจะสามารถส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือจากหน่วยงานภายในด้วยกันเอง หรือความร่วมมือจากระหว่างมหาวิทยาลัยและองค์กรภายนอก

เพื่อให้นโยบายดังกล่าว ได้รับการตอบสนองจากทุกภาคส่วนของมหาวิทยาลัย และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของสภามหาวิทยาลัย จึงกำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้เป็นระยะ เมื่อกำหนดแนวทางเป็นที่เรียบร้อยแล้ว การดำเนินงานในช่วงต้นจึงเริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการในปีการศึกษา 2559 ซึ่งเป็นลักษณะของการให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการของการทำงานตามนโยบายพันธกิจสัมพันธ์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นที่มาของการจัดการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ว่าด้วยแนวคิดและเครื่องมือการทำงานวิชาการเพื่อสังคม รวมถึงการตั้งโจทย์และการเขียนข้อเสนอโครงการ เมื่อวันที่ 20 - 22 มิถุนายน 2559 ที่ผ่านมา ณ ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และชุมชนบ้านคลอง 13 หมู่ที่ 7 ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

การจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ มีเป้าหมายในการให้ความรู้สำหรับแนวทาง การทำงานวิชาการเพื่อสังคมอย่างมีหลักเกณฑ์ ช่วยให้นักวิชาการสามารถขับเคลื่อนงานด้านวิชาการเพื่อสังคม

จนนำไปสู่การสร้าง
ความร่วมมือแก้ไข
ปัญหาของชุมชน
ทั้งบริเวณใกล้เคียง
มหาวิทยาลัย และ
บริเวณที่ไกลออกไป

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดและองค์ความรู้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ช่วยประสานให้นักพัฒนาชุมชนเพื่องานพันธกิจเพื่อสังคมมืออาชีพและมีมือสมัครเล่นได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานเพื่อนำความรู้จากรัฐสถานศึกษาเผยแพร่สู่ชุมชนอย่างยั่งยืนโดยแท้จริง

การจัดการประชุมในครั้งนี้ นอกจากจะได้รับการส่งเสริมหลักโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานีแล้ว ยังได้รับการสนับสนุนแนวการปฏิบัติงานจากสถาบันคลังสมองของชาติ และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการส่งเสริมให้นักวิชาการจากร่วมมหาวิทยาลัย มีการทำงานในฐานะนักวิจัยท้องถิ่นซึ่งก็คือ “พี่เลี้ยง” ชุมชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ได้รับเกียรติจาก ศาสตราจารย์ ดร. ปิยะวัติ บุญ-หลง ได้ให้แนวคิดการทำงานวิชาการเพื่อสังคม (socially-engaged scholarship) หรือเรียกโดยย่อว่า SeS ไว้กล่าวคือ งานวิชาการเพื่อสังคมเป็นงานวิชาการเชิงประยุกต์ได้แก่

งานวิจัย หรืองานบริการวิชาการ ซึ่งทำโดยมหาวิทยาลัย เพื่อผู้ใช้
ภายนอกมหาวิทยาลัย โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ใช้ภายนอก หรือชุมชน

ต้องร่วมกันเป็นผู้
ค้นหาปัญหา หรือ
ความต้องการด้วย
ตนเอง และต้อง
ร่วมกันใช้ความรู้
ทางวิชาการจาก

มหาวิทยาลัยด้วย
ตนเองในแนวทาง
ที่ยั่งยืนโดยที่ตนเอง
ต้องไม่สูญเสียวิถี
การดำเนินชีวิตและ
ภูมิปัญญาดั้งเดิม

จากแนวคิดดังกล่าว นักวิชาการจากสถานศึกษาจึงเป็นเพียง
ผู้สนับสนุนให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยหลักวิชาการที่เป็นระบบเท่านั้น
หากแต่ชุมชนจะเป็นผู้ดำเนินการหลัก ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการ
เรียนรู้วิธีการเป็นผู้สนับสนุนชุมชนหรือ “พี่เลี้ยง” ที่ถูกต้องในการ
ทำงานวิชาการเพื่อสังคม

และผู้ช่วยขับเคลื่อนซึ่งหน้าที่เหล่านี้มักจะดำเนินการไปพร้อมกัน แต่สิ่งที่นักวิชาการยังขาด คือ การแสดงบทบาทในฐานะผู้เติม และผู้ถอดความรู้และแปรรูปความรู้ แต่เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมที่ยั่งยืนในชุมชนหนึ่ง ๆ การค้นหาโจทย์ของชุมชนเป็นสิ่งจำเป็น เพราะโจทย์นั้นนำไปสู่การวิจัยอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม นักวิชาการควรตระหนักเสมอว่างานวิจัยที่เกิดขึ้นต้องมาจากโจทย์ทางสังคม และต้องแยกความแตกต่างระหว่าง “โจทย์ทางสังคม” กับ “ปัญหาทางสังคม” เพราะปัญหาทางสังคมอาจให้โจทย์ในการวิจัย ในขณะที่โจทย์ในการวิจัยอาจไม่ใช่ปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น และเมื่อใดก็ตามที่นักวิชาการสามารถค้นหาโจทย์ของชุมชนได้แล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การวางแผนงานวิจัยอันเกิดจากโจทย์นั้น โดยท่านวิทยากรได้วางแนวทางดำเนินงานไว้ดังนี้

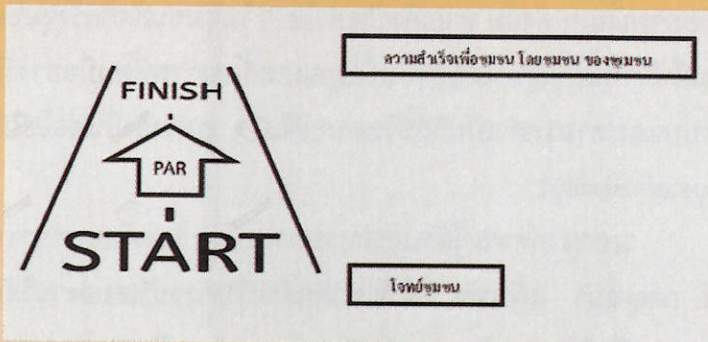
1. Review สถานการณ์และที่มาของปัญหาที่จะวิจัย (Research Problem)
2. ขอบเขตของงาน (“ชุมชน” หรือ “พื้นที่” – “unit”)
3. คำถามวิจัย (Research Question) ที่สนใจ หรือ วัตถุประสงค์ (Objective) ที่ต้องการ
4. วิธีการ – กิจกรรม – แผนงาน – งบประมาณ
5. สิ่งที่จะส่งมอบได้ (Deliverables)
6. ความถนัด/ความเชี่ยวชาญของผู้วิจัย

และเพื่อให้แนวคิดการทำงานวิชาการเพื่อสังคมเป็นรูปธรรม และพร้อมด้วยประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ต้องอาศัยกระบวนการทำงานและเครื่องมือที่เหมาะสม ซึ่งในขั้นความรู้ี้ได้รับเกียรติจาก รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ มาเป็นผู้ให้ความรู้แก่ผู้ร่วมประชุม ซึ่งท่านวิทยากรได้เปรียบเทียบการทำงานบนเส้นทางวิชาการเพื่อชุมชนนี้ไว้ว่า การนำวิชาการออกสู่ชุมชนเพื่อให้เกิดการปรับประสานระหว่าง

องค์ความรู้ภายใน
สถานศึกษาและ
ภูมิปัญญาวิถีชีวิต
ของชุมชนใน
รูปแบบของงาน
วิจัยแบบวิชาการ
เพื่อสังคมนี้

โดยหลักแล้ว ต้องพิจารณาปัญหา หรือความต้องการที่
จำเป็นของชุมชนเป็นจุดเริ่มและหวังผลที่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนของ
ชุมชนโดยชุมชนเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการที่
เรียกว่า PAR ตลอดระยะเวลาการทำงาน จึงจะเกิดการผสมผสานระหว่าง
วิชาการและชุมชนในรูปแบบของ “วิชาการเพื่อสังคม” เพื่อให้
ง่ายต่อการเข้าใจท่านวิทยากรได้ยกภาพของลู่วิ่งซึ่งประกอบด้วย
จุดเริ่มต้น เส้นชัย และทางวิ่งในลักษณะดังภาพ

ที่มา: (http://www.123rf.com/photo_41712196_stock-vector-road-with-finish-start-on-the-beginning-and-finish-text-on-the-end.html)

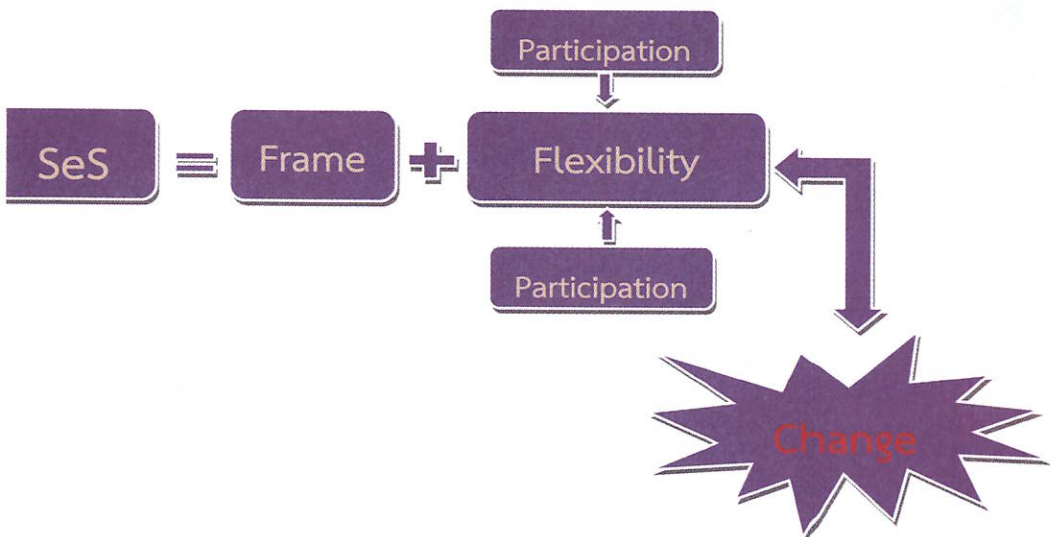
ด้วย PAR หรือ Participatory Action Research (การวิจัย
เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม) เป็นกระบวนการหลักของงานวิจัย
ลักษณะนี้ ท่านวิทยากรจึงเน้นย้ำให้เข้าใจถึงความสำคัญของ
กระบวนการดังกล่าว เพราะท้ายที่สุด PAR สามารถนำไปประยุกต์ใช้
ได้ทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แต่อาจต้องการความเข้มข้น
ของการใช้แตกต่างกัน จึงให้ผลที่เกิดต่างกันด้วย หากพิจารณางาน

วิชาการเพื่อสังคมแล้ว การใช้ PAR ช่วยขับเคลื่อนถือเป็นประโยชน์อย่างยิ่งवाद เพราะชุมชนจะได้รับข้อมูลพื้นฐานที่รวบรวมสำรวจกันภายในชุมชน (output) เกิดการใช้ประโยชน์จากการข้อมูลที่เก็บรวบรวมนั้น (outcome) เกิดความมีระบบแบบแผนและนีสัยนักวิจัยในการมองและแก้ปัญหาใด ๆ ก็ตาม (impact) นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทำให้ชุมชนทุกภาคส่วนเข้าถึงข้อมูลความรู้และศักยภาพที่มีเกิดการยอมรับตนเองและรู้สึกได้ถึงความเป็นเจ้าของต่อข้อมูลและศักยภาพนั้น ๆ ดังนั้น หากเกิดปัญหาใด ๆ ในชุมชนสักก็ครั้งชุมชนก็จะใช้การแก้ปัญหาโดยอิงกับข้อมูลและศักยภาพที่ตนมีอย่างมีระบบและสามารถดำเนินวิถีชีวิตแบบเดิม ๆ อย่างยั่งยืนต่อไปได้ (Sustainability)

นอกจากความรู้ด้านกระบวนการแล้ว รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา แก้วเทพ ยังให้แนวคิดสำหรับการนำเสนองานวิจัยชุมชน หรือวิจัยแบบวิชาการเพื่อสังคมในศตวรรษที่ 21 โดยกล่าวว่าความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางเทคโนโลยีและองค์ความรู้ต่างๆในศตวรรษที่ 21 ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างนักวิชาการและชุมชนต้นเรื่อง โดยที่ชุมชนมักถูกลืมไว้ข้างหลัง ดังนั้น การวิจัยในรูปแบบวิชาการเพื่อสังคมนี้สามารถทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงให้องค์ความรู้ทางวิชาการเดินทางไปถึงและผสานไปกับภูมิปัญญาชาวบ้านให้อยู่อย่างยั่งยืนต่อไปได้

แนวคิดนี้ต้องอาศัยกฎ กรอบแนวคิดและองค์ความรู้ต่าง ๆ (Frame) จากฝั่งนักวิชาการ และความพอใจและ/หรือความต้องการจากชุมชน รวมไปถึงวิธีการดำเนินชีวิตและภูมิปัญญาดั้งเดิม (flexibility) จากชุมชน ดังนั้นความท้าทายสำหรับนักวิชาการเพื่อสังคมคือต้องสร้างสิ่งใหม่ ที่สามารถพลิกผันได้อย่างเหมาะสมภายใต้กรอบกติกาที่ตายตัว โดยต้องสามารถวัดผลสำเร็จได้จากตัวชี้วัดที่มีมาตรฐาน

ภายใต้การนำเสนองานวิจัยลักษณะนี้ มุ่งเป้าประสงค์ไปที่ความเปลี่ยนแปลง (Change) ของชุมชน อาทิ เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา มีระบบระเบียบในการรวมชุมชนเข้ามาพูดคุย หรือแม้แต่เป็นนักวิจัยด้วยตัวเองเพื่อแก้ปัญหาภายในชุมชน โดยมีตัวแปรหลักที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วม (Participation) ของชุมชน

กระบวนการ PAR ยังต้องอาศัยเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ จากชุมชน ซึ่งในขั้นตอนการฝึกใช้เครื่องมือนี้ ได้รับเกียรติจาก คุณชีวัน ชันธรรม ผู้จัดการมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่นและทีมงานมาเป็นผู้ให้ความรู้ดังกล่าว

เมื่อทราบแนวคิดทางวิชาการเป็นพื้นฐานแล้ว ว่าที่นักวิชาการ หรือพี่เลี้ยงชุมชนผู้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ต่างมีโอกาสได้ลองใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งคณะผู้เข้าประชุมฯ ได้รับความอนุเคราะห์จากพื้นที่ หมู่ 7 คลอง 13 ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เพื่อลงฝึกภาคปฏิบัติ โดยการฝึกใช้เครื่องมือต่าง ๆ อาทิ โองังชีวิต ปฏิทินการผลิตและวัฒนธรรม เหตุการณ์ตามเส้นเวลา (Time Line) แผนที่รอบใน แผนที่รอบนอก และทำเนียบผู้รู้ มีการแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 6 กลุ่ม ตามเครื่องมือแต่ละชนิด และมีอีก 1 กลุ่ม ที่เป็นทีมกลางทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมชุมชน ตั้งแต่เปิด - ปิดกิจกรรม

ผู้ดำเนินกิจกรรม

ภาพบรรยากาศชาวชุมชนร่วมกัน
จัดทำเครื่องมือการทำงานวิชาการ
เพื่อสังคม

ภาพบรรยากาศชุมชนนำเสนอข้อมูลจากเครื่องมือที่ร่วมกันจัดทำขึ้น

ปิดท้ายการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ ท่านโดย รศ.ดร. กาญจนา แก้วเทพ ได้นำเสนอแนวทางการคัดเลือกประเด็นและการตั้งโจทย์งานวิชาการเพื่อสังคมเจ็ดประการอันได้แก่ ความหมายและความสำคัญของการคัดเลือกประเด็นและการตั้งโจทย์ การแปลงปัญหาไปสู่โจทย์วิจัย ลักษณะเฉพาะของโจทย์แบบ SeS ระดับความซับซ้อนของโจทย์วิจัย แหล่งที่มาของโจทย์ เครื่องมือช่วยการตั้งโจทย์ รวมไปถึงการตั้งโจทย์แบบใช้ Change เป็นตัวตั้ง ซึ่งประเด็นย่อยที่กล่าวมาข้างต้นต้องสามารถนำข้อมูลไปเผยแพร่คืนให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลของตนเอง และต้องช่วยให้ชุมชนได้เข้าใจว่าข้อมูลนั้นจะเป็นประโยชน์กับตนอย่างไร และประโยชน์นั้นจะช่วยให้เกิด

ผลกระทบใดต่อชุมชนได้บ้าง และสุดท้ายหากผลกระทบนั้นเป็นไปในแนวทางที่ดี ชุมชนจะปฏิบัติตามแนวทางที่ค้นหาได้อย่างยั่งยืนต่อไปหรือไม่

เอกสารอ้างอิง:

- กาญจนา แก้วเทพ. (2559). “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์”. ใน โครงการพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัย หลักสูตร “นักวิชาการเพื่อสังคม” ระยะสั้น (In House) 20-22 มิถุนายน 2559 ณ ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี และชุมชนบ้านคลองสิบสาม ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี.
- ปิยะวัติ บุญ-หลง. (2559). แนวคิด หลักการงานวิชาการเพื่อสังคม และบทบาทของนักวิชาการ. ใน การประชุมเชิงปฏิบัติการแนวคิดและเครื่องมือการทำงานวิชาการเพื่อสังคม รวมถึงการตั้งโจทย์และการเขียนข้อเสนอโครงการ. วันที่ 20 - 22 มิถุนายน 2559 ณ ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ชุมชนบ้านคลองสิบสาม ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. .
- สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2556). รวมกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ. ปทุมธานี: ศูนย์หนังสือ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ในรอบปี...
มีอะไร

ตามดูความเคลื่อนไหว
ในงานมหาวิทยาลัยเพื่อ
สังคม

พิชญณี เชิงศิริ ไชยยะ และทีมงานพันธกิจสัมพันธ์*
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
จังหวัดปทุมธานี

หากเอ่ยถึงงานพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม ผู้คร่ำหวอดในแวดวงมักไม่พลาดที่จะเข้าร่วมการประชุมสัมมนาวิชาการ “Engagement Thailand Annual Conference” ซึ่งถือว่าเป็นสัมมนาวิชาการประจำปีงานหนึ่งสำหรับนักวิชาการและบุคลากรทั่วประเทศ ผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับงานพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม และในปีนี้นางดังกล่าวได้รับการจัดต่อเนื่องเป็นครั้งที่ 3 ระหว่างวันที่ 6 - 8 กรกฎาคม 2559 ณ จังหวัดนครราชสีมา โดยเจ้าภาพคือมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

และเพื่อแสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องจากบทที่แล้ว ซึ่งกล่าวถึงกระบวนการฝึกฝนการใช้เครื่องมือเชิงวิชาการกับกลุ่มชุมชน ในบทนี้ผู้เขียนขอนำเสนอนวัตกรรมทางความคิดและผลผลิตจากการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายและงานวิจัยชุมชนซึ่งสำเร็จสมบูรณ์แล้ว โดยเจ้าของผลงานจะได้บอกเล่าประสบการณ์ รวมทั้งหลักปฏิบัติที่เห็นผลได้จริงภายใต้แนวคิดพันธกิจสัมพันธ์ทั้ง 4 ประการ ซึ่งทั้งหมดนี้ได้จากการนำเสนอภายในงาน The 3rd Engagement Thailand Annual Conference, “University – Community Convergence

เมื่อเดินทางมาถึงบริเวณโถงรับรอง นอกจากเจ้าหน้าที่ต้อนรับที่รอทักทายคณะทำงานแล้ว บุณิหรรศการแสดงผลงานวิจัย

ด้านพันธกิจสัมพันธ์ถูกจัดวางให้มีช่องว่าง เชิญชวนให้พวกเราเยี่ยมชมยิ่งนัก หากแต่สิ่งสะดุดตา ณ โต๊ะลงทะเบียนคือ กระเป๋าผ้าที่ระลึกสำหรับบรรจุเอกสาร ซึ่งตัดเย็บจากผ้าทอไท - ยวน

ที่มา: (Facebook ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไท-ยวน บ้านยวน นครจันทริก)

ที่มา: (Facebook ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทย-ยวน บ้านยวน นครจันทริก)

และเมื่อกวาดสายตาไปด้านข้างจึงพบแหล่งที่มาแห่งกระเป๋
ผ้าเหล่านี้ ซึ่งเป็นหนึ่งในกรณีศึกษาและงานวิจัยชุมชนที่ประสบ
ผลสำเร็จ โดยใช้ชื่อส่วนจัดแสดงว่า “บ้านยวน” ซึ่งเป็นงานวิจัย
ชุมชนที่ประสบผลสำเร็จสวยงามจากคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา

ถัดไปไม่ไกลกันนักเป็นส่วน
จัดแสดงงานวิจัยเพื่อปาก
ท้องและวิถีชีวิต ซึ่งแสดงชื่อ
โครงการ ไว้ว่า “ไกโครاخ”
โดยทีมผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีสุรนารี

ที่มา: (Facebook เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี)

รวมทั้งส่วนจัดแสดง
งานวิจัยด้านการเกษตร โดย
ทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุราษฎร์ธานี ในชื่อ
งานวิจัยว่า “พลังเปิด พัฒนา
ชุมชนสู่วิถีการพึ่งตนเอง”

ที่มา: Facebook เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

และยังมีส่วนจัดแสดงงานวิจัย
จากงานพันธกิจเพื่อสังคมจาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย
อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

จังหวัดปทุมธานี ซึ่งนำโดย อาจารย์
ดร. ดรุณศักดิ์ ตติยะลาภะ ได้ขอเปิด
พื้นที่เล็ก ๆ เพื่อเป็นตัวแทนของชาว
ชุมชนคลอง 13 แสดงความภาคภูมิใจ

กับความสำเร็จของงานวิจัยชุมชนด้านอาชีพที่ชาวบ้านได้มีส่วนร่วม โดยได้นำ
ผลิตภัณฑ์จากชุมชนมาเผยแพร่สองชนิด ได้แก่ กล้วยอบ และน้ำพริกแมงสะดิง
(จิ้งหรีดขาว)

ถัดจากโถงลงทะเบียนและต้อนรับซึ่งจัดแสดงนิทรรศการงานวิจัยต่างๆเข้ามา จะเป็นห้องประชุมใหญ่ซึ่งผู้เข้าสัมมนาทุกท่านได้รับการกล่าวต้อนรับจากท่านประธานอำนวยการ ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน

ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน ประธานอำนวยการ

พร้อมทั้งเน้นย้ำถึงหลักพื้นฐาน 4 ประการ ซึ่งหลักเลี้ยงเสียมิได้เมื่อจะเดินบนเส้นทางแห่งงานพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม นั่นคือ 1) การร่วมคิดร่วมทำแบบหุ้นส่วน 2) สิ่งที่ต้องเกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 3) มีการใช้ความรู้และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ประการสุดท้าย 4) เกิดผลกระทบต่อสังคมที่ประเมินได้

และต่อด้วยการกล่าวต้อนรับโดยผู้แทนจากประธานการจัดงานในครั้งนี้ ศาสตราจารย์ ดร. ประสาท สีบคำ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ใจความสำคัญจากการกล่าวต้อนรับนี้

นอกจากหลักการดำเนินงาน 4 ประการ ของงานพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคมแล้ว ท่านได้ขยายความให้ทราบถึงรูปแบบการดำเนินงานในลักษณะพันธกิจสัมพันธ์ อันได้แก่

ส่วนแรก Internal Engagement คือ การร่วมมือ หรือร่วมสร้างสรรค์ภายในองค์กร อาทิ การประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ หรือ แม้แต่การร่วมประชาสัมพันธ์โครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในองค์กร

ส่วนที่สอง External Engagement คือ การร่วมประสานประโยชน์กับหน่วยงานภายนอก ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานส่วนท้องถิ่นหรือแม้แต่ชุมชนต่าง ๆ

ส่วนที่สาม Alumni Engagement หมายความว่า การร่วมมือร่วมแรงกับศิษย์เก่า เพื่อสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้น กับชุมชน และทุกภาคส่วน

และส่วนที่สี่ International Engagement คือ ความร่วมมือที่มหาวิทยาลัยได้รับจากองค์กรต่างประเทศ

ศาสตราจารย์ ดร. ประสาท สืบคำ
อธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บรรยากาศภายในห้องประชุม

ที่มา: (Facebook เทคโนโลยี มหวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี)

จากนั้น หนึ่งในภาคีเครือข่ายของ Engagement Thailand ก็คือ MACQUARIE University จากประเทศออสเตรเลีย โดยคุณ Lindie Clark ได้มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับโปรแกรมการส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสทำงานกับชุมชนสังคม โดยใช้ชื่อโปรแกรมว่า Professional and Community Engagement หรือเรียกโดยย่อว่า PACE ซึ่งเป็นโปรแกรมการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 และ 3 จะได้มีโอกาสนำความรู้ทางวิชาการจากการเรียนในชั้นเรียนไปทำงานร่วมกับชุมชน ภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม หน่วยงานของรัฐ รวมไปถึงหน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไรทั้งในออสเตรเลีย และเครือข่ายอีก 16 ประเทศ และ

เมื่อนักศึกษาเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานภายใต้โปรแกรม PACE นักศึกษาต้องกลับมาบอกเล่าประสบการณ์การทำงานกับภาคีต่าง ๆ ให้สมาชิกได้รับทราบ คุณ Lindie Clark ยังได้บอกเล่าถึงปัจจัยความสำเร็จของโปรแกรม PACE ไว้ดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมโครงการทุกคนต้องเข้าใจความหมายและคุณค่าของคำว่า “พันธกิจสัมพันธ์”
2. การร่วมงานพันธกิจสัมพันธ์นี้ ต้องทำต่อเนื่องในระยะยาว ไม่ใช่เพียงชั่วคราวครั้งชั่วคราวแล้วเลิก
3. สร้างความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของ จากการทำงาน “พันธกิจสัมพันธ์” ในทุกภาคส่วน
4. มีความเคารพซึ่งกันและกันในระหว่างกันปฏิบัติงานไม่ว่าผู้ร่วมงานจะเป็นใครก็ตาม
5. การสละเวลาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ การจับคู่ นักศึกษากับสังคมทุกภาคส่วน บทบาทของแต่ละภาคส่วนมีอะไรบ้าง และอะไรที่แต่ละฝ่ายจะให้อีกฝ่ายไม่ได้
6. การประเมินผลอย่างต่อเนื่องของทุกภาคส่วน

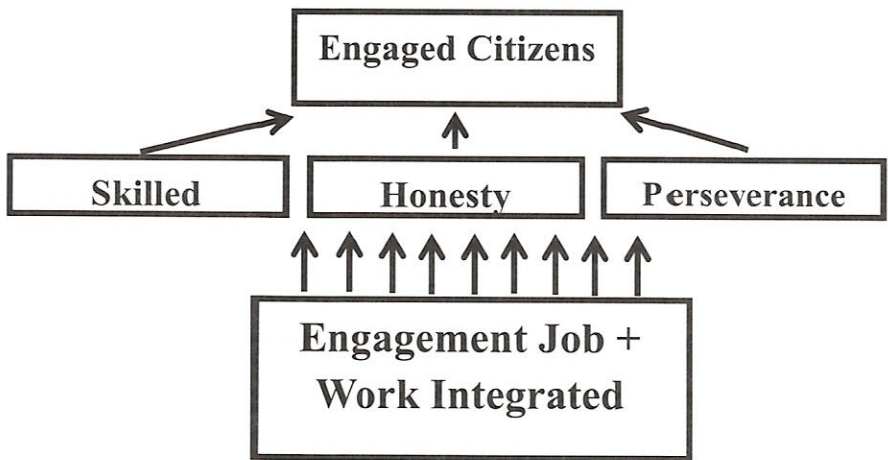

Lindie Clark

จาก MACQUARIE University ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์
ที่มา: (Facebook เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี)

เมื่อรับทราบรายละเอียดโดยสังเขปของโปรแกรม PACE จาก MACQUARIE University แล้วหันกลับมาพิจารณาลักษณะของการออกฝึกประสบการณ์การทำงานเสมือนจริงในประเทศไทย คงนึกถึงเรื่องอื่นไปไม่ได้นอกจาก Work Integrated Learning (WIL) หรือสหกิจศึกษา ซึ่ง ศาสตราจารย์ ดร. ประสาท สืบคำ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโครงการสหกิจศึกษา เพราะถ้าหากพิจารณาโดยถ้วนถี่แล้วก็ถือเป็นการฝึกฝนการทำงานในลักษณะพันธกิจสัมพันธ์โดยตรง อันสามารถส่งผลในทางบวกต่อ นักศึกษา มหาวิทยาลัย และชุมชน ในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ในฐานะองค์กรทางวิชาการระดับสูงใน

ด้านการพัฒนาคน ประเด็นเน้นย้ำสำคัญอย่างยิ่งยวดคือ ผู้ใช้บัณฑิต จะพึงพอใจต่อคุณภาพของนักศึกษาผู้ผ่านงานสหกิจศึกษาอย่าง แน่นนอน ด้วยเพราะการร่วมทำงานด้าน University Engagement สามารถผลักดันให้นักศึกษากลายเป็น Engaged Citizens ในอนาคต ต่อไปได้จริง

จากแผนผังด้านบน สิ่งที่ศาสตราจารย์ ดร.ประสาธ สืบคำ อธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้ยกตัวอย่างด้วยความภาคภูมิใจ คือ อัตลักษณ์ (Trademark) ของนักศึกษาจาก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ผู้ซึ่งผ่านการทำงานด้านพันธกิจสัมพันธ์ โดยรูปแบบของสหกิจศึกษา (Engagement Job + Work Integrated Learning) ว่า นักศึกษาจะกลายเป็นผู้มีทักษะ (Skilled) มีความซื่อสัตย์ (Honesty) และมีความวิริยะอุตสาหะ (Perseverance)

และเมื่อพิจารณาแล้วคุณสมบัติเหล่านี้เข้าข่ายของบัณฑิตอันพึงประสงค์ และยังเป็นฐานการปฏิบัติตัวในลักษณะของ Engaged Citizen อีกด้วย เหล่านี้คือ หนึ่งในประโยชน์จากการร่วมงานพันธกิจสัมพันธ์

ส่วนสำคัญของการร่วมสัมมนาครั้งนี้ คือ การปลูกกระตุนแรงบัลดาลใจและรักษาพลังเพื่อนำไปใช้ดำเนินงานพันธกิจสัมพันธ์ต่อไปในอนาคต ในภาคบ่ายจึงเป็นจากการแสดงผลสำเร็จของกรณีศึกษาซึ่งดำเนินงานภายใต้หลักพื้นฐาน 4 ประการ ของงานพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคมจากสถาบันต่าง ๆ ซึ่งพร้อมใจกันนำเสนอ ขอบิยายงานวิจัยบางงาน ที่ได้ดำเนินงานภายใต้หลักคิดและแนวปฏิบัติ 4 ประการ ของงานพันธกิจสัมพันธ์ ทั้งยังมีความสอดคล้องกับพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้แก่ 1) การนำภารกิจการเรียนการสอนไปดำเนินพันธกิจสัมพันธ์ร่วมกับชุมชน และ 2) การนำภารกิจด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไปดำเนินพันธกิจสัมพันธ์ร่วมกับชุมชน

สำหรับกรณีศึกษาทั้งสองเรื่อง ได้แก่ การนำภารกิจด้านการเรียนการสอนไปดำเนินพันธกิจสัมพันธ์ร่วมกับชุมชน ซึ่งนำเสนอโดยสำนักวิทยายาบาลศาสตร์ เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

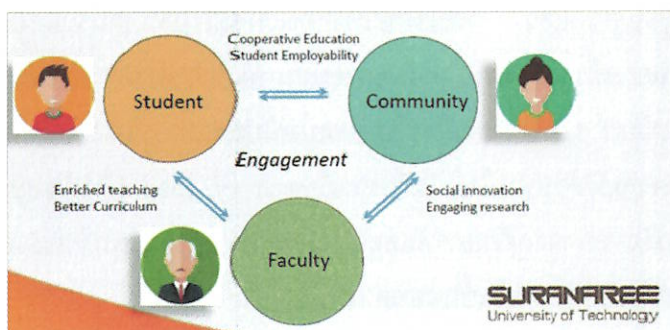
การบูรณาการด้านการเรียนการสอนกับพันธกิจสัมพันธ์ร่วมกับชุมชน
โดยสำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ที่มา: (Facebook เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี)

และการนำภารกิจด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไปดำเนิน
พันธกิจสัมพันธ์ร่วมกับชุมชน ซึ่งนำเสนอโดยคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครราชสีมา มีการดำเนินการตามหลักพื้นฐานทั้ง 4 ประการ
ที่ชัดเจน จนนำไปสู่ความสำเร็จ กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากการ
ดำเนินงานตามประเด็นที่หนึ่ง “การร่วมคิดร่วมทำแบบพันธมิตร
และหุ้นส่วนแล้ว” กรณีศึกษาทั้งสองเรื่องมีการทำงานร่วมกับภาคี
เครือข่ายที่หลากหลาย อาทิ ชุมชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น
สถาบันการศึกษา รวมไปถึงกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยที่ภาคี
และกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำงานชั้นต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป
โดยพิจารณาจากศักยภาพและความเชี่ยวชาญของกลุ่มที่เหมาะสมแก่
การขับเคลื่อนงานในขั้นตอนต่าง ๆ

การบูรณาการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับพันธกิจสัมพันธ์
ร่วมกับชุมชน โดยคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ที่มา: (Facebook เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี)

ในการดำเนินงานประเด็นที่สอง “เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่
ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย” กรณีสึกษาทั้งสองสามารถชี้ให้เห็นถึงประโยชน์
ที่เกิดกับภาคีเครือข่ายที่มาร่วมดำเนินงาน โดยสามารถสะท้อนออกมา
เป็นผังภาพซึ่งได้ถูกกล่าวไว้โดย ศาสตราจารย์ ดร. ประสาท สืบคำ
อธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ดังนี้

เนื่องจากการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนด้วยกระบวนการ
วิธีต่าง ๆ กระตุ้นให้ชาวชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงองค์กรต่าง ๆ ผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องกับชุมชนนั้น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถตระหนัก
ถึงหน้าที่ของตนเอง และมองภาพปัจจุบันทั้งปัญหาที่อาจเกิดมีใน
อนาคตได้แจ่มชัดยิ่งขึ้น จึงถือเป็นประโยชน์ที่เจ้าของพื้นที่ได้รับ
นอกจากนี้การที่นักศึกษาเข้าไปช่วยกระตุ้นให้ชาวชุมชนเห็นปัญหา
และรู้วิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง ล้วนต้องใช้กระบวนการทางวิชาการ
ทั้งสิ้น ซึ่งนับเป็นการนำสิ่งที่ร่ำเรียนจากรัฐสถานศึกษาออกมาพบพบ
และล้มคมความเชี่ยวชาญภายใต้สถานการณ์จริง ซึ่งประเด็นนี้ถือ
เป็นการเอื้อประโยชน์แก่นักศึกษาในแง่ของการฝึกประสบการณ์
วิชาชีพได้อย่างดี และในฐานะที่คณะ หรือมหาวิทยาลัยเป็นผู้ปลูกฝัง
องค์ความรู้นั้นให้แก่นักศึกษา สิ่งนี้จึงเป็นเครื่องพิสูจน์ได้อย่างชัดเจน
ว่าสถาบันการศึกษาเป็นแหล่งพึ่งพิงแก่ชุมชนท้องถิ่นได้หรือไม่และ
มากน้อยเพียงใด เป็นประโยชน์ในแง่ของการสะท้อนบทบาทและ
ภาระของตนเองที่มีต่อสังคมได้อย่างดีอีกด้วย

และเมื่อพิจารณาการดำเนินงานในประเด็นที่สาม “เกิด
การเรียนรู้ร่วมกันและนำไปสู่ผลงานวิชาการ” จะเห็นได้ว่านักวิชาการ
ผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์และสาขาวิชาชีพจากแต่ละภาคส่วนที่ลงมือ
ปฏิบัติหน้าที่โดยมีเจ้าของชุมชนมาร่วมเรียนรู้อยู่ในกระบวนการ
แต่ศาสตร์ทางวิทย์ หรือวิชาการแท้ ๆ อาจไม่สามารถถูกยอมรับได้
ทั้งหมดจากเจ้าของพื้นที่ ดังนั้น ชาวชุมชนจะเป็นผู้ส่งสัญญาณว่า
ควรปรับใช้วิชาการในแบบใดให้เป็นเนื้อเดียวกับวิถีชีวิตของชุมชน

เพื่อการยอมรับและปรับใช้อย่างยั่งยืน ในขั้นตอนนี้จึงสามารถก่อให้เกิดเป็นงานวิจัย หรือกรณีศึกษา และนำไปสู่ผลงานทางวิชาการได้ ระหว่างโลกวิชาการกับวิถีชาวบ้านย่อมมีช่องว่าง เมื่อใดก็ตามที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากทุกฝ่าย เมื่อการเรียนรู้เกิดขึ้นจนสามารถเป็นที่ยอมรับจากเจ้าของพื้นที่ได้ หมายความว่าสามารถผสานช่องว่างนั้นได้ และสิ่งที่ผสานช่องว่างนั้นถือเป็นองค์ความรู้สำหรับเจ้าของชุมชนได้แล้วนั่นเอง

สำหรับประเด็นสุดท้ายที่กรณีศึกษาทั้งสองนี้ได้ช่วยชี้ชัดคือ ประเด็น “การเกิดผลกระทบต่องังคังที่ประเมินได้” เมื่อเจ้าของชุมชนจับมือร่วมใจกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ โดยมีกลุ่มคนวิชาการร่วมด้วย หลายแรงที่ลงมือทำย่อมก่อให้เกิดแรงกระเพื่อม สร้างผลกระทบต่อหลายภาคส่วน หากทุกกลุ่มร่วมใจกันปฏิบัติแล้วเห็นผลที่ดีต่อการดำเนินชีวิตย่อมต้องปฏิบัติสืบกันไปอย่างยั่งยืน สิ่งนี้ประเมินได้ อย่างเป็นรูปธรรมถึงความต่อเนื่องในการปฏิบัติ เพราะธรรมชาติของมนุษย์ ไม่มีใครหลีกเลี่ยงหนทางที่ทำให้ชีวิตดีขึ้นอย่างแน่นอน

จุดเน้นที่ขาดเสียมิได้สำหรับงานสัมมนาวิชาการ Engagement Thailand Annual Conference ก็คือการพาผู้ร่วมสัมมนาไปเยี่ยมชมผลแห่งน้ำพักน้ำแรงที่เกิดขึ้นจากการรวมพลังกายพลังใจของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งยังต้องผสานองค์ความรู้ทางวิชาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจนประจักษ์เป็นผลงานอันคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและสามารถแสดงออกถึงวิถีชีวิตดั้งเดิม ผู้เข้าอบรมทุกท่านได้มีโอกาสนิยามชมศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทย-ยวน บ้านยวน นครจันทบุรี ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณวัดใหญ่สี่คิ้ว

ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้เกิดจากคนกลุ่มหนึ่งต้องการรักษา
อัตลักษณ์ของตนไว้ และมีความตั้งใจที่จะรวบรวมองค์ความรู้ด้าน
การทอผ้าไท-ยวน ความเป็นอยู่
และเรื่องเล่าของชุมชน โดยมี
เรือนไท-ยวนเป็นเอกลักษณ์ จาก
คำบอกเล่าของครูอ้อย สุธิญา
สิทธิกุลเกียรติ คุณครูโรงเรียน
สวสดีผดุงวิทยาและภาคีอนุรักษ์

สี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ครูอ้อยมีความรักในวัฒนธรรมไท-ยวน และ ไม่ต้องการให้สูญหายไป จึงได้เผยแพร่และเริ่มชักชวน บุคคลภายนอก ให้มาทำความรู้จักกับวัฒนธรรมไท-ยวน ประกอบกับช่วงเวลานั้นมี นักศึกษาและอาจารย์จากสถาบันการศึกษาเริ่มเข้ามาศึกษาเรียนรู้ เกี่ยวกับวัฒนธรรมนี้ จึงเป็นโอกาสดีที่จะได้ทำการอนุรักษ์และเผยแพร่ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวไท - ยวน โดยผ่านเส้นทาง พันธกิจเพื่อสังคม ทั้งยังได้รับความร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์และ สืบทอดภูมิปัญญาเหล่านี้ไว้จากเครือข่ายสถาบันการศึกษา ในส่วน ของวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและภูมิปัญญาได้รับความสนใจและ ร่วมปฏิบัติงานวิจัยจาก ท่านอาจารย์รัชฎาพร วิสุทธาการ พร้อมกัน นี้ยังได้รับความร่วมมือในการศึกษาโครงสร้างบ้านยวนเพื่อจำลอง เป็นเรือนอีกหลังสำหรับการเรียนรู้ โดยท่านอาจารย์นราธิป ทับทัน ภาควิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตอุเทนถวาย ทั้งยังมีภาควิชาอื่นอีก ได้แก่ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลอีสาน มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา และมหาวิทยาลัยศิลปกร

การร่วมสัมมนาวิชาการสำหรับแวดวงพันธกิจสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยกับสังคมในครั้งนี้ ช่วยย้าชัดถึงภาพในด้านบวกอันจะ เกิดขึ้นกับภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ที่จะเกิดแก่ ตัวนักศึกษาในแง่ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อให้พร้อมออก เฝยงูสู่โลกของการทำงานที่เต็มไปด้วยการแข่งขันอย่างหนักหน่วง ด้วยการแข่งขันขนาดนั้น

นักศึกษาที่สำเร็จ
การศึกษาออกไป
อาจคาดหวังที่จะ
ทำงานด้านที่ตน
ฝันได้ยาก การ
ฝึกฝนทักษะการ
ทำงานไปพร้อม
กับทักษะการใช้

ชีวิตนับได้ว่าเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เยาวชนผู้เป็นอนาคตในชาติ
ได้อีกทางหนึ่งด้วย การร่วมงานด้านพันธกิจสัมพันธ์นี้ มิได้เอื้อ
ประโยชน์ต่อตัวนักศึกษาเท่านั้น หากแต่ชุมชนเองเมื่อได้มองย้อน
กลับมายังภูมิปัญญาและวิถีชีวิตดั้งเดิมอันงดงามที่เป็นเอกลักษณ์
ของตนโดยแท้จริงด้วยแล้ว ไฉนเลยจึงเฉยชาและปล่อยให้ความ
พาเอาคุณค่าแห่งชีวิตเหล่านั้นหายห่างออกไป ดังนั้น การทำงาน
พันธกิจสัมพันธ์นี้จึงถือได้ว่าเป็นเส้นทางที่ช่วยสะกิดเตือนให้เจ้าของ
ทรัพย์สินหันกลับมารักษาทรัพย์มรดกทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม
ที่งดงามนั้นไว้อีกครั้ง นอกจากเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตตนเองแล้ว ยัง
สามารถเป็นพื้นที่รองรับลูกหลานที่วันข้างหน้าอาจกลับมาต่อยอด
ภูมิปัญญาอาชีพเดิมของบรรพบุรุษก็เป็นได้ การสัมมนาในครั้งนี้
ชี้ให้เห็นว่างานวิชาการมิใช่เรื่องไกลตัวอีกต่อไป หากแต่ต้องปรับ
ประยุกต์ให้เข้ากับบริบทและภูมิหลังของพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย
อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดการยอมรับและประโยชน์ที่ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง:

- นฤมล สิงห์แดง. (2559). การดำเนินกิจกรรมด้านพันธกิจสัมพันธ์กับชุมชน สาขาวิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน. ใน การประชุมสัมมนาวิชาการ The 3rd Engagement Thailand Annual Conference: University–Community Convergence. 6 - 8 กรกฎาคม 2559 ณ โรงแรมเดอะกรีนเนอร์รี่ รีสอร์ท เขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา.
- พันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม Engagement Thailand. (2559). ประมวลบทความวิชาการเพื่อสังคม Socially-engaged Scholarship. กรุงเทพฯ: มปท.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2559). แนวคิดการจัดทำตัวชี้วัดด้านความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับสังคม. ใน การประชุมสัมมนาวิชาการ The 3rd Engagement Thailand Annual Conference: University – Community Convergence. 6 - 8 กรกฎาคม 2559 ณ โรงแรมเดอะกรีนเนอร์รี่ รีสอร์ท เขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา.
- Clark, L. (2559). Why are we engaged? From the University Viewpoint to the Commitment to Society. in The 3rd Engagement Thailand Annual Conference: University – Community Convergence. 6 – 8 July 2016. The Greenery Resort Khao Yai, Nakorn Rachasrima.

Suebka, P. (2559). **University Engagement: A stepping-stone for the society.** in The 3rd Engagement Thailand Annual Conference: University–Community Convergence. 6 – 8 July 2016. The Greenery Resort Khao Yai, Nakorn Rachasima.

จากการทำงาน Node (โหนด) สู่งานวิชาการ เพื่อสังคม

อาจารย์ดร. ทศรัตน์ อ่วมน้อย

เนื่องจากทีมอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้สมัคร และได้รับการคัดเลือกให้เป็นหน่วยจัดการร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ระดับพื้นที่ (Node) หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “โหนด” วันนี้จึงอยากพามารู้จักกับการทำงานของโหนดว่าทำหน้าที่ขับเคลื่อนการพัฒนาสุขภาวะของคนในสังคมได้อย่างไร? และเกี่ยวข้องกับงานวิชาการเพื่อสังคมอย่างไร?

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) คือใคร? และทำหน้าที่อะไร?

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นหน่วยงานของรัฐ ถูกจัดตั้งขึ้นตาม พรบ. กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นนิติบุคคลได้รับเงินบำรุงจากผู้มีหน้าที่เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยสุราและบุหรี่อัตราร้อยละ 2 ของภาษีที่ต้องชำระ ซึ่ง สสส. ได้มีการกำหนดทิศทาง 10 ปี (2555-2564) มีการวิสัยทัศน์ว่า ทุกคนบนแผ่นดินไทย มีขีดความสามารถสังคม สิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อสุขภาวะ และมีพันธกิจที่สำคัญ คือ จุดประกาย กระตุ้น สานและเสริมพลัง บุคคล และองค์กรทุกภาคส่วนให้มีขีดความสามารถและเกิดระบบสังคมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะการทำงานของสสส. แบ่งออกเป็น 10 สำนัก ได้แก่

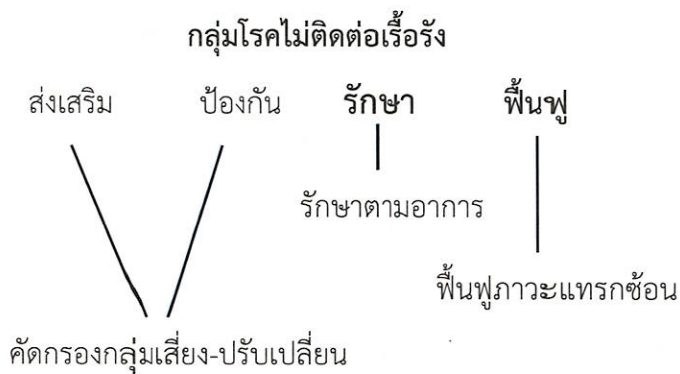
- สำนัก 1 สำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงหลัก
- สำนัก 2 สำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ
- สำนัก 3 สำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน
- สำนัก 4 สำนักสนับสนุนสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัว
- สำนัก 5 สำนักสร้างเสริมวิถีชีวิตสุขภาวะ
- สำนัก 6 สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม
- สำนัก 7 สำนักสนับสนุนการพัฒนาระบบสุขภาพ
- สำนัก 8 สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร
- สำนัก 9 สำนักสนับสนุนสุขภาวะประชากรกลุ่มเฉพาะ
- สำนัก 10 สำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงทางสังคม

สสส.ประกอบไปด้วย 15 แผนงานที่ทำหน้าที่ดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพสู่สังคมสุขภาวะ ได้แก่ 1) แผนยาสูบ 2) แผนแอลกอฮอล์ 3) แผนความปลอดภัยทางถนน 4) แผนส่งเสริมกิจกรรม

ทางกาย 5) แผนอาหารเพื่อสุขภาพ 6) แผนควบคุมปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ 7) แผนสุขภาพเด็ก เยาวชน 8) แผนประชากร กลุ่มเฉพาะ 9) แผนสุขภาพชุมชน 10) แผนสุขภาพในองค์กร 11) แผนระบบบริการสุขภาพ 12) แผนระบบสื่อและวิถีสุขภาพะปัญญา 13) แผนส่งเสริมการเรียนรู้สุขภาพ 14) แผนระบบและกลไกสนับสนุนงานพัฒนาและจัดการกลุ่มงานกลาง และ 15) แผนสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรมสุขภาพ การขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสุขภาพงบประมาณในแต่ละปีของ สสส. ถูกจัดสรรเพื่อให้การสนับสนุนโครงการต่างๆ โดยแบ่งเป็นสองลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ โครงการเชิงรุก เพื่อแก้ปัญหาปัจจัยเสี่ยงหลักทางสุขภาพ (มากกว่า 90%) และโครงการสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม เพื่อเปิดโอกาสและให้พื้นที่กับทุกคนในการสร้างนวัตกรรม (ไม่เกิน 10 %)

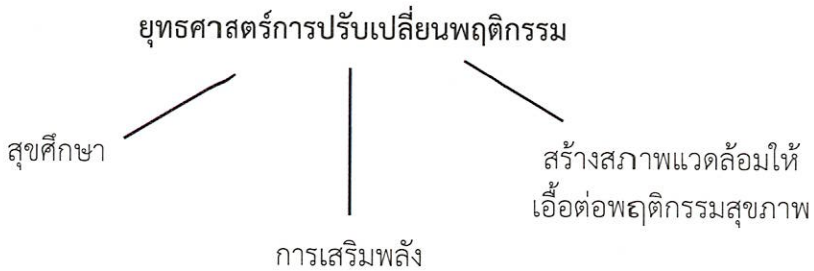
การทำความเข้าใจแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพมุมมองใหม่

นายแพทย์อานาจ ศรีรัตนบัลล์ ได้บรรยายพิเศษในหัวข้อ “การทำความเข้าใจแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพมุมมองใหม่” ซึ่งเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพสู่สังคมสุขภาพะในอนาคต แนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพในมุมมองที่เราคุ้นเคย คือ ส่งเสริม ป้องกัน รักษาฟื้นฟู

คุณหมอยกตัวอย่างเรื่องกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ด้วยเพราะเป็นสาเหตุการตายในระดับประเทศถึงร้อยละ 73 ซึ่งแนวคิดนี้มีศูนย์กลางอยู่ที่การรักษา ซึ่งมีเฉพาะการรักษาทางอาการเนื่องจากไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ รวมถึงการรักษาภาวะแทรกซ้อนและการฟื้นฟูสภาพภาวะแทรกซ้อนซึ่งก็เป็นการรักษาตามอาการเช่นกัน ต่อมาก็เพิ่มเรื่องการคัดกรองกลุ่มเสี่ยง เพื่อให้เกิดการรักษาแต่เนิ่นๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันภาวะแทรกซ้อนและแนะนำให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ซึ่งจะช่วยหลีกเลี่ยงการเกิดโรค หรือทำให้โรคเกิดช้าลง กลุ่มเป้าหมายของการคัดกรองอายุต่ำลงเรื่อย ๆ โรงพยาบาลแน่นมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งก็ส่งผลกระทบต่อทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ อนึ่งการแนะนำให้ผู้ผ่านการคัดกรองปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็น เรื่องที่พูดง่ายแต่ทำยาก และถึงทำได้ก็อยู่ในวงจำกัด คุณหมอเล่ากรณีศึกษาที่น่าสนใจ 2 กรณี กรณีแรกคือ จากการศึกษาพฤติกรรมไม่กินอาหารเช้า พบว่านักศึกษาแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีพฤติกรรมไม่กินอาหารเช้าถึงร้อยละ 75 ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่า พฤติกรรมของว่าที่แพทย์เหล่านี้ ผู้ที่ต้องทำหน้าที่ดูแลผู้อื่นกลับมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ไม่เหมาะสม ซึ่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลลำปางได้สังเกตเห็นพฤติกรรมดังกล่าว เนื่องจากนักศึกษาแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มาฝึกงานที่โรงพยาบาลลำปาง ทำให้ผู้อำนวยการโรงพยาบาลลำปาง ขอให้ฝ่ายโภชนาการของโรงพยาบาลลำปางช่วยจัดอาหารที่มีความสมดุลของคุณภาพอาหาร รสชาติ และราคาให้นักศึกษาแพทย์ ผลคือ นักศึกษาแพทย์ที่นั่นกินอาหารเช้ากันทุกคน กรณีที่สอง คือ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทำโครงการสร้างเสริมสุขภาพ เป็นเหตุให้สังเกตเห็นว่านักศึกษาแพทย์มีได้ล้างมือก่อนกินอาหารกลางวัน ตามคำแนะนำในแบบเรียนสุขศึกษา สังเกตต่อไปก็เห็นว่าไม่มีสถานที่ที่สะดวกต่อการล้างมืออยู่ในบริเวณนั้น เมื่อติดอ่างล้างมือในบริเวณโรงอาหาร นักศึกษาก็เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาล้างมือก่อนกินอาหาร จากสองกรณิดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่มาจากการปรับเปลี่ยนการสร้างเสริมสุขภาพ มุมมองใหม่มียุทธศาสตร์ ดังนี้

การทำงานด้านสุขศึกษาเป็นยุทธศาสตร์หลักที่ใช้มานาน และในทางปฏิบัติก็มีปัญหาดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ด้วยลักษณะ “พูดง่ายทำยาก” หรือ “รู้แล้วแต่ไม่ทำ” การสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพเป็นเรื่องที่ทำงานง่ายและได้ผลดีหากหาวิธีที่เหมาะสม เช่น การจัดอาหารที่เหมาะสม หรือการติดตั้งอ่างล้างมือดังตัวอย่างข้างต้น คุณหมอกล่าวว่า หลักการของการสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพ สรุปด้วยประโยคง่ายๆ “Make the healthier choice the easier choice” หรือ “Make individual’s default decisions healthy”

ยุทธศาสตร์ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การเสริมพลัง

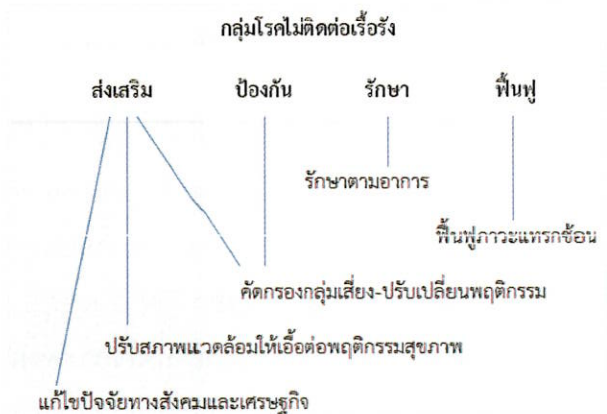
คุณหมอกล่าวถึงการเสริมพลังที่สอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาพ ของ สสส. ว่าเป็นกระบวนการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถควบคุมพฤติกรรมสุขภาพของตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บุคคล ครอบครัว และชุมชนมีสุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่ดี และมีการปรับปรุงจากนิยาม การสร้างเสริมสุขภาพในกฎบัตรอตตาวา

ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ยังคงเป็นนิยามตามแนวคิดการเสริมพลัง นั่นคือให้ประชาชนสามารถควบคุม เพราะ “การเสริมพลัง” คือ การเพิ่มความสามารถในการควบคุมและ “พลัง” คือ ความสามารถในการควบคุม วิธีการเสริมพลังง่ายๆ คือ Facilitated dialogue หรือการเสวนาที่มีผู้อำนวยความสะดวก กระบวนการ 4 ขั้นตอนสำคัญคือ 1) การทำให้เกิดความอยากหรือฉันทะ เริ่มต้นด้วยการตั้งวงสนทนาชวนคุยในเรื่องที่ชาวบ้านรู้เรื่องดีที่สุดในชีวิตและรู้ดีกว่าเรา เช่นเรื่องอาชีพของชาวบ้านซึ่งชาวบ้านจะมีความรู้ในอาชีพของตนเป็นอย่างดี 2) การทำให้ชาวบ้านกล้าพูดและอยากพูด โดยการลองให้ชาวบ้านให้ความหมายและคุณค่ากับอาชีพของตน ถ้าขาดอาชีพดังกล่าวของชาวบ้านแล้วชุมชน สังคมจะเป็นอย่างไร 3) การค้นพบพลังภายในของตน ตามแนวคิดการเสริมพลัง เป็นการแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านมีพลัง หากรวมตัวกันได้ก็สามารถควบคุมความพลังของอาชีพตน เช่น “ความอร่อยของกาแฟ” หรือกล่าวได้ว่ารสชาติกาแฟอยู่ในมือเรา ซึ่งความอยากหรือฉันทะจะเป็นปัจจัยหนึ่งสู่ความสำเร็จและนำมาสู่บันไดขั้นต่อ ๆ ไป 4) ค้นหาภูมิปัญญาที่มีอยู่และยังใช้ได้ดี ชาวบ้านจะเห็นพลังของตนขึ้นมากตลอดจนช่วยแนะนำให้คนอื่นที่สนใจลองทำบ้าง เมื่อเข้าวงสนทาก็เล่าสู่กันฟัง อย่างสม่ำเสมอ โดยจะต้องมีผู้อำนวยความสะดวกช่วยกระตุ้นและสร้างมั่นใจให้กับชาวบ้าน การเสวนากลุ่มจะช่วยเสริมพลังกันเองเห็นเพื่อนทำได้เราก็น่าจะทำได้เช่นกัน

แนวคิดที่เปลี่ยนไป: พีระมิดสุขภาพสำหรับการสาธารณสุขในอนาคต

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวการทำงานสุขภาพมีรูปแบบที่ปรับเปลี่ยนไป เฉกเช่นรูปแบบปิรามิดแสดงถึงผลกระทบต่อสุขภาพโดยภาพรวมที่แตกต่างกัน กล่าวคือ การดำเนินงานยออดปิรามิดมีผลต่อประชากรจำนวนจำกัด และต้องอาศัยความพยายามระดับบุคคลสูง รวมทั้งต้องพึ่งพาบุคลากรในระบบบริการสุขภาพที่สูง ในขณะที่การดำเนินงานใกล้ฐานปิรามิดมีผลต่อจำนวนประชากรจำนวนมากกว่าและพึ่งพาบุคลากรในระบบสุขภาพจำนวนน้อยกว่า สังเกตได้ว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพมุ่งไปที่การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพ และมีเรื่องใหม่คือ การแก้ไขปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อสุขภาพเพิ่มขึ้นมา

เมื่อเปรียบเทียบภาพนี้กับภาพแรกย่อมเห็นได้ว่าต้องมีการดำเนินการเพิ่มขึ้นในสองประเด็น คือ การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพและแก้ไขปัญหปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจ ซึ่งการดำเนินการในงานสองด้านนี้มีใช้ความถนัดของระบบบริการสุขภาพจึงมีความจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น

กล่าวโดยสรุปคือ การสร้างเสริมสุขภาพมุมมองใหม่นั้น ในเรื่องของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ประเด็นของสุขศึกษามีความสำคัญแต่ก็มีข้อจำกัดจึงจำเป็นต้องเสริมด้วยยุทธศาสตร์อื่น ๆ เช่น การสร้างเสริมสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพ และการเสริมพลัง ส่วนปัจจัยทางด้านสังคมเศรษฐกิจหรือปัจจัยทางสังคมกำหนดสุขภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่อยู่เบื้องหลังปัญหาสุขภาพและเป็นปัจจัยที่แก้ไขได้จึงต้องดำเนินการแก้ไขเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทางสุขภาพ

จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ: แผนสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สุขภาวะ

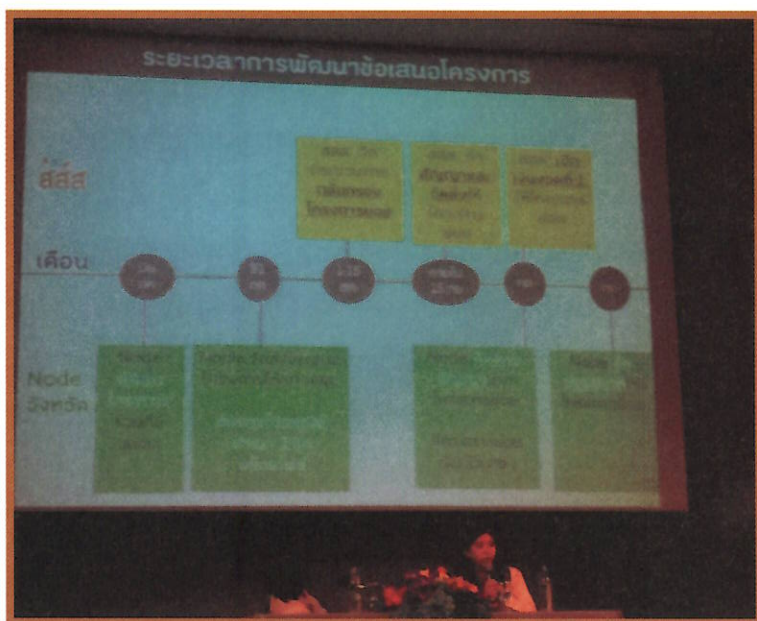
แผนสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรมสุขภาวะ รับผิดชอบ
โดยสำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม (สำนัก 6) สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีเป้าประสงค์หลัก
ในการขยายโอกาสและพัฒนาศักยภาพในการสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับ
การสร้างเสริมสุขภาวะโดยเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลชุมชนและองค์กร
ทั่วไปสามารถดำเนินโครงการสร้างเสริมสุขภาพที่ส่งผลต่อการพัฒนา
คุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับความต้องการและ
ปัญหาของชุมชนหรือพื้นที่โดยมีกรอบการสนับสนุนการดำเนินงาน
ตามทิศทางเป้าหมายและยุทธศาสตร์ระยะ 10 ปีของ สสส. ประกอบ
กับการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและกฎบัตรออตตาวา
(Ottawa Charter) รวมถึงกฎบัตรกรุงเทพ (Bangkok Charter)
มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนโครงการที่สอดคล้องกับ
การดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพดังกล่าว ดังนั้น เพื่อให้บรรลุตาม
เป้าประสงค์ข้างต้น สำนัก 6 จึงกำหนดช่องทางการสนับสนุนที่
หลากหลาย จำนวน 4 ช่องทาง เพื่อให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงได้ง่าย
และสอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพในการดำเนินงาน ได้แก่

- 1) โครงการสร้างเสริมสุขภาพทั่วไป เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สนใจ
ทั่วไปเสนอโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาสุขภาวะ
ของกลุ่มบุคคลชุมชนองค์กรและพื้นที่โดยมีการเปิดรับตลอดทั้งปี
- 2) โครงการสร้างเสริมสุขภาพประเด็นเฉพาะเป็นประเด็นที่กำหนด

จากนโยบายเป้าหมายและยุทธศาสตร์ 10 ปี สสส. โดยเป็นประเด็นเร่งด่วนหรือประเด็นที่หนุนเสริมการนำชุดความรู้หรือรูปแบบการทำงานที่ประสบผลสำเร็จมาขยายผล 3) โครงการสร้างเสริมสุขภาพขนาดเล็ก เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่เคยได้รับทุนจาก สสส. หรือผู้ที่มีความตั้งใจในการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพแต่ขาดทักษะการเขียนโครงการได้ทดลองดำเนินโครงการขนาดเล็กด้วยกระบวนการที่ง่ายและวัดผลได้ 4) กิจกรรมอย่างง่าย เน้นการดำเนินงานในกลุ่มเยาวชนเพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่สร้างสรรค์ ทำให้เกิดการตื่นตัว ตื่นรู้และเป็นพลังทางบวกที่ช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดีและพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพในระดับบุคคลและชุมชนทั้งนี้จากการดำเนินงานของแผนฯ ที่ผ่านมาในช่วงปี 2556 - 2558 พบว่า มีการสนับสนุนภาคีรายย่อยเพื่อดำเนินโครงการสร้างเสริมสุขภาพทั้ง 4 ช่องทางประมาณปีละ 1,800 โครงการ โดยมีการกระจายครอบคลุมในทุกจังหวัดทั่วประเทศ อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์ข้อมูลการสนับสนุนงบประมาณ พบว่า ยังมีบางจังหวัดที่มีจำนวนโครงการที่ได้รับการสนับสนุนค่อนข้างน้อย โดยสำนัก 6 ได้วิเคราะห์ว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยบางประการ ได้แก่

- 1) คนทำงานในพื้นที่ขาดทักษะในการพัฒนาและเขียนโครงการ
- 2) ไม่มีทีมสนับสนุนเข้าไปช่วยพัฒนาศักยภาพหรือเป็นที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะในการเขียนโครงการและเสริมหนุนการดำเนินงานและ
- 3) มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการสนับสนุนทุนน้อย

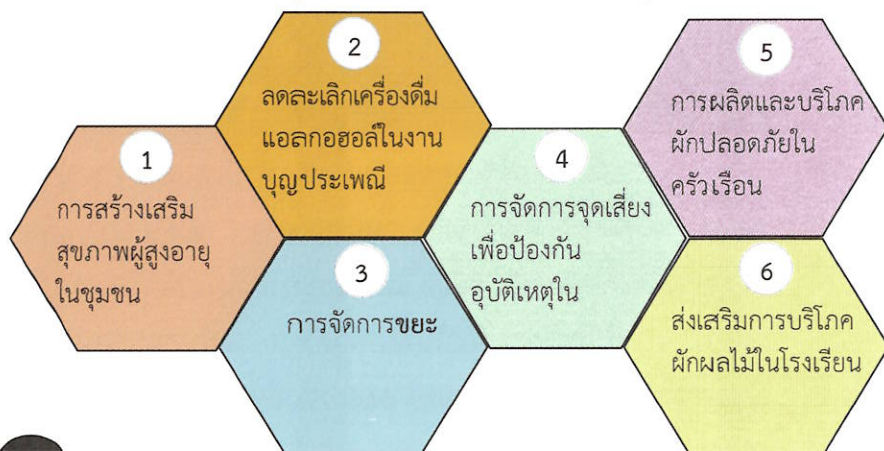
ด้วยเหตุดังกล่าว สำนัก 6 จึงได้กำหนดทิศทางการดำเนินงานของแผนโดยการพัฒนา “หน่วยจัดการร่วมกับ สสส. ในระดับพื้นที่ (Node)” หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “โหนด” เพื่อทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงช่วยในการหนุนเสริมการดำเนินงานการสนับสนุนทุนโครงการของสำนัก 6 โดยเฉพาะโครงการสร้างเสริมสุขภาพขนาดเล็ก

หรือเรียกว่าภาศิราย่อยในพื้นที่ ทั้งนี้โหนดจะทำหน้าที่ค้นหา “องค์กรตัวกลาง” หรือ “หน่วยจัดการ” ที่มีศักยภาพเพื่อช่วยขยายโอกาส สู่ภาศิราย่อย และช่วยขยายแนวร่วมหรือกระจายโอกาสมุ่งเน้นให้ภาศิราย่อยในพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนค่อนข้างน้อยสามารถเข้าถึงแหล่งทุนของ สสส. รวมถึงการติดตามสนับสนุน

และพัฒนาศักยภาพภาคีรายย่อยหลังจากการได้รับการสนับสนุนทุนให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ ตลอดจนถอดบทเรียนการดำเนินงานของภาคีรายย่อยเพื่อสื่อสาร/ขยายผล จะเห็นได้ว่าการทำงานเป็น “โหนด” ที่เชื่อมโยงเป็นการทำงานตั้งแต่เริ่มต้นการทำงานของภาคีรายย่อยจนถึงสิ้นสุดโครงการในระยะเวลาประมาณ 1 ปี

แนวทางสำคัญที่ สสส. นำมาใช้คือ การนำแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพมุมมองมาใหม่มาใช้ในการทำงานเชิงรุกกับการทำงานกับภาคีรายย่อยในพื้นที่เมื่อภาคีรายย่อยที่ได้รับเลือก มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพ การแก้ไขปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ด้วยการเสริมพลังในชุมชนและการเน้นการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อให้ชุมชนตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนของตน รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของชุมชน และพร้อมจะร่วมแรงร่วมใจกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว 6 ประเด็นที่สำคัญ คือ

ขอยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัด คือ กรณีบ้านสำโรง ทำโครงการชุมชนน่าอยู่ ในประเด็นเรื่องการปลูกผักปลอดสารพิษ โดยใช้กลไกสภาผู้นำชุมชนซึ่งเป็นนวัตกรรมของผู้ใหญ่โคชชัย ล้มประดิษฐ์ บ้านหนองกลางดง ที่พัฒนามาจากชุมชนไม้เรียงตามแนวคิดของคุณประยงค์ วรรณรงค์ กลไกสภาผู้นำชุมชนคือกลไกการเสริมพลังชุมชน มีกระบวนการดังนี้ 1) ผู้ใหญ่บ้านเริ่มต้นสร้างทีมจากผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการรวมเป็นสภาผู้นำฯ ขึ้น 2) กำหนด

กติกาสภาผู้นำ 3) เกิดรูปแบบการดำเนินการ โดยการดำเนินการเรื่องใดสมาชิกสภาต้องเป็นต้นแบบ มีการแบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัด ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผล นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน คือ มีการปลูกอินทรี 25 ราย ปลอดภัย 15 ราย และ ปลอดภัย 29 ราย

นอกจากปลูกผักปลอดภัยแล้วยังขับเคลื่อนเรื่องของการเลิกเหล้า (เปลี่ยนพฤติกรรม) ซึ่งเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนได้ร่วมกันทำงานจนประสบความสำเร็จระยะหนึ่งแล้วหลังจากได้รับการเสริมพลังมากพอก็จะนำมาซึ่งความเข้มแข็งในชุมชน สิ่งที่น่าสนใจที่แกมมากับการเลิกเหล้า คือ 1) สภาผู้นำชุมชนเป็นต้นแบบเลิกเหล้า 13 คน 2) มีการมอบหมายภารกิจเลี้ยงกบให้กลุ่มเลิกเหล้า 4 คน เพื่อให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และสร้างรายได้ ปัจจุบัน พบว่าการเลี้ยงกบเพื่อเป็นแหล่งอาหาร ลดค่าใช้จ่ายและสร้างรายได้มีจำนวนทั้งสิ้น 38 คน 3) เกิดภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนงานเลิกเหล้า เช่น รพ.สต.ให้ความรู้ในเวทีการประชุม การประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าว เจ้าอาวาสเทศนาสั่งสอนคนเลิกเหล้า 4) เกิดกติกาสภาและการปฏิบัติตามกติกา เช่น สัญญาใจครัวเรือนนออยู่ เป็นต้น

จาก “ไหนด” สู่การทำงานวิชาการเพื่อสังคม

การทำงานวิชาการเพื่อสังคม (socially-engaged scholarship) เราคงพอทราบกันแล้วว่าเป็นงานวิชาการเชิงประยุกต์ที่มุ่งเน้นการวิจัย/บริการวิชาการซึ่งทำโดยมหาวิทยาลัยเพื่อผู้ใช้

ภายนอกมหาวิทยาลัย อันได้แก่ ชุมชน สังคม เป็นต้น ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยไม่ใช่เพียงแต่สร้างความรู้แต่สิ่งสำคัญที่สุด คือ ต้องการให้ชุมชนที่เสียเปรียบในระบบเศรษฐกิจและสังคม รู้จักวิเคราะห์ตัวเอง หาทางออกด้วยตัวเองในการจัดการปัญหา หรือความต้องการต่าง ๆ ที่ชุมชนต้องการ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เป้าหมายปลายทาง คือ “ความเปลี่ยนแปลงในสังคม (social change)” โดยทีมนักวิชาการ (อาจารย์มหาวิทยาลัย) ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้ชุมชน และจากการอบรม In house เมื่อวันที่ 20-22 มิถุนายน 2559 ทีมวิทยากรได้กล่าวถึงการทำงานวิชาการเพื่อสังคมโดยมุ่งเน้นการทำงานกับชุมชนแบบมีส่วนร่วมว่ามีสิ่งสำคัญประกอบไปด้วย

1. การเชื่อในศักยภาพของชุมชน เรามีหน้าที่ชวนเขาค้นหา ทำให้เขามั่นใจในศักยภาพที่มีแล้วนำมาออกมาใช้ ด้วยการขจัดสิ่งที่จะมาบดบัง หรือลดทอนศักยภาพของเขามี
2. การสนับสนุนให้ชุมชนแก้ปัญหาเอง เราต้องเชื่อเสมอว่าเรื่องของเขา เขาควรมีบทบาทมากที่สุด เรามีหน้าที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวก ให้เขาแก้ปัญหาของเขาด้วยตัวเขาเอง
3. เน้นระดมพลังชุมชนในการแก้ปัญหา เรามีหน้าที่มีการจัดกระบวนการเพื่อสร้างเงื่อนไขให้เกิดการระดมทุนทางสังคมที่มีของชุมชน อันได้แก่ คนความรู้ ทรัพยากร ฯลฯ
4. ให้ความสำคัญกับความรู้ผ่านการทำจริงของชุมชนเรา มีหน้าที่ทำความเข้าใจกับวิถีคิดแบบชาวบ้าน จารัตถุมิปัญญา รูปแบบหรือกลไกการจัดการในแบบที่เขามีและดำเนินการด้วยตัวของเขาเอง

ดังที่กล่าวถึงการทำงานกับชุมชนแบบมีส่วนร่วม นั้น จะเห็น
ไว้ว่าการทำงานของ “โหนด” ก็มุ่งสู่ทิศทางเดียวกับการทำงาน
วิชาการเพื่อสังคม เนื่องจากบทบาทของพี่เลี้ยง หรือ “โหนด” คือ
ต้องเชื่อในศักยภาพของชุมชน และทำหน้าที่เน้นการให้ชุมชน
ตระหนักถึงปัญหาของตนเองและแก้ไขปัญหาด้วยตนเองโดยมุ่งเน้นการ
มีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน เสริมสร้างพลังชุมชน ทำหน้าที่ผู้อำนวย
ความสะดวกในการเสวนา (Facilitated dialogue) ด้วยการเป็นผู้
กระตุ้นให้ชาวบ้านมีการพูดคุย มีการตั้งคำถาม ขวนคิด อยากค้นหา
คำตอบด้วยตนเอง

ค้นหาพลังภายในตน สร้างคุณค่าให้เกิดขึ้น หลังจากนั้นจึง
ดึงภูมิปัญญาที่ชาวบ้านมีนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระดม
สรรพกำลังมาใช้ในการแก้ปัญหาของเขาเอง ในท้ายที่สุดนี้จะได้
ว่า การทำงาน “โหนด” เป็นการก้าวสู่การทำงานวิชาการเพื่อสังคม
และก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับตัวนักวิชาการเองนั่นก็คือ ก่อให้เกิด
งานบริการวิชาการสู่สังคม (เน้นความต้องการของชุมชน โดยชุมชน
เพื่อชุมชน) นอกจากนี้ยังนำผลการจัดโครงการของภาควิชาที่ย่อยที่ได้
นำมาสู่การบูรณาการการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ การนำไปใช้

เป็นกรณีศึกษาหรือยกตัวอย่าง เพื่อให้การเรียนรู้การสอนมีข้อมูลใหม่
ทันสมัยตลอดเวลา จนอาจต่อยอดก่อให้เกิด “โจทย์การวิจัย”
ที่น่าสนใจได้ในอนาคต ในส่วนของชุมชนนั้น ทำให้ชุมชนเกิด
การแบ่งปันกัน (Sharing) เกิดการเสริมพลัง (Empowerment)
ซึ่งกันและกันในชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of
belonging) และเกิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

การขับเคลื่อนพันธกิจสัมพันธ์เพื่อสังคม
ใน “โครงการรณรงค์ขับเคลื่อน
การสร้างพลเมืองเพื่อประเทศไทย
ที่น่าอยู่ร่วมกับเครือข่ายขยายผล
โครงการปิดทองหลังพระ รุ่นที่ 2
และรุ่นที่ 3”

โครงการรณรงค์ขับเคลื่อนการสร้างพลเมืองเพื่อประเทศไทย ที่นำอยู่ร่วมกับเครือข่ายขยายผลโครงการปิดทองหลังพระ สืบสาน แนวพระราชดำริ จังหวัดน่าน มีเป้าหมายหลักเพื่อกระตุ้นและปลูก ให้สังคมเกิดความตื่นตัว เห็นโอกาส และเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ ขบวนการสร้างพลเมืองเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยให้มีสภาวะ ที่ดีขึ้นนั้น อีกทั้งยังวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อพัฒนาศักยภาพให้เยาวชนในระดับอุดมศึกษาได้มีโอกาสในการเรียนรู้และปฏิบัติจาก พื้นที่จริงตามหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

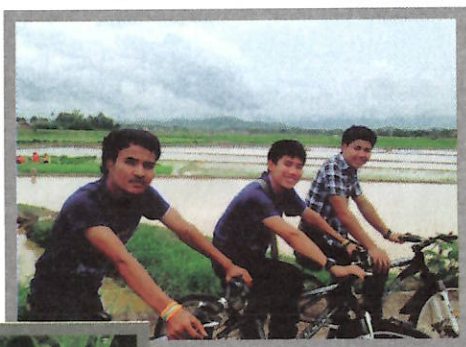
หลักสูตรสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งยังต้องการส่งเสริมให้นักศึกษาในหลักสูตรได้เปิดโลกทัศน์ผ่านการเรียนการสอนนอกห้องเรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น นับว่าเป็นการสร้างจิตสำนึกให้นักศึกษามีจิตอาสาและต้องการทำงานร่วมกับท้องถิ่นตามอัตลักษณ์

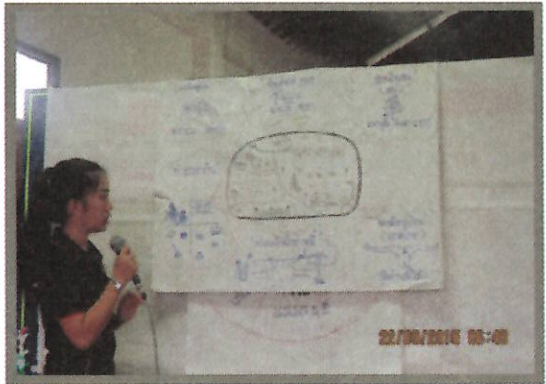
ของมหาวิทยาลัยที่ว่า “บัณฑิตจิตอาสา พัฒนาท้องถิ่น” เพื่อนำไปสู่การทำงานวิชาการรับใช้สังคม หรือ พันธกิจสัมพันธ์เพื่อสังคม

จึงได้ริเริ่มเขียนโครงการเพื่อของบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) ภายใต้ “โครงการรณรงค์ขับเคลื่อนการสร้างพลเมืองเพื่อประเทศไทยที่น่าอยู่ ร่วมกับเครือข่ายขยายผลโครงการปิดทองหลังพระ ในรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3” จนผ่านการคัดเลือกและได้รับงบประมาณในการจัดทำโครงการทั้ง 2 รุ่น

หลังจากได้รับทุนสนับสนุนจาก สสส. นักศึกษาได้คัดเลือกตัวแทน 4 ราย เพื่อเดินทางไปเรียนรู้กระบวนการทำงานจากพื้นที่ต้นแบบ จังหวัดน่าน เป็นระยะเวลา 10 วัน โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์การทำงานในพื้นที่เป็น

ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ กระบวนการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” รวมไปถึง เทคนิค และเครื่องมือที่ จำเป็นต่อการพัฒนาในเชิง พื้นที่นักศึกษาทั้ง 4 ราย ได้เรียนรู้ทั้งแนวคิด และ การลงมือปฏิบัติในพื้นที่จริง ทุกขั้นตอนตั้งแต่กระบวนการ เข้าใจจนถึงขั้นพัฒนาส่งผล ให้ตัวแทนนักศึกษาทั้ง 4 ราย กลายเป็นผู้ที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญสามารถ กลับมาถ่ายทอดให้กับ เพื่อน ๆ สมาชิกรายอื่น ๆ ภายในกลุ่มได้รับทราบ แนวทาง การพัฒนาจน สามารถลงพื้นที่ปฏิบัติจริง ด้วยตนเองได้ในพื้นที่ เป้าหมายได้

การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย

การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายทาง สสส. ได้มอบหมายให้นักศึกษาในโครงการเป็นผู้ตัดสินใจเลือกพื้นที่เป้าหมายเอง โดยมีกรอบระยะเวลาในการทำงานในพื้นที่นั้นเป็นระยะเวลา 6 เดือน ซึ่งทางทีมงานนักศึกษาได้ตระหนักดีว่าตนเองเป็นนักศึกษาที่ได้เข้ามาอาศัยพื้นที่ในเขตจังหวัดปทุมธานีเป็นสถานที่ในการร่ำเรียนหาความรู้ ฉะนั้น พื้นที่เป้าหมายที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการในการพัฒนาควรเป็นพื้นที่จังหวัดปทุมธานีที่ตนเองได้อาศัยร่ำเรียนอยู่

จุดแข็งอีกประการหนึ่งจากการเลือกพื้นที่จังหวัดปทุมธานี คือ ทางคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้มีการจัดตั้ง “ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า จังหวัดปทุมธานี” ขึ้นภายในคณะได้มีการสร้างเครือข่ายเป็นผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีทั้ง 64 ตำบล 7 อำเภอ ทีมงานนักศึกษาจึงทราบดีว่าแต่ละพื้นที่ที่มีบริบทอย่างไร ชุมชนไหนมีผู้นำที่เข้มแข็งเป็นประโยชน์ต่อการลงไปทำงานในพื้นที่ในกรอบระยะเวลาเพียง 6 เดือน

หลังจากได้คิดวิเคราะห์เพื่อคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย ทีมงาน นักศึกษาได้มีการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย 2 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่บ้าน คลองสิบสาม หมู่ที่ 7 ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และพื้นที่บ้านคลองหกวา หมู่ที่ 17 และ 18 ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ เป้าหมายทั้ง 2 พื้นที่

กระบวนการทำงานในพื้นที่เป้าหมายทั้ง 2 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ บ้านคลองสิบสาม ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และพื้นที่บ้านคลองหกวา หมู่ที่ 17 และ 18 ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ทีมงานนักศึกษาได้น้อมนำเอา หลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาปรับใช้กับการทำงานในพื้นที่ ด้วย กรอบระยะเลา 6 เดือน ทีมงานนักศึกษาจึงได้มีการวางแผนการทำงานไว้อย่างเป็นระบบ ตามหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” โดยมีการดำเนินงานดังนี้

กระบวนการเข้าใจ

ในกระบวนการเข้าใจ นักศึกษาได้ติดต่อประสานงานกับ ผู้นำชุมชน ทั้ง 2 พื้นที่ เพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน นอกจากนั้นนักศึกษายังได้ค้นคว้าหาข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ หรือ ข้อมูลมือสองที่มีอยู่เดิมแล้ว เช่น ค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต ค้นคว้าจากแผนพัฒนาหมู่บ้าน และข้อมูล จปฐ. เป็นต้น ทั้งนี้กระบวนการเข้าใจที่ทีมงานนักศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบข้อมูลสภาพ บริบทชุมชนหรือภูมิสังคมของพื้นที่เป้าหมายทั้ง 2 พื้นที่

เทคนิค “ตาดู หูฟัง เท้าเดิน และปากถาม” เป็นเทคนิค หนึ่งที่ทีมงานนักศึกษาได้นำมาใช้ระหว่างการลงพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจ รวมทั้งได้มีการศึกษาฐานของชุมชน 4 ฐาน ได้แก่

1. รากเหง้า หรือภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของพื้นที่เป้าหมาย

ว่าชุมชนมีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างไร มีการตั้งกฎ ชุมชนอย่างไร ทั้งนี้ กฎชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา เนื่องจาก กฎชุมชนเป็นเป็นกฎที่ชาวบ้านร่วมกันสร้างขึ้นมาเป็นระยะเวลาช้านาน การพัฒนาจึงต้องนำกฎชุมชนเป็นตัวตั้งหากชาวบ้านฝ่าฝืนกฎชุมชนจึง จะนำกฎหมาย หรือระเบียบอื่น ๆ มาปรับใช้ อีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญ เช่นกัน คือ ภูมิปัญญาของชุมชนหากชาวบ้านมีภูมิปัญญาเดิมอยู่แล้ว ที่ มานักศึกษาจึงให้ความสำคัญและต่อยอดการพัฒนาจากภูมิปัญญา เดิมที่มีอยู่

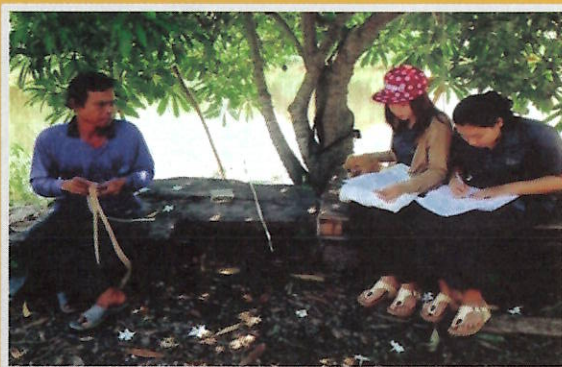
2. กระแส เป็นคลื่นที่มีผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนา เช่น ตัวผู้นำหมู่บ้าน ประกอบไปด้วย ผู้นำตามธรรมชาติและผู้นำจากการ หากในชุมชนเป้าหมายมีผู้นำที่มีความเข้มแข็งการดำเนินงานก็จะสำเร็จได้ง่ายขึ้น

3. ต้นทุน เป็นทุนเดิมที่ชาวบ้านมีอยู่เดิมแล้ว ประกอบไปด้วย ต้นทุนด้านน้ำ ต้นทุนด้านดิน และต้นทุนด้านป่า เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา เนื่องจากทีมงานนักศึกษามีความต้องการที่จะเข้าไปหนุนเสริมต้นทุนเดิมที่ชาวบ้านได้มีอยู่ในชุมชนแล้วให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

4. อาชีพ การประกอบอาชีพของชาวบ้าน แต่ละพื้นที่แตกต่างกันไปตามภูมิสังคม ซึ่งข้อนี้ทีมงานนักศึกษาทราบเป็นอย่างดี ฉะนั้นนักศึกษาจึงได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งทีมงานนักศึกษาจึงหาข้อมูลการประกอบอาชีพ เพื่อนำไปต่อยอดการพัฒนาให้เกิดประโยชน์

นักศึกษาลงพื้นที่สำรวจข้อมูลหมู่ 7 บ้านคลองสิบสาม
ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

นักศึกษาลงพื้นที่สำรวจข้อมูลชุมชนคลองหกวา หมู่ที่ 17
และ 18 ตำบล บึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

การทำความเข้าใจชุมชนเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนา
เชิงพื้นที่ เนื่องจากข้อมูลที่ได้เบื้องต้นทำให้ทีมงานนักศึกษาสามารถ
วิเคราะห์หา SWOT ชุมชนได้ ส่งผลให้สามารถวางแผนการดำเนินงาน
ในระยะแรกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในกระบวนการเข้าใจทีมงาน
นักศึกษาสามารถรวบรวมข้อมูลของทั้ง 2 พื้นที่ได้ดังนี้

กระบวนการเข้าใจพื้นที่บ้านคลองสิบสาม หมู่ที่ 7 ตำบลพิชอุดม
อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มีลักษณะเป็นภูมิประเทศแบบเป็น
ที่ลุ่มน้ำ ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย และเป็นพื้นที่ลักษณะกึ่งเมือง

กึ่งชนบท คือ มี
ทั้งพื้นที่ที่เป็นนา
ไร่ และพื้นที่ที่
เป็นโรงงานทำให้
ชาวบ้านในหมู่ที่
7 นี้ มีอาชีพ

ที่หลากหลาย แต่ส่วนใหญ่แล้วประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ
ปลูกข้าวเพื่อจำหน่ายเป็นส่วนใหญ่ แต่ชาวบ้านยังเจอปัญหาการ
ขาดแคลนพื้นที่ทำกิน เนื่องจากชาวบ้านที่ทำการเกษตรนั้น ทำนา
ในลักษณะของการเช่าที่ดินนายทุน ซึ่งจะเก็บเป็นรายปี หลังการ
เก็บเกี่ยวผลผลิตจากการขายข้าว ทำให้วิถีชีวิตของเกษตรกรนั้นต้อง
รีบผลิตข้าวให้ได้เยอะที่สุด โดยแข่งกับเวลาและค่าเช่าที่ กล่าวคือ
การปลูกข้าว จะปลูกได้ ปีละ 2 ครั้ง หรือสองปีปลูกได้ 5 ครั้ง โดย
การใช้สารเคมีเพื่อเร่งผลผลิต ซึ่งการจำหน่ายข้าวนั้น ยังต้องอาศัย
ราคาข้าวของแต่ละช่วง โดยตลอดระยะที่ผ่านมาขายได้ในราคาที่ต่ำ
ในขณะเดียวกันชาวบ้านก็ต้องซื้อข้าวสารเพื่อบริโภคในครัวเรือน
ซึ่งเป็นการซื้อในราคาที่สูงกว่าที่ขายได้ ทำให้การทำนาในบางปีนั้น
ไม่คุ้มค่า หรือไม่ได้ราคาอย่างที่คาดหวังไว้ หรือเป็นหนี้ในบางครัวเรือน

ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 70
ส่วนนับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 30 แต่ไม่เป็นปัญหาในการอยู่
ร่วมกันของชุมชน ประชากรในชุมชนมีอาชีพที่หลากหลาย โดยเฉพาะ
พนักงานโรงงานและที่รับจ้างนอกพื้นที่ ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ใน
ชุมชนนั้นเป็นผู้สูงอายุ และเด็กวัยศึกษา ที่นอกเหนือจากมีอาชีพ
การเกษตร หรือธุรกิจส่วนตัว อีกทั้งข้อมูลจากการสำรวจยังพบว่า
มีผู้พิการ 1 คนที่ยังไม่ได้ความช่วยเหลือ หรือเบี้ยผู้พิการจากภาครัฐ

ข้อมูลเพิ่มเติม ชุมชนพืชอุดมส่วนใหญ่มีภาระด้านหนี้สินสูงมาก โดยหนี้สินส่วนใหญ่มาจากการกู้ยืมจากธนาคาร หรือแหล่งเงินทุนต่าง ๆ เพราะมีความจำเป็นต้องใช้เงินทุนเพื่อนำมาใช้ในการเพาะปลูกหรือในกรณีที่ราคาข้าวขายได้ราคาต่ำ อีกทั้งยังต้องจ่ายค่าเช่าที่ทำกินและที่อยู่อาศัย รวมถึงค่าอุปโภคบริโภคในครัวเรือนที่มีรายจ่ายมากกว่ารายรับ โดยเฉพาะค่ากับข้าวรายวัน และค่าข้าวสารที่ต้องซื้อแม้ว่าจะปลูกข้าวก็ตาม จากข้อมูลเพิ่มเติมยังพบว่าในพื้นที่ชุมชนมีการจัดตลาดนัดทุกวัน ตลอดจันทร์-ศุกร์ แต่ก็ยังไม่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้นำของไปร่วมขายโดยสะดวก คือ ถ้าจะขายจำเป็นต้องเสียค่าเช่า ทั้งๆที่เป็นพื้นที่ในชุมชน เท่ากับว่าเป็นการปิดโอกาสการสร้างรายได้ หรือข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของชาวบ้านที่นิยมเล่นการพนัน หรือเสี่ยงโชค เช่น หวয়จากข้อมูลแบบสอบถามพบว่า รายจ่ายบางส่วนสูญเสียไปกับสิ่งดังกล่าวโดยเฉพาะชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธ แม้จะมีจำนวนร้อยละ 30 ของหมู่บ้าน แต่กลับพบว่า มีจำนวนผู้ที่สูญเสียรายจ่ายจากสิ่งดังกล่าวมากกว่าชาวบ้านที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีถึงร้อยละ 70

กระบวนการเข้าใจบ้านคลองหกวา หมู่ที่ 17 และ 18

กระบวนการเข้าใจบ้านคลองหกวา หมู่ที่ 17 และ 18 ตำบล บึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีมีลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มในสมัยก่อนอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าและเป็นที่อยู่อาศัย ของสัตว์ป่าทั่วไป โดยเฉพาะช้างจะมีอยู่จำนวน 1 โขลงใหญ่เดินไปมา จนเป็นบึงแหล่งน้ำจึงเรียกว่า “บึง” ส่วนคำว่า “ทองหลาง” ภายใน ป่ามีต้นทองหลางอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเรียกว่า “บึงทองหลาง”

สภาพพื้นที่ชุมชนบึงทองหลางในปัจจุบัน

ที่มา: (Google Map)

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ที่ดินเป็นดินเหนียว มีเนื้อที่ประมาณ 52.80 ตารางกิโลเมตร คิดโดยประมาณ 33,000 ไร่ หมู่บ้านที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบึงทองหลาง มีจำนวน 22 หมู่บ้าน จำนวนประชากรเบื้องต้นของชุมชนคลองหกวา หมู่ 17 และ 18 มีจำนวนทั้งหมด 708 คน โดยหมู่ 17 มีจำนวนประชากร 138 คน และมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 40 หลังคาเรือน หมู่ 18 มีจำนวนประชากร 570 คน และมีจำนวนครัวเรือน 110 หลังคาเรือน หมู่ 18 จะมีจำนวนประชากรมากถึงจนเป็นอันดับ 2 ของตำบล หมู่ 18 มีจำนวนประชากรแออัดมากกว่าคนในพื้นที่ ส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตร ทำสวน ทำนา ส่วนใหญ่ จะเป็นนาเช่าเพราะไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง คนในพื้นที่จะทำนาไว้ขายไม่เก็บข้าวไว้กินเอง อาชีพเสริม เลี้ยงปลา ค้าขาย รับราชการแต่เป็นส่วนน้อย ส่วนกลุ่มวัยรุ่นจะประกอบอาชีพ รับจ้างทำงานโรงงานอุตสาหกรรม

การประกอบอาชีพของชาวบ้านชุมชนบึงทองหลางในปัจจุบัน

ที่มา: (Google Map)

กระบวนการเข้าถึง

เป็นกระบวนการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวบ้านเกิดการ “ไวเนื้อ เชื้อใจ” กระบวนการเข้าถึงทีมงานนักศึกษาได้ลงพื้นที่เพื่อสอบถามข้อมูลสภาพเศรษฐกิจสังคมในชุมชน รวมถึงสำรวจสภาพบริบทชุมชนด้านกายภาพ ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิที่ทีมงานนักศึกษาจะได้รับจากชุมชนโดยตรง เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้มากกว่าข้อมูลทุติยภูมิเดิมที่เคยมีอยู่ การสำรวจข้อมูลทีมงานนักศึกษาได้ติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนทั้ง 2 ชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนได้นัดหมายชาวบ้านไว้ล่วงหน้า หาช่วงเวลาที่ชาวบ้านว่างและสะดวกให้ข้อมูล การเก็บข้อมูลสภาพเศรษฐกิจ สังคม นักศึกษาได้ใช้แบบสอบถามโดยคำถามประกอบไปด้วย จำนวนประชากรในหมู่บ้าน เพศ อายุ อาชีพ รายรับ รายจ่าย หนี้สิน และเงินออม เป็นต้น

กระบวนการเข้าถึงในพื้นที่บ้านคลองสิบสาม ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ทีมงานนักศึกษาจากโครงการรณรงค์ขับเคลื่อนการสร้างพลเมืองเพื่อประเทศไทยที่น่าอยู่ร่วมกับเครือข่ายขยายผลโครงการปิดทองหลังพระรุ่นที่ 2 ได้ลงพื้นที่บ้านคลองสิบสาม หมู่ที่ 7 ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เพื่อสำรวจข้อมูลสภาพ

เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ระหว่างวันที่ 16 - 17 มีนาคม 2558 โดยได้รับความอนุเคราะห์จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พิษอุดม ได้ให้ที่พักค้างแรม และความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล ส่งผลให้ได้รับข้อมูลสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งสิ้น 280 ครัวเรือน

กระบวนการเข้าถึงในพื้นที่บ้านคลองหกวา หมู่ที่ 17 และ 18 ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ทีมงานนักศึกษาจากโครงการรณรงค์ขับเคลื่อนการสร้างพลเมือง เพื่อประเทศไทยที่น่าอยู่ร่วมกับเครือข่ายขยายผลโครงการปิดทองหลังพระ รุ่นที่ 3 ได้ลงพื้นที่สำรวจชุมชนบ้านคลองหกวา หมู่ที่ 17 และ 18 ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยเริ่มต้นจากการจัดเวทีประชาคม โดยเชิญผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสอบถามถึงปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน รวมถึงศึกษาแผนที่ชุมชนที่ผู้นำและชาวบ้านได้จัดทำขึ้น หลังจากการประชุมกับผู้นำชุมชน กลุ่มนักศึกษาได้ทำการเดินสำรวจชุมชน โดยการแจกแบบสอบถาม โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลจากการสำรวจครั้งนี้ เป็นเวลา 3 วัน 2 คืน หลังจากสำรวจชุมชนเสร็จ นักศึกษาได้เข้าร่วมในการจัดทำแผนที่เดินดิน ด้วยเครื่องมือ GPS ในพื้นที่ตำบลบึงทองหลาง และนักศึกษาได้มีโอกาสร่วมงานประเพณีแข่งเรือยาวของตำบลบึงทองหลาง ทั้ง 2 กิจกรรมนี้ถือว่าเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับนักศึกษาและสร้างความไว้วางใจให้กับชาวบ้านในชุมชน

การจัดเวทีคืนข้อมูล มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวบ้านทั้ง 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านคลองสิบสาม ตำบลพิชอุดม และชุมชนบ้านคลองหกวา ตำบลบึงทองหลางได้ตรวจสอบและช่วยยืนยันว่าข้อมูลที่ทีมงานนักศึกษาได้ลงพื้นที่สำรวจและรวบรวมนั้นเป็นข้อมูลจริง ทั้งกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้าใจปัญหาของตนเองมากขึ้น ชาวบ้านได้คิดด้วยตนเอง จนสามารถเรียงลำดับปัญหาและความต้องการในการพัฒนา

การคืนข้อมูลในพื้นที่บ้านคลองสิบสาม ตำบลพิชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ทีมงานศึกษาได้นำเสนอถึงปัญหาที่นักศึกษาได้สรุปมาจากแบบสอบถามสภาพเศรษฐกิจและสังคม

รวมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการแก้ปัญหาในชุมเพื่อเชื่อมโยงกับมิติต่าง ๆ ทั้ง 6 มิติ ได้แก่ น้ำ

ดิน ป่า การเกษตร พลังงานทดแทน และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังได้ทำการพูดคุยกับชาวบ้านเรื่องข้อจำกัดในการทำโครงการของ

นักศึกษา ทั้งด้านข้อจำกัดของงบประมาณ ด้านระยะเวลา และ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน ทั้งนี้ จากการคืนข้อมูล ให้กับชาวบ้านในชุมชนคลองสิบสาม พบว่า ชาวบ้านได้ข้อสรุปใน การแก้ไขปัญหาด้าน “การลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน” โดยชาวบ้าน ได้เสนอว่าต้องการสร้างกลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐานขึ้นในชุมชน เพื่อ ทำเป็นอาชีพเสริมและสามารถเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน

การคืนข้อมูลในพื้นที่บ้านคลองหกวา ตำบลคลองหกวา อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ทีมงานนักศึกษาได้จัดทำเวที ประชาคม ซึ่งมีชาวบ้านในชุมชนเข้าร่วมรับฟัง รวมทั้งแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นต่อปัญหาร่วมกันจนนำไปสู่การเสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาของชุมชน โดยมีผู้เข้าร่วม จำนวน 60 คน

จากการจัดเวทีประชาคมในครั้งนี้ ชาวบ้านและนักศึกษา ได้มีข้อสรุปในการแก้ไขปัญหในประเด็นของการลดค่าใช้จ่ายใน ครัวเรือน โดยชาวบ้านได้เสนอแนวทางการพัฒนา คือ การเพาะ เห็ดและเลี้ยงแมงสะตัง เพื่อทำเป็นอาชีพเสริมและสามารถเก็บไว้ บริโภคในครัวเรือนได้ และยังสามารถนำส่วนที่เหลือจากการบริโภคสามารถ นำไปขายเพื่อสร้างรายได้ นำไปสู่การลดรายจ่ายโดยการสร้างรายได้

สำหรับการเพาะเห็ด และเลี้ยงแมลงสะตัง ถือว่าเป็นการต่อยอดจากฐานความรู้ของชาวบ้านที่มีอยู่แล้ว

กระบวนการพัฒนา

การพัฒนา จะต้องเกิดจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นปัญหาที่ชาวบ้านต้องการแก้ไขอย่างรวดเร็วด่วน หรือเรียงลำดับปัญหาตามความต้องการของชาวบ้าน หลังจากการคืนข้อมูลชาวบ้านและผู้นำชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาในพื้นที่บ้านคลองสิบสาม ตำบลพีชะอุม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี หลังจากการจัดเวทีคืนข้อมูล พบว่าปัญหาที่ชาวบ้านต้องการแก้ไขมากที่สุดคือต้องการ “ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน” โดยชาวบ้านได้เสนอให้มีการจัดตั้งกลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน ถือเป็นการต่อยอดอาชีพเดิมในชุมชนที่ชาวบ้านมีองค์ความรู้อยู่แต่เดิมแล้ว เพียงแต่ชาวบ้านยังขาดระบบการจัดการที่ดี ทีมงานนักศึกษาและชาวบ้านในชุมชนบ้านคลองสิบสาม จึงได้เข้ารับการอบรมเรียนรู้การเพาะเห็ดโดยได้รับความอนุเคราะห์จากสถานีเห็ดคลองสาม ซึ่งในการจัดอบรมนั้นชาวบ้านเรียนรู้ตั้งแต่กระบวนการทำก้อนเชื้อเห็ดจนถึงการแปรรูปเห็ดเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมที่สถานีเห็ดได้จัดเตรียมไว้เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปปรับใช้กับชุมชน ทั้งนี้ นักศึกษายังได้จัดซื้ออุปกรณ์สำหรับการสร้างโรงเรือนเพาะเห็ดจากทางสถานีเห็ดคลองสามเพื่อให้เป็นคำตอบแทน

สำหรับการอบรม ซึ่งจากเดิมในการจัดอบรมนั้น ต้องเสียค่าใช้จ่ายคนละ 2,000 บาท หากคิดคำนวณชาวบ้านที่เข้าอบรมนั้นมีจำนวน 25 คน จะต้องใช้งบประมาณถึง 50,000 บาท ซึ่งอุปกรณ์ที่ได้มีการสั่งซื้อ ประกอบไปด้วย ชุดโรงเรียนเห็ดขนาดเล็ก มูลค่า 6,000 บาท ก้อนเชื้อเห็ดจำนวน 500 ก้อน ก้อนละ 12 บาท มูลค่า 6,000 บาท รวมงบประมาณที่ใช้ในกิจกรรมนี้ทั้งสิ้น 12,000 บาท ซึ่งสามารถลดค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมไปได้ถึง 38,000 บาท

นักศึกษาและ
ชาวบ้านชุมชน
คลองสิบสาม
เข้าอบรมวิธีการ
เพาะเห็ด ณ สถานี
เห็ดคลองสาม

หลังจากทีมงานนักศึกษาและชาวบ้านได้รับการอบรมความรู้เรื่องการเพาะเห็ด ทีมงานนักศึกษาและชาวบ้านจึงได้ร่วมกันจัดเตรียมสถานที่ในการทำโรงเรือนเพาะเห็ด โดยชาวบ้านได้เลือกพื้นที่ในการสร้างโรงเรือนเพาะเห็ดไว้ 3 โรงเรือน แต่ละโรงเรือนมีลักษณะและขนาดที่แตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ที่มีขนาดไม่เท่ากัน ทั้งนี้ทีมงานนักศึกษาและชาวบ้านได้ร่วมกันออกแบบโรงเรือนและจัดเตรียมสถานที่ในการก่อสร้าง ดังนี้

- 1) โรงเรือนขนาดใหญ่ สามารถบรรจุก้อนเชื้อเห็ดได้ 1,000 ก้อน ซึ่งภายหลังได้มีการต่อเติมจนสามารถบรรจุก้อนเชื้อเห็ดได้ทั้งหมด 2,000 ก้อน
 - 2) โรงเรือนขนาดกลาง สามารถบรรจุก้อนเชื้อเห็ดได้ 500 ก้อน
 - 3) โรงเรือนขนาดเล็ก สามารถบรรจุก้อนเห็ดได้ 100 ก้อน
- สำหรับการก่อสร้างโรงเรือนเพาะเห็ด ทีมงานนักศึกษาและชาวบ้านได้ร่วมกันตัดต้นไม้ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน

ไว้สำหรับเตรียมการในการก่อสร้างโรงเรือนขนาดใหญ่ ซึ่งถือว่าการลดค่าใช้จ่ายในส่วนของการสร้างโรงเรือน ทางชุมชนเองได้จัดเตรียมอาหารกลางวันให้กับทางนักศึกษาในขณะดำเนินงานด้วย

ทีมงานนักศึกษาและชาวบ้านได้ร่วมกันก่อสร้างโรงเรียน
เพาะเห็ดทั้งหมด 3 โรงเรือน และได้รับความอนุเคราะห์ที่พักแรม
จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัด
ปทุมธานี ในการลงพื้นที่ครั้งนี้ด้วยในการสร้างโรงเรือนเพาะเห็ดนั้น
เราได้รับการสนับสนุนไม้ไผ่ กระเบื้องมุงหลังคา สแลมกรองแสง
ตลอดจนอุปกรณ์เครื่องมือช่าง อีกทั้งยังได้รับความอนุเคราะห์จาก
ช่างในชุมชนและชาวบ้านที่มาช่วยก่อสร้างโรงเรือน ส่งผลให้สามารถ
ประหยัดงบประมาณในส่วนของค่าวัสดุอุปกรณ์ และค่าแรงงานไป
ได้ประมาณ 15,000 บาท

โรงเพาะเห็ดของในพื้นที่บ้านคลองสิบสามได้นำนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ โดยทีมงานนักศึกษาได้นำนวัตกรรมการเรียงเห็ดแบบแฉวนมาใช้ในโรงเรือนแทนการเรียงเห็ดกับพื้นเป็นแฉวนอนแบบเก่า เพื่อให้ง่ายต่อการดูแลและประหยัดพื้นที่ เช่น หากมีเชื้อเห็ดก้อนไหน

เกิดติดเชื้อราขึ้นมา

ชาวบ้านสามารถ

ดึงออกมาได้โดย

ง่ายเพื่อไม่ให้เชื้อรา

นั้นลามไปยังเชื้อ

เห็ดก้อนอื่น ๆ ซึ่งแต่เดิมการทำในลักษณะนี้ จำเป็นต้องรื้อออกมาทั้งหมด และเรียงกลับไปใหม่ เพื่อเอาเชื้อเห็ดที่ติดเชื้อราออกเพียงก้อนเดียว เป็นการประหยัดเวลาได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการประหยัดพื้นที่เนื่องจากการเรียงเห็ดในแบบเก่านั้นจะเรียงในลักษณะเป็นแฉวนอน ซึ่งต้องใช้พื้นที่มาก แต่ถ้าเป็นนวัตกรรมการเรียงเห็ดแบบแฉวนั้น จะทำให้สามารถเพาะเห็ดได้เป็นจำนวนมากในพื้นที่ที่มีจำกัด เนื่องจากเรียงเห็ดในลักษณะเป็นแนวตั้ง หากเปรียบเทียบความจุก้อนเชื้อเห็ดในพื้นที่ขนาดเท่ากัน นวัตกรรมการเรียงเห็ดแบบแฉวนั้น จะสามารถบรรจุก้อนเชื้อเห็ดได้มากกว่าการเรียงเห็ดกับพื้นเป็นแฉวนอนแบบเก่าได้มากกว่าเท่าตัว

ทีมงานนักศึกษาได้เตรียมก้อนเชื้อเห็ดสำหรับการเพาะเห็ดในโรงเรือนขนาดใหญ่ไว้ จำนวน 1,000 ก้อน โดยสั่งซื้อก้อนเชื้อเห็ดจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร ซึ่งปกติทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานครจะจำหน่ายก้อนเชื้อเห็ดอยู่ที่ราคาก้อนละ 10 บาท แต่หลังจากได้พูดคุยกันถึงวัตถุประสงค์ของโครงการที่มีแนวทางการพัฒนาเพื่อสังคมแล้วนั้น ทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานครจึงได้ลดราคาก้อนเชื้อเห็ดให้เหลือเพียงก้อนละ 9 บาท นอกจากนี้ยังได้เป็นภาคีเครือข่ายร่วมกันอีกด้วย

การจัดตั้งกลุ่มเพาะเห็ดบ้านคลองสิบสาม ชาวบ้านได้มีการประชุมคัดเลือกประธานกลุ่ม รวมไปถึงการแบ่งหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนที่มีหน้าที่ในการดูแลโรงเรือน และกลุ่มเพาะเห็ดที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้สมาชิกในกลุ่มได้มีการตกลงกันว่าจะมีการลงหุ้นกันในกลุ่ม คนละ 200 บาท จำนวน 21 คน โดยมีทีมงานนักศึกษารวมหุ้นด้วยจำนวน 8 หุ้น และชาวบ้านอีก 13 หุ้น เป็นเงิน 4,200 บาท และมีสภาองค์กรชุมชนร่วมสนับสนุนอีก 1,000 บาท รวมจำนวนเงินในกองทุนทั้งสิ้น 5,200 บาท เพื่อใช้ในการต่อยอดหรือเป็นเงินสำรองของกลุ่มต่อไป ซึ่งในกลุ่มจะมีข้อตกลงร่วมกันดังนี้

- ผู้ที่มีความประสงค์จะเป็นสมาชิกของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านคลองสิบสาม จะต้องจ่ายค่าแรกเข้ากลุ่มจำนวน 200 บาท เพื่อไว้ใช้เป็นกองทุนสำรองและการต่อยอดของกลุ่ม
- โรงเรือนแต่ละโรงเรือนจะมีการจดบันทึกรายรับรายจ่าย เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงาน และง่ายต่อการตรวจสอบ

- มีข้อตกลงในการตั้งราคาขายเหี้ยที่เท่าเทียมกันเพื่อลดปัญหาการแย่งชิงลูกค้าและการขายตัดราคากันแต่ละครัวเรือน สามารถนำเงินที่ได้ไปต่อยอดได้ตามที่สมาชิกในกลุ่มต้องการโดยทางประธานกลุ่มจะเป็นผู้จัดการในเรื่องของการต่อยอดของแต่ละโรงเรียน

- การแบ่งเงินรายได้ภายในกองทุน ชาวบ้านได้มีการตกลงกันว่าจากรายได้ทั้งหมด จะมีการแบ่งรายได้เป็นสองส่วน ส่วนที่หนึ่ง 20 เปอร์เซ็นต์ ใช้เป็นค่าบริหารจัดการสำหรับผู้ดูแลโรงเรียน เช่น ค่าน้ำ และค่าไฟ เป็นต้น ส่วนอีก 80 เปอร์เซ็นต์ จะมีการนำเข้ากองทุนเพื่อการต่อยอดในอนาคต ซึ่งเงินรายได้ทั้งหมดจะมีการปันผลกำไรให้กับสมาชิกในกลุ่มปีละหนึ่งครั้ง

- มีการกำหนดระยะเวลาในการประชุมกลุ่มสองเดือนต่อหนึ่งครั้งเพื่อเป็นการติดตามผลของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งในการประชุมแต่ละครั้งจะมีการเปิดเผยบัญชีรายรับรายจ่ายของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ นอกเหนือจากการเปิดเผยบัญชีรายรับรายจ่ายแล้ว จะมีการปรึกษาหารือถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละโรงเรียน เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ในอนาคตชาวบ้านได้มีการวางแผนแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเหี้ย เนื่องจากสมาชิกกลุ่มเห็นว่าควรมีการต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับเหี้ย รวมทั้งในอนาคตชาวบ้านจะมีการส่งก่อนเหี้ยเพิ่มในแต่ละโรงเรียนทำให้จำนวนผลผลิตอาจจะมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่ง

ชาวบ้านเองได้ให้ความสนใจในการนำเห็ดไปแปรรูปเป็นน้ำพริก และเห็ดนมเห็ด โดยชาวบ้านได้มีการศึกษาข้อมูลและได้เขียนโครงการ เสนอให้กับ กศน. (การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย) ในพื้นที่ เพื่อขอความอนุเคราะห์เรื่องของการถ่ายทอดองค์ความรู้ เรื่องการแปรรูปเห็ด ส่งผลให้แนวโน้มของกลุ่มเพาะเห็ดคลองสิบสาม เป็นไปในทิศทางของการจัดการความรู้ผ่านอาชีพ โดยมีทีมงาน นักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และชาวบ้านเป็นผู้ขับเคลื่อนให้กลุ่มอาชีพเพาะเห็ดคลองสิบสาม สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

การพัฒนาในพื้นที่บ้านคลองทวด ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี หลังจากการจัดเวทีคืนข้อมูลได้ ข้อเสนอแนะที่มีประเด็นสำคัญ คือ “การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้” ให้ ชุมชน โดยการเพาะเห็ดและเลี้ยงแมลงสะตัง ซึ่งก่อนตั้งกลุ่มอาชีพ เพาะเห็ดและเลี้ยงแมลงสะตัง จะต้องมีการเสริมสร้างความรู้ให้กับ คนในชุมชน ด้วยการจัดการอบรมทั้งวิธีการการเพาะเห็ด โดยได้รับความอนุเคราะห์จากกลุ่มอาชีพเพาะเห็ดบ้านคลองสิบสาม ตำบล พิษณุตม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มาเป็นวิทยากรให้ความรู้ เกี่ยวกับการเพาะเห็ด (วิทยากรที่อบรมได้รับการพัฒนาจากโครงการฯ รุ่นที่แล้ว) วิทยากรได้อบรมตั้งแต่การเรียนรู้ตั้งกระบวนการดูแลรักษา ความสะอาดในโรงเพาะเห็ด สำหรับการเลี้ยงแมลงสะตังได้เชิญ คุณบุญช่วย คัมมสุข มาเป็นวิทยากรให้ความรู้ ซึ่งเป็นชาวบ้านใน ชุมชนที่มีอาชีพเลี้ยงแมลงสะตัง หรือจิ้งหรีดขาวอยู่แล้ว

การอบรมเลี้ยงดูการเพาะเห็ดและเลี้ยงแมงสะตัง

หลังจากที่ทีมงานนักศึกษาและชาวบ้านในชุมชนคลองหกวา ได้อบรมการเพาะเห็ดและเลี้ยงแมงสะตังแล้วนั้น ทีมงานนักศึกษา ได้ลงพื้นที่เพื่อจัดเตรียมสถานที่ในการทำโรงเพาะเห็ด และสถานที่ทำบ่อเลี้ยงแมงสะตังได้มีการออกแบบโรงเรือนและจัดเตรียมสถานที่ในการก่อสร้างดังนี้

- 1) โรงเพาะเห็ดขนาดใหญ่สามารถบรรจุก้อนเชื้อเห็ดได้ 2,500 ก้อน
- 2) โรงเพาะเห็ดขนาดกลางสามารถบรรจุก้อนเชื้อเห็ดได้ 1000 ก้อน
- 3) บ่อเลี้ยงแมงสะต๋ิงจำนวน 3 บ่อ สามารถบรรจุชั้นใส่ไข่แมงสะต๋ิงได้ บ่อละ 20 ชั้น

โรงเรือนเพาะเห็ด

บ่อเลี้ยงแมงสะต๋ิง
หรือจิ้งหรีดขาว

นอกจากการสร้างโรงเพาะเห็ดและบ่อเลี้ยงแมงสะตูดังแล้ว
นั้น ยังได้มีการจัดตั้ง “กองทุนกลุ่มอาชีพเพาะเห็ด” จำนวน 2 กลุ่ม
และ “กองทุนกลุ่มอาชีพเลี้ยงแมงสะตูดัง” จำนวน 1 กลุ่ม ซึ่งชาวบ้าน
ได้มีการคัดเลือกประธานกลุ่ม รวมไปถึงการแบ่งหน้าที่ของสมาชิก
แต่ละคนมีหน้าที่ในการดูแลโรงเพาะเห็ดและโรงเลี้ยงแมงสะตูดัง ทั้งนี้
สมาชิกในกลุ่มได้มีข้อตกลงกันว่า จะลงทุนคนละ 200 บาท
ในกลุ่มจะมีข้อตกลงรวมกัน ดังนี้

1. ผู้ที่มีความประสงค์จะเป็นสมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดและเลี้ยง
แมงสะตูดัง จะต้องจ่ายค่าแรกเข้ากลุ่มจำนวน 200 บาท เพื่อไว้ใช้
เป็นการต่อยอดและเป็นกองทุนสำรองในกลุ่ม
2. กลุ่มแต่ละกลุ่มจะต้องจัดบันทึกรายรับรายจ่ายเพื่อให้
เกิดความโปร่งใสในการดำเนินงานและง่ายต่อการตรวจสอบ
3. มีข้อตกลงในการตั้งราคาขายเห็ดและแมงสะตูดังที่
เท่าเทียมเพื่อลดปัญหาการแย่งชิงลูกค้า
4. การแบ่งเงินรายได้ภายในกลุ่มชาวบ้านได้มีข้อตกลงกันว่า
รายได้ทั้งหมดจะแบ่งรายได้เป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 แบ่ง ใช้เป็นค่า
บริหารจัดการ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอุปกรณ์ต่าง ๆ ส่วนที่สอง จะ
เก็บเข้ากองทุนเพื่อต่อยอดในอนาคต ซึ่งเงินรายได้ทั้งหมดจะมีการ
ปันผลให้สมาชิกปีละ 1 ครั้ง
5. ในแต่ละรุ่นของเห็ดที่มีการต่อยอดจะต้องเพิ่มก้อนเชื้อ
เห็ด 500 ก้อนเป็นอย่างน้อย

6. มีการกำหนดการประชุมกลุ่มเดือนละ 2 ครั้ง เพื่อเป็นการติดตามผลของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งในการประชุมแต่ละครั้งจะมีการเปิดเผยบัญชีรายรับรายจ่ายของแต่ละกลุ่มเพื่อให้เกิดความโปร่งใส นอกจากนั้นจะมีการปรึกษาหารือกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกได้ร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่พบ

ในอนาคตกกลุ่มของชาวบ้านได้วางแผนที่จะแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเห็ดและแมงสะดั่ง เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มเห็นว่าควรมีการต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับเห็ดและแมงสะดั่ง รวมทั้งในอนาคตการต่อยอดของแต่ละกลุ่มจะมีเห็ดและแมงสะดั่งเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสมาชิกในกลุ่มได้ให้ความสนใจที่จะแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็นเห็ดหยอง แหนมเห็ด และแมงสะดั่งทอดกรอบ โดยทั้งหมดนี้ชาวบ้านและทีมงานนักศึกษาได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการแปรรูปต่าง ๆ ส่งผลให้แนวโน้มกลุ่มเพาะเห็ดและเลี้ยงแมงสะดั่งเป็นไปในทิศทางของการจัดการความรู้ผ่านอาชีพ โดยมีนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ และชาวบ้านเป็นผู้ขับเคลื่อนให้กลุ่มอาชีพทั้งสามกลุ่มนี้สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

ทำมาแล้ว...

เข้าใจทำดีที่สุด

ทีมงานพันธกิจเพื่อสังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

ปฏิเสธไม่ได้ว่าการปรับเปลี่ยน

กระบวนการพัฒนาการทำงานมัก//ลงมาด้วย

“การตัดต้น” “ตำป้อ” “การรังไร

ระงับไว้” //และอีกหลากหลายกรณี ทดลองรู้ลึก

อันเกิดจากทศวรรษแห่ง

เหล่านี้ล้วนธรรมดา ยิ่ง เมื่อสิ่งใหม่เข้ามาหากแต่ยังปราศจาก
ความเข้าใจ

ดังนั้นแล้ว ก้าวแรกสำหรับคณะทำงานช่างแสนท้าทาย ทำทาย
กับระบบกระบวนการเดิม ทำทายกับความเชื่อเดิม ทำทายกับหลักคิดเดิม
ซึ่งเป็นสิ่งดีที่รับรู้และปฏิบัติสืบมา หากแต่ด้วยวันเวลาบีบคั้นให้เกิด

การปรับตัวเพื่อประโยชน์ในระยะยาวทั้งต่อมหาวิทยาลัยและชุมชน โดยรอบมหาวิทยาลัย การพูดบอกพร้อมทั้งลงมือปฏิบัติในฐานะผู้บุกเบิก ด้วยวิธีที่พลิกแพลงและสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบระเบียบที่ตายตัว เพื่อผลักดันงานพันธกิจเพื่อสังคมให้เกิดมี ข้างยากเย็น

อย่างไรเสีย ด้วยวิสัยทัศน์อันกว้างไกล กอปรกับการตัดสินใจอย่างเฉียบแหลม คณะผู้บริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ก่อเกิดความเข้าใจและร่วมสนับสนุนการดำเนินงาน “พันธกิจเพื่อสังคม” ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยการกำหนดเป็นนโยบายมหาวิทยาลัยเพื่อส่งเสริมงานด้านพันธกิจเพื่อสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

ในก้าวนี้ เป็นเสมือนโอกาสทองของคณะทำงาน เพื่อการปรับความเข้าใจกับสิ่งที่แลกไว้ข้างต้น ทั้งยังเป็นช่วงเวลาที่ดีในการเรียนรู้หลักคิดและแนวปฏิบัติแบบ “พลิกแพลงและสร้างสรรค์ภายใต้กรอบระเบียบที่ตายตัว” ดังที่ รองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา แก้วเทพ ปรมาจารย์ด้านงานพันธกิจเพื่อสังคมหรืองานวิชาการเพื่อสังคมเคยกล่าวไว้ ครั้งเมื่อมาให้ความรู้ในโครงการพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัย หลักสูตร “นักวิชาการเพื่อสังคมระยะสั้น” เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๕๔ ณ ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ฯ ที่ผ่านมา ของแถมชิ้นโตอีกชิ้นในก้าวนี้ คือ การได้พบพันธมิตรภายในผู้มีแนวโน้มจะเปิดใจและมีแนวคิดที่ไม่ต่างกันนัก มาร่วมทางด้วยกัน ก่อนจะออกไปสานสัมพันธ์กับพันธมิตรภายนอกเพื่อประโยชน์ระยะยาว ในมิติต่าง ๆ

ก้าวถัดมา เป็นช่วงเวลาสะสมพันธมิตรภายนอกและกระชับความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย ความยากของระบบกลไกเริ่มเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานมากขึ้นอีกนิด แต่กลับได้พบความท้าทายบทเก่าในบริบทใหม่ ซึ่งในครั้งนี้เป็น การปรับการบวนทัศน์ของชาวชุมชน

ในฐานะของชุมชน เมื่อต้องมาบุกเบิกเรื่องใหม่ ๆ สิ่งที่เคยได้รับก็กลับไม่ได้ ความสะดวกง่ายดายในการเข้าร่วมเวทีประชาคม ก็กลับกลายเป็นกระบวนการบีบคั้นความคิดความเห็น “ด้วยคิดว่าเป็นเพียงชาวบ้าน เมื่อไม่เคยคุ้นกับกระบวนการ ทั้งยังเกิดความลำบากใจ ก็แล้วจะเข้าร่วมให้ได้อะไร” แต่ก็เชื่อว่าชาวชุมชนเจ้าของพื้นที่จะเห็นอย่างเดียวกันทุกคนไม่ คณะทำงานมีความโชคดีที่ได้พบกับชาวชุมชน และผู้นำชุมชนระดับกลางบางคนที่มีความเข้าใจและพร้อมจะพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน เมื่อมีกระบอกเสียงเป็นคนบ้านเดียวกันคอยช่วยปรับความเข้าใจ และเป็นสื่อกลางให้คณะทำงาน ความท้าทายเก่าในบริบทใหม่นี้ก็คลี่คลาย หากแต่ยังได้ยินเสียงร่ำร้องจากลุง น้า ย่า ยายในชุมชนบางคน ลอยแว่วมาให้ได้ยินโดยตั้งใจว่า

“จะกระตือรือร้นได้นานแค่ไหนเชียว เดี่ยวมันก็กลับไปนั่งห้องแอร์”

ก้าวจากนี้ไป เป็นบทพิสูจน์บทใหญ่เพื่อแสดงแก่ลุงน้ายายได้เห็นว่า **“เราจะกระตือรือร้นได้ นานแค่ไหน”** ทั้งสิ่งที่เราเรียนรู้และเริ่มสะสมไว้ต้องไม่สูญหาย แต่ต้องคงอยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน ให้สมกับที่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสนับสนุนและไว้วางใจให้คณะทำงาน ได้ออกไปเป็นลูกหลานของชุมชนโดยพาชื่อมหาวิทยาลัยแห่งนี้ไปด้วย ทั้งยังเป็นการตอบแทนคุณแผ่นดิน ให้สมกับการเป็น **“คนของพระราชา”**

ในสถานศึกษาแห่งนี้ และจะพิสูจน์ให้ได้ว่า “ห้องแอร์” ไม่ใช่ที่เดียว
ที่จะพัฒนาคน แต่ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ใด ๆ องค์ความรู้สามารถเกิดและ
ได้รับการถ่ายทอดได้ เพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหา รวมทั้งพัฒนา
ศักยภาพภายในชุมชนให้เป็นไปตามวิถีดั้งเดิมได้อย่างยั่งยืนสืบไป

พิมพ์ที่: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2559
โทรศัพท์ 0-2564-3104 ถึง 6
โทรสาร 0-2564-3119
<http://www.tu.ac.th/org/tuprint>